

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙДЫН
ТУШААЛ

2023 оны ... сар ... өдөр

Дугаар

Улаанбаатар хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.3 үндэслэн ТУШААХ нь:

1.“Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгж, байгууллагын дагаж мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2.Энэ тушаалын хавсралтаар батлагдсан журмыг 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаанд мөрдүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авахыг аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын тамгын газрын Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн дарга, Санхүүгийн зохицуулах хорооны Хадгаламж, зээлийн хоршооны газар /Ц.Алтантуул/-т, Хяналт шалгалт, зохицуулалтын газар /Б.Долгорсүрэн/-т нарт тус тус үүрэг болгосугай.

3.Журам, заавартай холбогдуулан мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлж, хяналт тавьж ажиллахыг Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын газар /Б.Болормаа/-т, Санхүүгийн зохицуулах хорооны Хяналт шалгалт, зохицуулалтын газар /Б.Долгорсүрэн/-т үүрэг болгосугай.

САЙД

Б.ЖАВХЛАН

**ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ
АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ДАГАЖ МӨРДӨХ
НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ЖУРАМ**

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

1.1.Санхүүгийн зохицуулах хорооноос Хадгаламж, зээлийн хоршооны (цаашид ХЗХ гэх)-ны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээд нь нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх, санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэхэд энэхүү журмын зорилго оршино.

1.2.Энэ журамд хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаанд нийтлэг тохиолдох ажил гүйлгээг хамруулсан бөгөөд харин тус журамд тусгагдаагүй ажил гүйлгээ гарсан тохиолдолд холбогдох Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (цаашид СТОУС гэх)-ын заалтыг мөрдөнө.

1.3.ХЗХ нь энэхүү журмын нэгдүгээр хавсралтаар баталсан “Санхүүгийн тайлан, тодруулга бэлтгэх заавар”, хоёрдугаар хавсралтаар баталсан “Санхүүгийн тайлангийн маягт”, гуравдугаар хавсралтаар баталсан “Нягтлан бодох бүртгэлийн дансны жагсаалт”-ыг тус тус дагаж мөрдөнө.

1.4.Санхүүгийн зохицуулах хороо (цаашид Хороо гэх)-ноос Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авсан ХЗХ нь энэхүү журамд үндэслэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журам, дансны дэлгэрэнгүй жагсаалтыг боловсруулж, мөрдөнө.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

2.1.Өнгөрсөн үйл явдлын дүнд аж ахуйн нэгж хяналтдаа оруулсан эдийн засгийн өнөөгийн нөөцийг хөрөнгө гэнэ.

2.2.Санхүүгийн хөрөнгөд Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө , зээл, авлага, тэдгээртэй ижил төстэй гэрээ, хэлцэл багтана.

2.3.Тухайн хөрөнгөтэй холбоотой ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөж нь аж ахуйн нэгжид орох нэлээд их магадлалтай, хөрөнгийн өртгийг найдвартайгаар хэмжиж чадах үед хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

2.4.ХЗХ нь санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон үед санхүүгийн хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

2.5.Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгө, ер төлбөрийг Монголбанкнаас зарласан албан ханшаар үнэлж, ханшийн зөрүүг тайлант хугацааны ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

2.6.Санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн ер төлбөрийн хүүг өдөр тутам хуримтлуулж бүртгэнэ. Санхүүгийн хөрөнгө, түүний бүрэлдэхүүн хэсэгтэй холбоотой хүү болон олз, гарзыг тухайн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. МӨНГӨ, ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

3.1.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө нь үнэ цэнийн өөрчлөлтийн маш бага эрсдэлтэй, мөнгөний тодорхой дүнд чөлөөтэй хөрвөх боломжтой богино хугацаат өндөр хөрвөх чадвартай хөрөнгө юм.

3.2.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд бэлэн мөнгө, банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө хамрагдана.

3.3.Бэлэн мөнгөнд касст байгаа бэлэн мөнгө болон жижиг мөнгөн сан хамаарна.

3.4.Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгөд банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж, замд яваа мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө хамарна. Мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө нь 90 хоног буюу 3 сарын дотор мөнгөнд хөрвөх чадвартай, ямар нэгэн нөхцөлөөр хязгаарлагдаагүй байна.

3.5.ХЗХ нь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг эзэмшиж, захиран зарцуулах эрх үүссэн нөхцөлд хүлээн зөвшөөрнө.

3.6.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр нь бүртгэх ба тайлагналын өдөр хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлж, тайлагнана.

3.7.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой хуримтлуулан тооцсон хүүгийн авлагыг банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгийн дансны дүнд оруулж, санхүүгийн тайланд толилуулна.

3.8.Хугацаа хэтэрсэн буюу үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хэрэгсэл нь мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн тодорхойлолтод нийцэхгүй тул холбогдох ангилалд шилжүүлэн бүртгэнэ.

3.9.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн орлого, зарлагын гүйлгээ хийх үед дараах дансны бичилтийг хийнэ.

3.9.1.гишүүний оруулсан хувь хөрөнгийг бүртгэх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө

3.9.2.гарсан, хасагдсан гишүүнтэй тооцоо хийх үед:

Дебет:Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

3.9.3.гишүүдээс хадгаламж татах үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хадгаламж

3.9.4.гишүүдийн хадгаламжаас зарлага гаргах үед:

Дебет:Хадгаламж
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

3.9.5.зээл, авлага төлөгдөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Зээл, авлага (холбогдох данс)

3.9.6.татвар, НДШ-ийн өглөг, цалингийн өглөгийг төлсөн үед:

Дебет:Татвар/ НДШ/ Цалин/-ийн өглөг

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

3.9.7.үндсэн хөрөнгийг мөнгөөр борлуулсан бол уг хөрөнгийн дансны үнэ ба борлуулсан үнийн зөрүүгээр олз, гарзыг хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв үндсэн хөрөнгийг алдагдалтай борлуулсан бол:

Дебет:Мөнгөн ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Дебет:Үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарз

Кредит:Үндсэн хөрөнгө

3.9.8.хэрэв үндсэн хөрөнгийг ашигтай борлуулсан бол:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз

Кредит:Үндсэн хөрөнгө

3.9.9.хандив, тусламжаар авсан хөрөнгийг ХЗХ-ны өөрийн хөрөнгө хэсэгт бүртгэнэ.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Хандив, тусламж

3.10.Касст байгаа бэлэн мөнгөний орлого, зарлагын гүйлгээ хийх үед дараах дансны бичилтийг хийнэ.

3.10.1.харилцахаас касст бэлэн мөнгө авах үед:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Харилцах данс

3.10.2.бэлэн мөнгө харилцах дансанд тушаах үед:

Дебет:Харилцах данс

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.10.3.бэлэн мөнгөөр зээл, зээлийн хүү төлөгдөхөд үед:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Холбогдох данс (зээлийн данс, зээлийн хүүгийн орлого)

3.10.4.бэлэн мөнгөний зарлагын гүйлгээ хийхэд (зээл олгоход):

Дебет:Холбогдох данс

Кредит:Бэлэн мөнгө-төгрөг

3.11.Бэлэн мөнгөний үлдэгдэлд тогтмол болон гэнэтийн шалгалтыг байнга хийж, гарсан зөрчлийг тухай бүр залруулж, бэлэн мөнгөний үлдэгдлийг тохируулах шаардлагатай. Бэлэн мөнгөний илүүдэл, дутагдлыг бүртгэх үед:

3.11.1.бэлэн мөнгөний үлдэгдэл бүртгэсэн дүнгээс илүү тохиолдолд илүүдлийн шалтгааныг тогтоож, эзэн тодорхойгүй бол бусад орлогоор бүртгэнэ:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Бусад орлого

3.11.2.бэлэн мөнгөний илүүдлийн шалтгааныг тогтоож, тодорхой эзэнтэй бол буцаан олгохоор өглөгөөр бүртгэнэ:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Бусад өглөг

3.11.3.бэлэн мөнгөний үлдэгдэл бүртгэсэн дүнгээс дутуу тохиолдолд дутагдлын шалтгааныг тогтоож, эзэн тодорхойгүй бол бусад зардлаар бүртгэнэ:

Дебет:Бусад зардал

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.11.4.бэлэн мөнгөний дутагдлын шалтгааныг тогтоож, тодорхой эзэнтэй бол буцаан төлүүлэх тохиолдолд авлага үүсгэн бүртгэнэ:

Дебет:Бусад авлага

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.11.5.бэлэн мөнгөний дутагдлыг хөрөнгө хариуцагчаар төлүүлэхдээ торгууль ногдуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд ногдуулсан торгуулийн хэмжээгээр бүртгэх тохиолдолд:

Дебет:Ажиллагсдаас авах авлага

Кредит:Торгуулийн орлого

3.12.Жижиг мөнгөн сан нь үнийн дүн багатай, жижиг зардлуудыг төлөхөд зориулагдсан тодорхой хязгаартай мөнгөн санг хэлнэ. Жижиг мөнгөн санг байгуулах, захиран зарцуулах, хянах болон түүний хэмжээг ХЗХ-ны дотоод журмаар зохицуулна.

3.13.Жижиг мөнгөн сангаас зарлагын гүйлгээ гаргах үед ямар нэгэн бичилт хийхгүй. Жижиг мөнгөн сангийн зарлагын гүйлгээг санг нөхөн дүүргэх өдөр бүртгэнэ. Санг нөхөн дүүргэхийн өмнө л санг хариуцсан ажилтан сангийн зарцуулалтын тайланг гаргаж эрх бүхий ажилтнаар хянуулна. Эрх бүхий ажилтан дээрх сангийн зориулалтын тайланг анхан шатны баримттай тулгаж, сангийн зарцуулалт журмын дагуу байгаа эсэхийг шалган баталгаажуулж, санд дүүргэлт хийх зөвшөөрөл олгоно. Үүний дагуу жижиг мөнгөн сан хариуцсан ажилтан зарлагын баримтаа няравт хүлээлгэн өгч, зарцуулсантай тэнцэх хэмжээний мөнгөний нярваас авна.

3.13.1.жижиг мөнгөн сан байгуулах үед:

Дебет:Жижиг мөнгөн сан

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.13.2.жижиг мөнгөн санг зарлагын баримтуудыг үндэслэн нөхөн дүүргэхэд:

Дебет:Холбогдох зардлын данс

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.13.3.жижиг мөнгөн сангийн хэмжээг бууруулах үед:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Жижиг мөнгөн сан

3.13.4.жижиг мөнгөн сангийн үлдэгдэл нь тогтоосон хэмжээнээс илүү байвал:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Бэлэн мөнгөний илүүдэл

3.13.5.жижиг мөнгөн сангийн үлдэгдэл байвал зохих үлдэгдлээс дутсан үед:

Дебет:Бэлэн мөнгөний дутагдал

Кредит:Бэлэн мөнгө

3.13.6.тайлант хугацааны эцэс хүртэл мөнгө илүүдсэн, дутагдсан шалтгааныг нь тодруулан “Мөнгөний илүүдэл, дутагдал” дансыг холбогдох дансанд (бусад орлого, бусад зардал, эсхүл холбогдох этгээдээс авах авлага гэх мэт) хааж өгнө.

3.14.Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгөнд банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж, замд яваа мөнгө, Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө багтана.

3.15.Банк, санхүүгийн байгууллагад харилцах, хадгаламжийн данс нээхдээ тухайн ХЗХ-той байгуулсан гэрээ, хэлцэл, удирдлагын шийдвэрт үндэслэнэ. Банканд байршуулсан мөнгөн хөрөнгийн гүйлгээг үндсэн баримттай нь тулган шалгах ба үлдэгдлийг тогтмол нийлж тохируулж байна.

3.15.1.банк, санхүүгийн байгууллагад харилцах, хадгаламж байршуулах үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө
Кредит:Мөнгөн хөрөнгийн холбогдох данс

3.15.2.дансанд хүү тооцоолж, хуримтлуулах үед:

Дебет:Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага
Кредит:Хүүгийн орлого

3.15.3.дансанд хуримтлуулсан хүү төлөгдөх үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө
Кредит:Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

3.15.4.ХЗХ харилцах, хадгаламжаас бэлэн мөнгө зарлагдах буюу эргүүлэн татаж, данс хаах үед:

Дебет:Мөнгөн хөрөнгийн холбогдох данс
Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө

3.15.5.банк, санхүүгийн байгууллагаас зээл авах үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл

3.15.6.авсан зээлээ төлсөн үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

3.15.7.зээлийн хүүг төлсөн үед:

Дебет:Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

3.15.8.ХЗХ нь үйл ажиллагааны зардал, хуримтлуулсан өглөг, бусад өглөгийг харилцах данснаасаа төлөх үед:

Дебет:Холбогдох зардлын данс, эсхүл өглөг
Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах

3.16.Замд яваа мөнгө гэж тухайн ХЗХ-ны салбар, нэгж, эсхүл төвөөс шилжүүлсэн мөнгө нь холбогдох дансанд орж ирээгүй байх үеийн мөнгөн хөрөнгө юм. Замд яваа мөнгөтэй холбоотой орлого, зарлагын гүйлгээ хийх үед дараах дансны бичилтийг хийнэ.

3.16.1.салбар, нэгжээс төв рүү бэлэн мөнгө тушаах үед:

Салбар, нэгж нь:

Дебет:Замд яваа мөнгө
Кредит:Бэлэн мөнгө

Төвөөс ирүүлсэн бэлэн мөнгө хүлээн авсан баримтыг үндэслэн салбар, нэгж нь:

Дебет:Салбар хоорондын тооцооны авлага

Кредит:Замд яваа мөнгө

Салбар, нэгжээс ирүүлсэн бэлэн мөнгө хүлээн авсан баримтыг үндэслэн төв нь:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Салбар хоорондын тооцооны өглөг

3.16.2.төвөөс салбар, нэгжид бэлэн мөнгөний зузаатгал хийх үед:

Төв нь:

Дебет:Замд яваа мөнгө

Кредит:Бэлэн мөнгө

Салбар, нэгжээс ирүүлсэн бэлэн мөнгө хүлээн авсан баримтыг үндэслэн төв нь:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Замд яваа мөнгө

Салбар нь:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Салбар хоорондын тооцооны өглөг

ДӨРӨВДҮГЭЭР. ЗЭЭЛ

4.1.Зээл гэж хадгаламж, зээлийн хоршооноос гэрээний үндсэн дээр тодорхой зориулалт, хугацаа, хүү, эргэн төлөгдөх нөхцөлөөр зөвхөн хоршооны гишүүдэд олгосон мөнгөн хөрөнгийг хэлнэ.

4.2.Зээлийн гэрээ нь зээл олгосон өдрөөс зээл төлөгдөх өдрийг хүртэл зээлийн талаар ХЗХ болон гишүүдийн эдлэх эрх, хүлээх үүрэг, хариуцлагыг тусгасан хуулийн хүчин төгөлдөр баримт бичиг юм. ХЗХ нь зээлийг гэрээний нэг тал болсон үед санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрч, толилуулна.

4.3.Зээлийн хүү нь зээлийн гэрээнд заасан хувь хэмжээгээр зээлийг ашигласны төлөө төлөх төлбөр юм.

4.4.Зээлийн хугацаа дуусаж, гишүүн гэрээнд заасан төлбөрөө бүрэн барагдуулж, хүлээсэн үүргээ бүрэн биелүүлсэн, эсхүл гэрээгээр үүссэн эрхээ бусдад бүрэн шилжүүлсэн тохиолдолд зээлийг данснаас хасаж бүртгэнэ.

4.5.Зээлийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр нь хэмжих ба хэрэв зээл олгохтой шууд холбоотой ажил гүйлгээний зардал гарсан бол уг зардлыг бодит үнэ цэнэ дүн дээр нэмэх, эсхүл хасах байдлаар хэмжинэ.

4.6.Санхүүгийн тайланд зээлийг хорогдуулсан өртгөөр хэмжиж, тайлагнана. Зээлийн хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээлийн анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс буцаан төлсөн үндсэн төлбөрийн төлөлтийг хасаж, хойшлогдсон орлого, зардлыг үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулан хуримтлуулсан дүнг нэмэх, эсхүл хассан дүнгээс зээлийн эрсдэлийн санг хасна.

4.7.Зээлийн эрсдэлийн сан нь олгосон зээл, зээлийн хүүгийн эргэн төлөлт, хугацаа, барьцаа, батлан даалтын найдвартай байдал зэргийг харгалзан зээлийг ангилж, зээлийн багцаас учирч болзошгүй эрсдэлийг тооцож байгуулсан сан юм.

4.8. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтыг СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр”-ийн дагуу тооцно. Мөн зээлийн эрсдэлийн санг байгуулахдаа Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга, Сангийн сайдын 2015 оны 145/124 дугаар хамтарсан тушаалаар

хамтарсан тушаалаар баталсан “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ыг баримтална.

4.9.Зээл тус бүрийн хувьд дараах нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтыг тогтооно:

4.9.1.зээлдэгч буюу үүрэг хүлээгч санхүүгийн томоохон хүндрэлд орсон;

4.9.2.гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлээгүй буюу тухайлбал хүү ба зээлийн өрийн үлдэгдлийг хойшлуулах буюу төлөхгүй байх;

4.9.3.зээлдэгчийг санхүүгийн хүндрэлд оруулах эдийн засаг, хууль эрх зүйн орчны зэрэг гаднын хүчин зүйлсийн нөлөө;

4.9.4.зээлдэгч санхүүгийн хүндрэлд орсон, дампуурах гэж байгаа;

4.9.5.улс орныг хамарсан эдийн засгийн болон гэнэтийн, давагдашгүй хүчин зүйлсийн нөлөө гэх мэт.

4.10.Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцохдоо зөвхөн хугацаа хэтэрсэн хоног болон чанарын хүчин зүйлээр хязгаарлахгүй бөгөөд хүүгийн төлбөр төлөгдөхгүй хойшлогдох болон анхнаасаа төлөгдөхгүй гэж үзээд хугацааг нь үргэлжлүүлэн сунгах зэрэг нь үнэ цэнийн бууралтын шалтгаан болох бөгөөд зээлдэгчийн санхүүгийн байдал, үйл ажиллагааны үр дүн, зээлдэгчийн үйл ажиллагааны орчинд тоон болон чанарын шинжилгээг хийнэ.

4.11.Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал буюу үнэ цэнийн бууралтын гарзыг зээлийн дансны үнэ болон ирээдүйд орж ирэх мөнгөн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийн зөрүүгээр тооцоолно. Ирээдүйд орж ирэх төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ нь зээлийн анхны үр ашигт хүү, эсхүл тогтмол биш хүүтэй зээлийн хувьд одоогийн үр ашигт хүүгээр дискаунтчилсан зээл, түүний шимтгэл, хураамжийн дүн юм.

4.12.Ирээдүйн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ нь зээлийн дансны дүнгээс бага тохиолдолд зөрүүгээр нь зээлийн эрсдэлийн сангийн зардлыг хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ. Хэрэв зээлийн ирээдүйн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ нь зээлийн дансны дүнтэй тэнцүү эсхүл их тохиолдолд эрсдэлийн сан байгуулахгүй.

Зээлийн дансны үнэ = Зээлийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүн ± Зээлийн хойшлогдсон төлбөр

Үнэ цэнийн бууралтын гарз = Ирээдүйн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ - Зээлийн дансны үнэ

Ирээдүйн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ = Хүлээгдэж буй төлбөр/(1+ сарын хүү) ^ Зээлийн хугацаа /сараар/

4.13.Зээлийн ирээдүйн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоонд барьцаа хөрөнгийг хамруулах тохиолдолд барьцаа хөрөнгийг худалдан борлуулсан дүнгээс уг хөрөнгийг олж эзэмших болон борлуулалтай холбоотой зардлыг хассан цэвэр дүнг ашиглана.

4.13.1.зээл олгох үед зээлийн гэрээний дүнгээр:

Дебет:Зээлийн холбогдох данс

Кредит:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

4.13.2.ХЗХ нь анх зээл олгохдоо гишүүнтэй байгуулсан зээлийн болон барьцааны гэрээг үндэслэн тэнцлийн гадуурх дансанд барьцаа хөрөнгийг зах зээлийн үнэ болон үл хөдлөх хөрөнгө бол улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд бичигдсэн үнээр бүртгэнэ.

4.13.3.зээлийг эргүүлэн төлөх үед:

Дебет:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Зээлийн холбогдох данс

Кредит:Хуримтлагдсан хүүгийн авлага/ Хүүгийн орлого

4.14.Зээлийн шимтгэлийг хэрхэн бүртгэх нь зээлийг олгогдох магадлалтай эсэх болон зээлд хамаарах үүрэг нь СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр”-ийн хүрээнд багтсан эсэхээс шалтгаалан тодорхойлогдоно. Хэрэв зээл олгогдох магадлалтай бөгөөд зээлд хамаарах үүрэг нь дээрх стандартын хамрах хүрээнд багтаагүй тохиолдолд шимтгэлийг санхүүгийн хэрэгсэлд зориулагдсан төлбөр гэж үзэх тул хойшлуулан бүртгэж, үр ашигт хүүгийн аргаар тохируулна. Хэрэв зээл олгогдоогүй тохиолдолд шимтгэлийг шийдвэр гарсан өдрөөр орлогоор хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

4.15.Зээлийн хойшлогдсон шимтгэлийг тусдаа дансанд бүртгэж, зээлийн үлдэгдлийг бууруулан тайлагнана.

4.15.1.зээлийн үйлчилгээний хураамжийн орлогыг тайлант үед орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэхдээ:

Дебет:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Үйлчилгээний хураамжийн орлого

4.15.2.зээлд шууд хамаарах шимтгэл, хураамжийг хойшлуулан бүртгэх үед:

Дебет:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Зээлийн хойшлогдсон төлбөр

4.15.3.зээлийн хойшлогдсон төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргаар хуваарилж, харгалзах тайлант үед нь орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэхдээ:

Дебет:Зээлийн хойшлогдсон төлбөр

Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

4.16.Зээлийн хүүгийн орлогыг зээлийн гэрээ, холбогдох заавар, журамд заасан хувиар тооцоолж, хуримтлуулан бүртгэнэ. Хуримтлуулан тооцсон хүүгийн авлагыг зээлийн хорогдуулсан өртөгт оруулж, тайлагнана.

4.16.1.зээлийн хүүг сар бүрийн эцэст хуримтлуулан тооцож бүртгэх үед:

Дебет:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

4.16.2.хуримтлуулан тооцсон зээлийн хүүг зээлдэгч төлөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

4.16.3.зээлийн хүүг хуримтлуулан тооцолгүйгээр шууд суутгасан бол хуримтлуулсан хүүгийн авлага үүсгэлгүйгээр хүүгийн орлого бүртгэнэ.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

4.17.Зээлийн үндсэн өр, хүүгийн төлбөрийн аль нэг нь зээлийн гэрээнд заагдсан төлөгдөх хугацаанаас хойш 90 хоногийн дотор төлөгдөөгүй бол 91 дэх хоногоос эхлэн хүүг хуримтлуулан бүртгэхийг зогсоож, өмнө нь хуримтлуулсан хүүг буцаана.

4.17.1.зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлагыг буцаах үед:

Дебет:Зээлийн хүүгийн орлогын буцаалт

Кредит:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

4.17.2.буцаасан зээлийн хүүгийн хэмжээгээр тэнцлийн гадуурх “Хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон зээлийн хүү”-ний дансанд бүртгэж цаашид зээлд тооцох хүүг энэ дансанд нэмж бүртгэн, төлүүлэх арга хэмжээг үргэлжлүүлнэ.

4.17.3.тэнцлийн гадуурх хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон зээлийн хүүгийн дансанд бүртгэлтэй зээлийн хүү төлөгдөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

4.18.Зээлийн хугацаа, чанар, эргэн төлөлтийг харгалзан зээлийг хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, чанаргүй гэж, чанаргүй зээлийг хэвийн бус, эргэлзээтэй, муу зээл гэж ангилж, тайлагнана.

4.18.1.зээлийн ангилал өөрчлөгдвөл шилжүүлэн бүртгэнэ. Жишээлбэл, зээлийг “Хэвийн зээл”-ээс “Хугацаа хэтэрсэн зээл” рүү ангилал бууруулах буюу өөрчлөх үед:

Дебет: Хугацаа хэтэрсэн зээл
Кредит:Хэвийн зээл

4.18.2.хэрэв зээлийн чанар сайжирвал дээрх бичилтийн урвуу бичилт хийнэ:

Дебет:Хэвийн зээл
Кредит: Хугацаа хэтэрсэн зээл

4.19.Зээлийн эрсдэлийн санг зардлаар байгуулах үед:

Дебет:Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал
Кредит:Зээлийн эрсдэлийн сан

4.19.1.сар бүрийн эцэст зээлийг ангилж бүртгэн, эрсдэлийн сангийн хэмжээг дахин тооцож, өмнө байгуулсан хэмжээ дутсан байвал уг дүнгээр санг нэмж байгуулна.

Дебет:Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал
Кредит:Зээлийн эрсдэлийн сан

4.19.2.харин зээлийн багцын чанар өмнөх үеэс сайжирсан буюу нийт чанаргүй зээлийн багц буурч, өмнө байгуулсан эрсдэлийн сангийн хэмжээ байгуулбал зохих дүнгээс илүү гарсан тохиолдолд уг дүнгээр санг бууруулах үед:

Дебет:Зээлийн эрсдэлийн сан
Кредит:Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал

4.19.3.хэрэв зээлийн эрсдэлийн санг буцаах дүн нь тухайн өдрөөрх зээлийн эрсдэлийн зардлын үлдэгдлээс хэтэрсэн бол зээлийн эрсдэлийн зардлыг хаагаад үлдсэн зөрүүг бусад орлогоор бүртгэх үед:

Дебет:Зээлийн эрсдэлийн сан
Кредит:Бусад орлого - Зээлийн эрсдэлийн сангаас буцаасан орлого

4.19.4.зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал данс хангалттай үлдэгдэлтэй болсон үед зээлийн эрсдэлийн сангаас буцаасан орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангийн зардалд эргүүлэн хаах үед:

Дебет:Бусад орлого - Зээлийн эрсдэлийн сангаас буцаасан орлого
Кредит:Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал

4.19.5.зээлийн эрсдэлийн сангаас зээл хаах үед:

Дебет:Зээлийн эрсдэлийн сан
Кредит:Зээлийн холбогдох данс

4.19.6.зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан зээлийн дүнгээр тэнцлийн гадуурх “Зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан зээл”-ийн дансанд бүртгэж, зээлийг төлүүлэх ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.

4.19.7.хэрэв зээлийн эрсдэлийн сангаас хаагдсан зээл бүтнээрээ буюу хэсэгчлэн эргэн төлөгдвөл төлөгдсөн дүнгээр бүртгэх үед:

Дебет:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Бусад орлого-Зээлийн эрсдэлийн сангаас хаагдсан зээлийн эргэн төлөлт

4.19.8.төлөгдсөн зээлийн дүнгээр тэнцлийн гадуурх данснаас мөн зарлагадна.

4.20.ХЗХ нь зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр зээл олгосон тохиолдолд олгосон зээлийн бодит үнэ цэнэ ба нэрлэсэн дүнгийн зөрүүг “Зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр олгосон зээлийн бодит үнийн залруулга” дансанд бүртгэж, зээлийн хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулна.

4.20.1.ХЗХ нь Зээлийн үйл ажиллагааны журамтай байх бөгөөд энэхүү журмын дагуу зээл олгох, үед зээлийн гэрээний дүн буюу нэрлэсэн дүнгээр бүртгэх үед:

Олгосон зээлийн дүнгээр:

Дебет:Зээлийн холбогдох данс

Кредит:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Олгосон зээлийн бодит үнэ цэнэ ба нэрлэсэн дүнгийн зөрүүгээр:

Дебет:Зээл олголтын зардал

Кредит:Зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр олгосон зээлийн бодит үнийн залруулга

4.20.2.зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр олгосон зээлийн бодит үнэ цэнийн залруулга дансанд бүртгэсэн зөрүүг зээлийн хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулж, тохируулна.

Дебет:Зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр олгосон зээлийн бодит үнийн залруулга

Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

Дээрх тохируулгыг хийсний үр дүнд зээлийн хугацаа дуусахад энэ дансны үлдэгдэл тэг болно.

4.20.3.зээл эргэн төлөгдөх үед:

Дебет:Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Зээлийн холбогдох данс

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ӨМЧЛӨХ БУСАД ХӨРӨНГӨ

5.1.Зээлдэгч гэрээний нөхцөлийг зөрчиж, барьцаа хөрөнгийг өмчлөх эрхийг ХЗХ-нд шилжүүлсэн буюу зээл, авлагыг барагдуулах зорилгоор ХЗХ-ны гишүүдтэй байгуулсан гэрээнд барьцаа болгон заасан хөрөнгийн эзэмших, өмчлөх, захиран зарцуулах эрхийг өөртөө шилжүүлэн авсан бол өмчлөх бусад хөрөнгөөр бүртгэнэ.

5.2.Өмчлөх бусад хөрөнгийг холбогдох зээл, хуримтлуулсан хүүгийн авлагын нийт дүн (барьцаат хөрөнгийг борлуулаад орох орлогыг зээлийн дүнгээр хязгаарласан нөхцөлд) ба уг хөрөнгийн тухайн үеийн борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар нь анх үнэлж, бүртгэнэ.

5.3.Хөдлөх ба үл хөдлөх хөрөнгө хэлбэртэй барьцааг худалдан борлуулах, өөрөө ашиглах, эсхүл эдийн засгийн өгөөж авах зорилгоор эзэмших эсэхээ хараахан шийдээгүй тохиолдолд өмчлөх хөрөнгийг “Бусад санхүүгийн хөрөнгө”-ийн харгалзах дансанд бүртгэнэ.

5.4.Хэрэв олж авсан үл хөдлөх хөрөнгөө (барилга байгууламж) ашиглахаар шийдвэрлэсэн бол өмчлөх бусад хөрөнгийг үндсэн хөрөнгийн дансанд шилжүүлж, ангиллыг өөрчилнө. Хэрэв ХЗХ өөрөө ашиглахгүйгээр бусдад түрээслүүлэх болон капиталын өгөөж хүртэх зорилгоор барилга байгууламжийг эзэмшилдээ үлдээхээр шийдвэрлэсэн бол өмчлөх бусад хөрөнгийг хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дансанд шилжүүлж, ангиллыг өөрчилнө.

5.5.Өмчлөх бусад хөрөнгө байдлаар олж эзэмшсэн хөдлөх ба үл хөдлөх хөрөнгийг худалдан борлуулахаар шийдвэрлэсэн бол уг хөрөнгийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө дансанд шилжүүлж, ангиллыг өөрчилнө. Хэрэв борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд бүртгэсэн хөрөнгө нь холбогдох тодорхойлолтын шалгуур хангахгүй тохиолдолд уг хөрөнгийг өмчлөх бусад хөрөнгөнд буцаан бүртгэнэ.

5.6.Өмчлөх бусад хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараах тайлант хугацаанд хэрхэн хэмжиж, ангилах нь хөрөнгийн онцлог шинж, ХЗХ-ны бодлого, төлөвлөгөөнөөс шалтгаална.

5.7.Зээл, барьцааны гэрээний дагуу гишүүнтэй харилцан тохиролцож, эсхүл шүүхийн шийдвэрээр барьцаа хөрөнгийг зээлийн өрөнд авч өмчлөх эрхийг ХЗХ-нд шилжүүлж, хөрөнгийг хүлээн авсан үед тэнцлийн гадуурх зээлийн барьцаа хөрөнгийн данснаас хасаж, өмчлөх бусад хөрөнгөөр бүртгэнэ:

Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгө

Кредит:Холбогдох зээлийн данс

Кредит:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага/ Зээлийн хүүгийн

орлого

5.8.Холбогдох журмын дагуу өмчлөх бусад хөрөнгөнд эрсдэлийн санг байгуулна:

Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн зардал

Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сан

5.9.Өмчлөх бусад хөрөнгийг борлуулах, засварлах, хадгалах, хамгаалахтай холбогдон гарах урсгал зардлыг тайлант үеийн зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгийн урсгал зардал

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Холбогдох бусад данс

5.10.Өмчлөх бусад хөрөнгийг засварласны үр дүнд түүний хүчин чадал, чанар сайжирч, үнэ нь материаллаг дүнгээр өсөж байвал холбогдох засварын зардлыг хөрөнгийн өртөгт шингээж бүртгэнэ.

Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгө

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Холбогдох бусад данс

5.11.Өмчлөх бусад хөрөнгийг худалдахаар гэрээ хийж, төлбөрийг хэсэгчлэн барагдуулж дуусгах магадлалтай бөгөөд хөрөнгөтэй холбоотой бүх хяналтыг худалдан авагч талд шилжүүлсэн үед ХЗХ нь өмчлөх бусад хөрөнгийг данснаас хасаж, бүртгэнэ.

5.11.1.өмчлөх бусад хөрөнгийг дансны үнээс бага үнээр борлуулсан тохиолдолд гарз үүснэ:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Дебет:Хөрөнгө борлуулсны гарз
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

5.11.2.өмчлөх бусад хөрөнгийг дансны үнээс өндөр үнээр борлуулсан тохиолдолд олз үүснэ:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хөрөнгө борлуулсны олз
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

5.11.3.өмчлөх бусад хөрөнгийн зах зээлийн үнэ зээл, хүүгийн төлбөрийн нийт дүнгээс харьцангуй өндөр байвал уг хөрөнгийг борлуулсан үед нь зөрүүг зээлдэгчид буцаан олгоно.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Бусад өглөг
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

5.11.4.худалдсан өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн санг буцаах үед:

Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сан
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн зардал/ Бусад

орлого

5.12.Өмчлөх бусад хөрөнгийн борлуулалт удааширснаас түүний чанар байдал муудаж, хэрэгцээ шаардлага хангахгүй болсноор худалдан борлуулах боломжгүй болсон үед дотоод журмын дагуу зээлийн хорооны шийдвэрийг үндэслэн тэргүүлэгчдийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэж, холбогдох шийдвэрийн дагуу данснаас хасна.

Дебет:Хөрөнгө данснаас хассаны гарз
Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сан
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. БУСАД САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

6.1.Бусад санхүүгийн хөрөнгө гэж бусад аж ахуйн нэгжээс мөнгө болон бусад санхүүгийн хөрөнгийг авах гэрээний эрхийг хэлнэ. Бусад санхүүгийн хөрөнгөнд дансны авлага, бусад авлага, салбар хоорондын тооцооны авлага зэргийг хамруулна.

6.2.Авлага нь бусдаас авахаар хүлээн зөвшөөрөгдсөн тооцооны дүн юм. Тухайлбал үүнд зээлээр борлуулсан эд хогшил, ажиллагсад болон бусад байгууллага, хүмүүсээс авах зээлээс бусад тооцооны авлага гэх мэт төрлийн авлага багтана.

6.3.Авлагыг найдвартай хэмжиж болохуйц бөгөөд ХЗХ нэхэмжлэх үйлдэн зээлдэгч болон хариуцагч талд шилжүүлснээр мөнгө буюу бусад хөрөнгө хүлээн авах эрхтэй болсон нөхцөлд хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрнө. ХЗХ нь авлага барагдуулалтын хувийн түүх, онцлогт тохируулан найдваргүй авлагын зардлыг хэрхэн тооцож бүртгэх тухай байгууллагынхаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоороо тодорхойлж мөрдөнө.

6.4.Авлагыг эрсдэлийн санг хассан цэвэр боломжит дүнгээр хэмжиж, санхүүгийн тайланд толилуулна.

6.5.Иргэн, хуулийн этгээд тус бүрээр нэрийн данс нээж хөтөлнө. Авлагын дансны үлдэгдлийг эцсийн тооцоо хийсэн тухай бүр хаана.

6.5.1.авлагыг хүлээн зөвшөөрөх үед:

Дебет:Авлагын холбогдох данс

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Холбогдох бусад данс

6.5.2.томилолтын зардлыг урьдчилан олгосон үед:

Дебет:Ажиллагчдаас авах авлага

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

6.5.3.бэлэн мөнгөний дутагдлыг хөрөнгө хариуцагчаар төлүүлэхдээ торгууль ногдуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд ногдуулсан торгуулийн хэмжээгээр бүртгэх үед:

Дебет:Ажиллагчдаас авах авлага

Кредит:Бусад орлого - Торгуулийн орлого

6.5.4.авлага төлөгдөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Авлагын холбогдох данс

6.5.5.ХЗХ-оос гарсан, хасагдсан гишүүнтэй тооцоо хийх үед гишүүний авлагыг түүний тооцооноос суутгаж, үлдэгдэл хувь хөрөнгийг олгоно.

Дебет:Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө

Кредит:Гишүүдээс авах авлага (Холбоотой талаас авах авлага)

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

6.6.Салбар хоорондын тооцоог төв ба салбар, нэгжийн хооронд хийсэн гүйлгээний дүнгээр хэмжинэ. Тайлагналын өдрөөр төв болон салбар хоорондын авлага, өглөгийг хооронд нь хааж, цэвэр дүнгээр тайлагнана.

6.6.1.салбар, нэгжид бэлэн мөнгөний зузаатгал өгсөн үед:

Төв нь:

Дебет:Салбар хоорондын тооцооны авлага

Кредит:Бэлэн мөнгө

Салбар, нэгж нь:

Дебет:Бэлэн мөнгө

Кредит:Салбар хоорондын тооцооны өглөг

6.6.2.сарын эцэст салбарт авлага, өглөгийн дансыг хооронд нь хааж, үлдэгдлийг тодорхойлно.

Дебет:Салбар хоорондын тооцооны өглөг

Кредит:Салбар хоорондын тооцооны авлага

6.6.3.харилцагчийн болон дотоодын төлбөрийг салбар хоорондын тооцоогоор шилжүүлсэн үед:

Шилжүүлсэн нэгж нь:

Дебет:Харилцах данс ба холбогдох данс

Кредит:Салбар хоорондын тооцоо

Төлбөрийг хүлээж авсан нэгж нь:

Дебет:Салбар хоорондын тооцоо

Кредит:Харилцах данс ба холбогдох данс

6.6.4. салбар хоорондын тооцооны түр дансны үлдэгдлээр тухайн хугацаанд салбар хоорондын тооцоогоор хийсэн гүйлгээний цэвэр авлага, өглөг тодорхойлогдох ба энэ дансны үлдэгдлийг тухай бүр салбар хоорондын тооцооны авлага, өглөгийн дансанд хаана.

Салбар хоорондын тооцооны түр данс авлагатай үед:

Дебет: Салбар хоорондын тооцооны авлага буюу өглөг

Кредит: Салбар хоорондын тооцооны түр данс

Салбар хоорондын тооцооны түр данс өглөгтэй бол:

Дебет: Салбар хоорондын тооцооны түр данс

Кредит: Салбар хоорондын тооцооны авлага буюу өглөг

6.7. Салбар, нэгжүүдийн хооронд үүссэн тооцоог төвөөр дамжиж хийнэ. Салбар хоорондын ажил гүйлгээг хоорондын тооцооны дансаар бүртгэнэ. Салбар хоорондын тооцоогоор үүссэн авлага, өглөгийг салбар бүр дээр нэрийн данс нээж бүртгэнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ

7.1. Санхүүгийн бус хөрөнгө гэж үйл ажиллагааны хувьд туслах чанарын бөгөөд нийт хөрөнгийн дүнд бага хувь хэмжээтэй, санхүүгийн хөрөнгийн тодорхойлолтыг хангахгүй хөрөнгийг хэлнэ.

7.2. Санхүүгийн бус хөрөнгөд татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага, урьдчилж төлсөн зардал, тооцоо, бараа материал, үнэ бүхий зүйлс, хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өмчлөх бусад хөрөнгө (хөдлөх ба үл хөдлөх хөрөнгө), хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө, үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө гэх мэт хөрөнгүүд хамаарна.

7.3. Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлагыг татвар, нийгмийн даатгалын байгууллагад тайлагнасан дүнгээр бүртгэнэ. Тайлагналын өдрөөр татварын төрлөөр авлага, өглөгийг хооронд нь хааж, цэвэр дүнгээр тайлагнана. Тайлант хугацааны татварын илүү төлөлт (авлага) болон хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрч, хэмжих талаар энэ журмын "Орлогын албан татвар" бүлэгт тусгасан болно.

7.4. Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага дансыг татварын төрөл тус бүрээр данс нээж бүртгэнэ. Тайлант хугацаанд тухайн төрлийн татварын авлага ба өр төлбөрийн дансны аль алинд нь гүйлгээ гарсан үед тайлант хугацааны эцэст үлдэгдэл багатай дансыг үлдэгдэл ихтэй данс руу хааж үлдэгдэлгүй болгоно.

7.4.1. татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийг урьдчилан төлсөн бол:

Дебет: Татварын авлага / нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

7.4.2. тайлант хугацааны эцэст тухайн төрлийн татвар болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага ба өр төлбөрийн дансыг хооронд нь хаахад:

Дебет: Татварын өглөг / нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг

Кредит: Татварын авлага / нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

7.5. Урьдчилгаа нь урьдчилж төлсөн зардал болон урьдчилж төлсөн тооцооноос бүрдэнэ.

7.6. Урьдчилж төлсөн зардал, тооцоог төлсөн мөнгөн дүнгээр хэмжинэ.

7.7. Үйл ажиллагааны зардлыг урьдчилан төлбөл урьдчилж төлсөн зардлаар хүлээн зөвшөөрч, зардал хэрэгжсэн үед холбогдох тайлант үед зардалд тохируулан бүртгэнэ.

7.7.1. бэлтгэн нийлүүлэгчид урьдчилж төлсөн зардлыг бүртгэх үед:

Дебет: Урьдчилж төлсөн зардал
Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

7.7.2. урьдчилж төлсөн зардлыг хэрэгжсэн үед тайлант үед зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Дебет: Зардлын холбогдох данс
Кредит: Урьдчилж төлсөн зардал

7.8. Бараа, үйлчилгээг худалдан авахаар төлсөн урьдчилгааг урьдчилж төлсөн тооцоонд хамааруулна.

7.8.1. бараа, үйлчилгээний төлбөрийг урьдчилж төлөх үед:

Дебет: Урьдчилж төлсөн тооцоо
Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

7.8.2. урьдчилгаа төлбөрийн тооцоо хийж, дансыг хаах үед:

Дебет: Хөрөнгийн хөрөнгийн данс / Зардлын холбогдох данс
Кредит: Урьдчилж төлсөн тооцоо

7.9. Ажиллагсад албан үүргээ гүйцэтгэх буюу гадаад, дотоодод албан томилолт, сургалт, зөвлөгөөнд хамрагдах, салбар нэгж рүү ажиллах зэрэгт зориулан удирдлагын шийдвэрийн дагуу олгосон урьдчилгаа мөнгийг дараа тайлангийн тооцоо дансанд бүртгэн, тооцоог хийнэ.

7.9.1. дараа тайлангийн тооцоог олгох үед:

Дебет: Дараа тайлангийн тооцоо
Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

7.9.2. урьдчилгаанд олгосон мөнгөний зарцуулалтын баримтыг үндэслэн тооцоог хийж, дараа тайлангийн тооцоо дансыг хаах үед:

Дебет: Зардлын холбогдох данс
Кредит: Дараа тайлангийн тооцоо

7.9.3. дараа тайлангийн тооцоо дансны хувьд тооцоо үүссэн ажилтан бүрээр данс нээн дэлгэрэнгүй бүртгэл хөтөлж, тухайн ажилтны хувьд үүссэн тооцоо, үлдэгдлийг сар бүр тохируулж байна.

Урьдчилгаа мөнгө илүү гарсан тохиолдолд ажилтнаас авлага үүсгэх, эсхүл төлүүлэх үед:

Дебет: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Ажиллагчдаас авах авлага
Кредит: Дараа тайлангийн тооцоо

Урьдчилгаа мөнгө илүү гарсан тохиолдолд ажилтанд өгөх өглөг үүсгэх, эсхүл төлөх үед:

Дебет: Дараа тайлангийн тооцоо
Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Ажиллагчдад өгөх өглөг

7.10. Үйлчилгээ үзүүлэхэд ашиглан зарцуулах хангамжийн зүйлс хэлбэрээр байгаа, хуваарилах зорилгоор эзэмшиж байгаа хөрөнгө бараа материалд хамрагдана.

7.11.Бараа материалд бэлэн бүтээгдэхүүн, бараа, хангамжийн материал, нөөцийн бараа, бусад бараа материал багтана.

7.12.Бараа материалыг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь хэмжиж, бүртгэнэ.

7.13.Бараа материалын өртөгт худалдан авалтын өртөг, эсхүл боловсруулж бий болгох өртөг болон одоогийн байршил, нөхцөлд авчрахтай холбогдож гарсан бүх зардал хамаарна.

7.14.Бараа материалын цэвэр боломжит үнэ цэнэ гэж хэвийн үйл ажиллагааны явцад борлуулахаар тооцсон үнээс түүнийг иж бүрдэл болгох ба борлуулах, сольж арилжих, хуваарилахад шаардлагатай тооцоолсон өртөг, зардлыг хассан дүнг хэлнэ. Цэвэр боломжит үнэ цэнийн үнэлгээг тайлагналын өдрөөр гүйцэтгэнэ.

7.15.Бараа материалын зарцуулалтыг эхэлж авсныг эхэлж зарлагдах, эсхүл дундаж өртгийн аргаар тооцно.

7.16.Маягт, үнэт цаас, төлбөрийн хэрэгсэл зэрэг зарим үнэ бүхий зүйлсийг сейфт хадгалан, тэнцлийн гадуурх дансанд давхар бүртгэж, хяналт тавина.

7.17.Бараа материал, үнэ бүхий зүйлстэй холбоотой ажил гүйлгээг дараах байдлаар бүртгэнэ:

7.17.1.бараа материал, хангамжийн зүйлсийг худалдаж авахдаа бэлтгэн нийлүүлэгч байгууллагын нэхэмжлэл, зарлагын баримтын дагуу нярвын бичсэн орлогын баримтыг үндэслэн бүртгэх үед:

Дебет:Бараа материал

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

7.17.2.бараа материалын зарцуулалтын тайланг үндэслэн түүнийг зардалд бүртгэх үед:

Дебет:Холбогдох зардлын данс

Кредит:Бараа материал

7.17.3.хэрэв материал, хангамжийн зүйлсийг ашиглалтад шууд тавьж олгосон бол бараа материал бүртгэхгүй, шууд зардал хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ:

Дебет:Холбогдох зардлын данс

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

7.18.Хөрөнгийг худалдааны хэвийн нөхцөлөөр одоогийн байдлаар нь худалдан борлуулах боломжтой бөгөөд хөрөнгийг худалдан авах магадлал өндөр байх үед борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (БЗЭБЭБХ)-ийг хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

7.19.Эргэлтийн бус хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашиглах замаар биш, харин борлуулах ажил гүйлгээгээр түүний дансны үнийг нөхөх бол уг хөрөнгийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилна.

7.20.Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө нь борлуулалтын хувьд хэвийн нөхцөлөөр, нэн даруй борлогдох боломжтой бөгөөд хөрөнгийг борлуулах өндөр магадлалтай байна. Хөрөнгийг энэ ангилалд бүртгэснээс хойш нэг жилийн дотор худалдан борлуулсан байх ба хөрөнгийг худалдан борлуулах үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлсэн байна.

7.21.БЗЭБЭБХ-ийг дансны үнэ ба борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар хэмжиж, тайлагнана.

7.22.БЗЭБЭБХ-нд элэгдэл тооцохгүй.

7.23.Зогсоосон үйл ажиллагаатай холбоотой хөрөнгө, өр төлбөрийг борлуулаагүй бол СТОУС 5 “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа” стандартын шалгуур хангагдсан нөхцөлд үүнийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө ба борлуулах өр төлбөрт тус тус бүртгэнэ.

7.24.ХЗХ үйл ажиллагааныхаа тодорхой хэсгийг хаах эсхүл худалдан борлуулахаар болсон бол зогсоосон үйл ажиллагаа гэж үзэх ба энэ нь:

7.24.1.бизнесийн нэг гол төрөл буюу үйл ажиллагааны газар зүйн бүс нутгийг илэрхийлнэ,

7.24.2.бизнесийн нэг гол төрөл буюу үйл ажиллагааны газар зүйн бүс нутгийг данснаас хасах нэгдсэн төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсэг, эсхүл

7.24.3.зөвхөн буцаан борлуулах зорилгоор олж эзэмшсэн охин компани байна.

7.25.Өмчлөх бусад хөрөнгийг БЗЭБЭБХ-ийн ангилалд шилжүүлж бүртгэсэн бол бодит үнэ цэнээс борлуулах зардлыг хассан дүн ба дансны үнийн аль багаар хэмжиж, бүртгэнэ:

7.25.1.хөрөнгийн дансны үнэ бага үед:

Дебет:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

7.25.2.хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах зардлыг хассан дүн бага үед:

Дебет:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө
Дебет:Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сан
Кредит:Өмчлөх бусад хөрөнгө

7.26.Үндсэн хөрөнгийг БЗЭБЭБХ-ийн ангилалд шилжүүлж бүртгэсэн тохиолдолд:

7.26.1.үндсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах зардлыг хассан дүн нь дансны үнээс өндөр гарсан бол БЗЭБЭБХ-ийг уг үндсэн хөрөнгийн дансны үнээр үнэлж, бүртгэнэ:

Дебет:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө
Дебет:Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл
Кредит:Үндсэн хөрөнгө

7.26.2.хэрэв үндсэн хөрөнгийн ангиллыг өөрчлөн, БЗЭЭБХ-нд шилжүүлэх үед уг хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан бол түүнийг үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэсний дараа БЗЭБЭБХ-ийг үнэлж, бүртгэнэ:

Дебет:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө
Дебет:Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл
Дебет:Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз
Кредит:Үндсэн хөрөнгө

7.27.БЗЭБЭБХ-ийн дансны үнэ нь борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнээс бага болсон тохиолдолд эдгээрийн зөрүүгээр хөрөнгийн үнэлгээг бууруулан бүртгэнэ:

Дебет:Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз
Кредит:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

7.28.БЗЭБЭБХ-ийг дансны үнээс өндөр үнээр худалдан борлуулбал:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Хөрөнгө борлуулсны олз

Кредит:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

7.29.БЗЭБЭБХ-ийг дансны үнээс бага үнээр худалдан борлуулбал:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Дебет:Хөрөнгө борлуулсны гарз

Кредит:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

7.30.БЗЭБЭБХ ангилалд орсноос хойш худалдан борлуулаагүй, энэ ангиллын хөрөнгийн шалгуурыг хангахаа больсон, эсхүл энэ зорилгоор эзэмшихээ болих үед уг хөрөнгийн ангиллыг өөрчилж, борлуулахаар эзэмшээгүй бол хүлээн зөвшөөрөх байсан элэгдэл, дахин үнэлгээний нэмэгдлийг тохируулсны дараах дансны үнээр үндсэн хөрөнгөнд бүртгэнэ.

7.30.1.хэрэв энэ үед олз үүссэн бол:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө

Кредит:Хөрөнгө борлуулсны олз

Кредит:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

7.30.2.хэрэв энэ үед гарз үүссэн бол:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө

Дебет:Хөрөнгө борлуулсны гарз

Кредит:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ

8.1.Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө нь ХЗХ-ны үйл ажиллагаанд ашиглаагүй, түрээсийн орлогоор эсхүл хөрөнгийн үнийн өсөлтөөр эсхүл энэ хоёрын аль алинаар ашиг олохын тулд эзэмшиж буй үл хөдлөх хөрөнгийг хэлнэ.

8.2. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг анхны удаад өртгөөр хэмжинэ. Түүнд шууд хамааралтай арилжааны зардлыг хөрөнгийн өртөгт оруулна. Худалдан авсан хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн өртөгт худалдан авсан үнэ, бусад шууд холбоотой зардал багтана. Шууд холбоотой зардалд хуулийн үйлчилгээний төлбөр, хөрөнгийг шилжүүлэхэд төлөх татвар, бусад зардал хамаарна.

8.3.Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн загвар ба өртгийн загварын аль нэгийг сонгож бүртгэнэ. Сонгосон загвараа үйл ажиллагааны түрээсийн хөрөнгөөс бусад хөрөнгө оруулалтын зориулалттай бүх үл хөдлөх хөрөнгөнд ашиглана. Өртгийн загвараар бүртгэхээр сонгосон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг энэ журмын "Үндсэн хөрөнгө" бүлэгт заасан өртгийн загварын дагуу бүртгэнэ.

8.4.Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг дараах байдлаар бүртгэнэ:

8.4.1.хөрөнгийг худалдан авахад өртгөөр нь бүртгэнэ:

Дебет:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

8.4.2.үндсэн хөрөнгийг хөрөнгө оруулалтын зориулалттай ангилалд шилжүүлэн бүртгэсэн үед:

а/Үндсэн хөрөнгийг өртгийн загвараар бүртгэж байсан бол:

Дебет:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

б/Үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлгээний загвараар бүртгэж байсан бол:

Дебет:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

8.4.3.хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг өртгийн загвараар бүртгэх үед хөрөнгийн анхны хэмжилтээс элэгдүүлсэн өртөг буюу хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр толилуулна.

8.4.4.хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн загвараар бүртгэх үед тайлагналын өдрөөр бодит үнэ цэнээр үнэлж, үнэлгээний өөрчлөлтийн олз, гарзаар тохируулна.

а/Хөрөнгийг үнэлгээг нэмэгдүүлэх үед:

Дебет:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Кредит:Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн олз

б/Хөрөнгийг үнэлгээг бууруулах үед:

Дебет:Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз

Кредит:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

8.4.5.хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг худалдан борлуулсан бол:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад авлага

Кредит:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

8.4.6.хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг ХЗХ-ны хэрэгцээнд ашиглахаар шийдвэрлэсэн бол үндсэн хөрөнгөөр, борлуулахаар болсон бол БЗЭБЭБХ-өөр бүртгэнэ:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө/ БЗЭБЭБХ

Кредит:Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

9.1.Үндсэн хөрөнгө гэж бараа, үйлчилгээний үйлдвэрлэл буюу нийлүүлэлтэд ашиглах, бусдад түрээслэх эсхүл удирдлагын хэрэгцээнд ашиглах зорилгоор эзэмшиж байгаа, нэг жилээс дээш тайлант үед ашиглагдахаар хүлээгдэж буй шинжтэй биет хөрөнгө юм.

9.2.Үндсэн хөрөнгийг нийтлэг шинж чанар, зориулалтаар нь газрын сайжруулалт, барилга, байгууламж, компьютер, дагалдах хэрэгсэл, тээврийн хэрэгсэл, тавилга, эд хогшил, бусад үндсэн хөрөнгө, дуусаагүй барилга гэж ангилна.

9.3.Хөрөнгийн тодорхойлолтод нийцэн, хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг бүрэн хангасан бөгөөд худалдан борлуулах зориулалтгүй хөрөнгийг үндсэн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

9.4. Үндсэн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь хэмжинэ.

9.5. Үндсэн хөрөнгийн хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах хэмжилтийг өртгийн, эсхүл дахин үнэлгээний загварын аль нэгийг ашиглана.

9.5.1. өртгийн загварын үед үндсэн хөрөнгийг анхны өртгөөс түүний хуримтлагдсан элэгдэл, үнийн цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүнгээр бүртгэж, тусгана.

9.5.2. дахин үнэлгээний загварын үед бодит үнэ цэнийг нь найдвартай хэмжиж чадах үндсэн хөрөнгийн зүйлийг түүний дахин үнэлсэн дүнгээр бүртгэж, тусгана. Энэ нь дахин үнэлгээний өдрөөрх хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс дараа үеийн аливаа хуримтлагдсан элэгдэл ба дараа үеийн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүн юм.

9.6. Хөрөнгийн өгөөжийг хэрхэн хүртэхийг харгалзан үзсэний үндсэн дээр удирдлагын бодлого, шийдвэрээр үндсэн хөрөнгийг ашиглах хугацааг тогтоож, элэгдэл тооцох тохиромжтой аргыг сонгоно. Хөрөнгийн элэгдүүлэх дүнг тооцоходоо хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны эцэст үлдэх үнэ цэнийг хасаж тодорхойлно.

9.6.1. хөрөнгийн элэгдүүлэх дүнг түүний ашиглалтын хугацааны туршид системчилсэн сууриар хуваарилна.

9.6.2. элэгдлээрээ анхны өртгөө бүрэн нөхсөн хөрөнгөнд элэгдэл байгуулахгүй.

9.6.3. Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл байгуулах бүртгэлийн бодлого нь татварын хуулиар тогтоосон хувь хэмжээнээс зөрүүтэй бол зөрүүг хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрөөр бүртгэж, тайлагнана.

9.7. Үндсэн хөрөнгийг худалдан авах, бэлтгэх үед түүний өртөг нь хөнгөлөлт ба үнийн бууралтыг хассан үнэ, импортын татвар ба буцаан үл олгогдох худалдан авалтын татвар, хөрөнгийг ашиглах боломжтой байршил болон нөхцөл байдалд авчрахтай шууд хамааралтай зардал, үндсэн хөрөнгийг буулгаж задлах, холдуулж зайлуулах ба түүний байрлаж байсан газар талбайг хэвийн байдалд оруулах тооцоолсон зардал зэргээс бүрдэнэ:

Дебет: Үндсэн хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны өглөг

9.8. Хандив, тусламжаар хөрөнгө авсан үед тухайн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр үнэлж, бүртгэнэ.

Дебет: Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит: Хандив, тусламжийн орлого

9.9. Үндсэн хөрөнгийг сайжруулах, өөрчлөх, сэргээн босгох, нөхөн орлуулах, засварлах зэрэг өмчлөлийн хугацаанд гарсан зардал нь хөрөнгийн ашиглах хугацааг уртасгах, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх, эсхүл бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулахаар байвал хөрөнгийн анхны өртгийг нэмэгдүүлнэ. Энэ шинжийг агуулаагүй бусад бүх засвар, үйлчилгээний урсгал зардлыг тайлант үеийн зардлаар бүртгэнэ.

9.9.1. үндсэн хөрөнгийн засвар, үйлчилгээний зардлыг капиталжуулсан үед:

Дебет: Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

9.9.2. үндсэн хөрөнгийн засвар, үйлчилгээний зардлыг тайлант үеийн зардлаар бүртгэх үед:

Дебет: Засварын зардал

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

9.10.Хөрөнгийг ашиглагдах боломжит хугацааны туршид тухайн хөрөнгийн анхны өртгөөс элэгдэл тооцож, өртөг зардалд системтэйгээр шингээнэ. Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тооцоолсон үед:

Дебет:Элэгдлийн зардал

Кредит:Хуримтлагдсан элэгдэл

9.11.Санхүүгийн тайлангийн өдрөөр үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан эсэхийг тогтооно. Хэрэв үнэ цэнэ буурсан гэх нотолгоо байгаа бол тухайн хөрөнгийн нөхөгдөх дүнг тооцоолж, дансны үнэтэй харьцуулан, үнэ цэнийн бууралтыг тодорхойлно. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын алдагдал байхгүй гэх нотолгоо байгаа бол үнэ цэнийн бууралтыг буцааж болох ба буцаалт нь хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтаас хэтрэхгүй.

9.12.Хөрөнгийн нөхөгдөх дүн гэж хөрөнгийн буюу мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн ба ашиглалтын үнэ цэнийн аль ихийг хэлнэ. Хөрөнгийн дансны үнэ нөхөгдөх дүнгээс хэтэрсэн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз

Кредит:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

9.13.Үндсэн хөрөнгийг худалдах, шилжүүлэх, акталж устгах үед түүний анхны өртгийн хэмжээгээр данснаас хасах бөгөөд хуримтлагдсан элэгдэл, хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын дансыг хаасан байна.

9.13.1.үндсэн хөрөнгийг дансны үлдэгдэл өртгөөс нь доогуур үнээр борлуулсан бол үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарзыг хүлээн зөвшөөрнө:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад авлага

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Дебет:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

Дебет:Хөрөнгө данснаас хассаны гарз

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

9.13.2.үндсэн хөрөнгийг дансны үлдэгдэл өртгөөс нь илүү үнээр борлуулсан бол үндсэн хөрөнгө борлуулсны олзыг хүлээн зөвшөөрнө:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад авлага

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Дебет:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит:Хөрөнгө данснаас хассаны олз

9.14.Үндсэн хөрөнгийн зүйлийг ижил бус төрлийн үндсэн хөрөнгийн зүйл, эсхүл бусад хөрөнгөөр солих, хэсэгчлэн солих замаар олж авч болно.

9.14.1.үндсэн хөрөнгүүдийн солилцоог арилжааны шинжтэй гэж үзвэл авсан хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь үнэлж бүртгэнэ. Хэрэв авсан хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь өгсөн хөрөнгийн үлдэгдэл өртгөөс их бол зөрүүгээр олз бүртгэнэ:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө (авсан)

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл (өгсөн хөрөнгийн)

Кредит:Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз

Кредит:Үндсэн хөрөнгө (өгсөн)

9.14.2.хэрэв авсан хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь өгсөн хөрөнгийн үлдэгдэл өртгөөс бага бол зөрүүгээр гарз бүртгэнэ:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө (авсан)

Дебет:Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл (өгсөн хөрөнгийн)

Кредит:Үндсэн хөрөнгө (өгсөн)

9.14.3.харин үндсэн хөрөнгийн солилцоо арилжааны бус шинжтэй, эсхүл авсан хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ мэдэгдэхгүй байвал авсан хөрөнгийг өгсөн хөрөнгийн үлдэгдэл өртгөөр хэмжиж, бүртгэнэ. Энэ үед ямар нэгэн олз, гарз үүсэхгүй. Мөн арилжааны бус зорилгоор хийсэн хөрөнгийн солилцоонд дансны үнийн үнэлгээг ашиглах ба энэ үед олз, гарз үүсэхгүй:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө (авсан)

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл (өгсөн хөрөнгийн)

Кредит:Үндсэн хөрөнгө (өгсөн)

9.15.Хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдэл тооцох аргыг санхүүгийн жил бүрийн эцэст эргэн нягталж, хэрэв тэдгээрийг өөрчлөх тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзэн гүйцээх горимоор бүртгэнэ.

9.16.ХЗХ-ны үндсэн хөрөнгийн элэгдэл байгуулах бодлого нь татварын хуулиар тогтоосон хувь хэмжээнээс зөрүүтэй бол зөрүүг татварын түр зөрүүгээр бүртгэж тайлагнана.

9.17.Дахин үнэлгээ хийх давтамж нь уг дахин үнэлж буй үндсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаардаг. Үндсэн хөрөнгийн нэг анги доторх зүйлсийг нэгэн зэрэг дахин үнэлнэ.

9.18.Үндсэн хөрөнгийн онцлог шинж болон бизнесийн үйл ажиллагааны явцаас бусад тохиолдолд ховорхон арилжаалагддаг гэсэн шалтгаанаар хөрөнгийн бодит үнэ цэнээр үнэлэх боломжгүй бол өртгийн аргаар бодит үнэ цэнийг үнэлж болно.

9.19.Үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлэх үед дахин үнэлгээний өдрөөрх хуримтлагдсан элэгдлийг дор дурдсан аргын аль нэгээр бүртгэнэ:

9.19.1.Хуримтлагдсан элэгдлийг хөрөнгийн дансны нийт үнийн өөрчлөлттэй хувь тэнцүүлж дахин тооцох ба ингэснээр дахин үнэлгээний дараах хөрөнгийн дансны үнэ нь дахин үнэлсэн дүнтэй тэнцүү болно. Энэ аргыг ихэвчлэн элэгдүүлсэн өртгөөс индексийн тусламжтайгаар хөрөнгийг дахин үнэлэх үед хэрэглэдэг.

Дебет:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит:Холбогдох хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

9.19.2.Хуримтлагдсан элэгдлийг хөрөнгийн дансны нийт үнээс хасах ба гарсан цэвэр дүнг хөрөнгийн дахин үнэлсэн дүн гарах хүртэл тооцно.

Хуримтлагдсан элэгдлийг хасах үед:

Дебет:Холбогдох хуримтлагдсан элэгдэл

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Дахин үнэлсэн дүнгээр үндсэн хөрөнгийн өсөлтийг бүртгэнэ:

Дебет:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

9.20.Дахин үнэлгээний үр дүнд хөрөнгийн үнэ өссөн тохиолдолд уг өсөлтийг өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Гэхдээ тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралтыг өмнө нь ашиг, алдагдлын хэсэгт хүлээн зөвшөөрсөн бол тэр хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлтийг мөн адил ашиг, алдагдлын хэсэгт хүлээн зөвшөөрнө.

9.20.1.дахин үнэлгээний үр дүнд үндсэн хөрөнгийн үнэлгээний өсөлтийг бүртгэх үед:

Дебет:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

Кредит:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

9.20.2.дараагийн дахин үнэлгээгээр тухайн хөрөнгийн үнэлгээ буурсан бол:

Дебет:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

9.20.3.дахин үнэлсэн хөрөнгийг данснаас хассан тохиолдолд дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансны үлдэгдлийг хуримтлагдсан ашиг, алдагдал дансанд хаана:

Дебет:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кредит:Хуримтлагдсан ашиг, алдагдал

9.21.Дахин үнэлгээний үр дүнд хөрөнгийн дансны үнэ буурсан бол бууралтыг үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарзаар бүртгэнэ. Гэхдээ тухайн хөрөнгийн өмнөх дахин үнэлгээний нэмэгдлийн кредит дүнгийн хэмжээгээр бусад дэлгэрэнгүй орлого хэсэгт хүлээн зөвшөөрч болно. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын хэсэгт хүлээн зөвшөөрсөн бууралт нь өмчийн хэсэг дэх дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансны хуримтлагдсан дүнг бууруулна.

9.21.1.дахин үнэлгээний үр дүнд үлдэгдэл өртөг буурсан тохиолдолд:

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз

Кредит:Үндсэн хөрөнгө

9.21.2.харин дараагийн дахин үнэлгээгээр тухайн хөрөнгийн үнэлгээ өссөн бол:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө

Кредит:Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз

9.21.3.дахин үнэлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг дахин үнэлгээний бууралт гэж үзнэ:

Дебет:Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кредит:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

9.21.4.хэрэв хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт нь дахин үнэлгээний нэмэгдлээс хэтэрсэн бол хэтэрсэн зөрүүгээр:

Дебет:Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз

Кредит:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

9.22.Үндсэн хөрөнгийг ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжгүй буюу ашиглах боломжгүй болсон, данснаас хассан үед нь санхүүгийн тайлангаас хасна.

9.22.1.элэгдлээрээ анхны өртгөө бүрэн нөхсөн хөрөнгийг ашиглалтаас хасах буюу актлах үед:

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Дебет:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

9.22.2.элэгдлээрээ анхны өртгөө бүрэн нөхөөгүй хөрөнгийг ашиглалтаас хасах буюу актлах үед:

Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл

Дебет:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

Дебет:Хөрөнгө данснаас хассаны гарз

Кредит:Холбогдох үндсэн хөрөнгө

9.23.Барилга байгууламжийг өөрөө барьж, бий болгож байгаа ХЗХ тухайн барилгын гүйцэтгэлийн ажил дуусаж үндсэн хөрөнгөнд шилжүүлэх хүртэлх хугацаанд уг барилгатай холбоотой гарсан бүх зардлыг хуримтлуулан дуусаагүй барилгаар бүртгэж, тайлагнана.

9.24.Бүтээн босгож буй хөрөнгийг олж авах, барилгын ажлыг гүйцэтгэх, үйлдвэрлэхтэй шууд хамааралтай зээлийн зардал нь тухайн хөрөнгийн өртгийн тодорхой хэсгийг бүрдүүлдэг. Зээлийн өртөгт үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон

зээлийн хүү, санхүүгийн түрээсийн хүү, гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн зээлийн ханшийн зөрүү зэрэг багтана.

9.25.ХЗХ өөрийн барилга, байгууламж барих, бүтээн босгохтой шууд холбоотой гарсан зээлийн зардлыг тухайн хөрөнгийн өртгийн нэг хэсэг болгон капиталжуулдаг. Хөрөнгийг барьж босгох үйл явц зогссон, эсхүл бүрэн дууссан үед зээлийн өртгийн капиталжуулалтыг зогсооно.

9.26.Тайлангийн үед капиталжуулсан зээлийн өртгийн дүн нь тайлант хугацаанд гарсан зардлаас хэтрэхгүй. Тайлангийн үеийн бодит зээлийн зардлаас тэр зээлийн богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын орлогыг хасаж, капиталжуулах зардлыг тооцно.

9.26.1.барилга, байгууламжийн холбогдох өртгийг дуусаагүй барилга дансанд хуримтлуулах үед:

Дебет:Дуусаагүй барилга

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны өглөг

9.26.2.зээлийн эх үүсвэрээр олж бэлтгэсэн хөрөнгийн өртгийг капиталжуулахдаа:

Дебет:Дуусаагүй барилга

Кредит:Хүүгийн зардал

9.26.3.барилгын ажил дуусаж, мэргэжлийн байгууллагаас ашиглах зөвшөөрөл авсан бол дуусаагүй барилгаа үндсэн хөрөнгийн данс руу шилжүүлж бүртгэнэ:

Дебет:Барилга, байгууламж

Кредит:Дуусаагүй барилга

АРАВДУГААР БҮЛЭГ. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

10.1.Биет бус хөрөнгө нь биет шинж чанаргүй, тодорхойлж болохуйц, мөнгөн бус зүйлсийн хөрөнгө юм.

10.2.Хөрөнгө нь дараах дараах шалгуурын аль нэгийг хангаж байвал тодорхойлж болох хөрөнгө гэж үзнэ:

10.2.1.салган хувааж болох ба ХЗХ тийм зорилготой эсэхээс үл хамааран холбогдох гэрээ, тодорхойлж болох хөрөнгө, өр төлбөрөөс бие даасан байдлаар эсхүл хамтад нь борлуулах, шилжүүлэх, лицензээр эзэмшүүлэх, түрээслэх, солилцох боломжтой байх; эсхүл

10.2.2.гэрээний болон бусад хуулийн эрхийг шилжүүлж болох буюу тухайн ХЗХ-оос эсхүл өөр бусад эрх, үүргээс салган тусгаарлаж болох эсэхээс үл хамааран тухайн гэрээний буюу бусад хуулийн эрхээс үүссэн байх.

10.3.Биет бус хөрөнгөнд нэгээс дээш жилийн хугацаанд үйл ажиллагаа, удирдлагын зориулалтаар ашиглах, биет шинж чанаргүй, материаллаг дүнтэй программ хангамж, хөгжүүлэлтийн явцад бий болсон биет бус хөрөнгө, ашиглах эрхтэй хөрөнгө, бусад биет бус хөрөнгө хамаарна.

10.4.Биет бус хөрөнгийг тухайн хөрөнгөд хамаарах хүлээгдэж буй ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөж нь уг аж ахуйн нэгжид орох магадлалтай, хөрөнгийн өртгийг найдвартай хэмжиж чадах шалгуурыг хангаж байвал хүлээн зөвшөөрнө.

10.5.Хэрэв тухайн хөрөнгө нь бусад хөрөнгийн хамтаар ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөж өгдөг тохиолдолд тухайн хөрөнгөнөөс хүртэх өгөөжийг тусад нь тооцох боломжтой бол тодорхойлж болох хөрөнгө гэж үзэж тусад нь хөрөнгөөр бүртгэх ба харин боломжгүй бол бусад хөрөнгийн хамт бүртгэнэ.

10.6.ХЗХ нь дотооддоо бий болгосон биет бус хөрөнгө хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг үнэлэхийн тулд хөрөнгийг бий болгох үе шатыг

судалгааны ба хөгжүүлэлтийн үе шат гэж ангилаад, дараах байдлаар хүлээн зөвшөөрнө:

10.6.1.судалгааны зардлыг гарсан тухай бүрд нь зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

10.6.2.хэрэв биет бус хөрөнгийг бий болгох судалгааны үе шатыг хөгжүүлэлтийн үе шатнаас ялгаж чадахгүй байгаа бол зарцуулсан зардлыг зөвхөн судалгааны үе шатанд гарсан гэж үзээд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

10.6.3.биет бус хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангаагүй хөгжүүлэлтийн зардлыг гарсан тухай бүрд зардлаар, харин шалгуурыг хангасан тохиолдолд биет бус хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрнө.

10.7.Дараах шаардлагыг бүрэн хангасан тохиолдолд хөгжүүлэлтээс бий болох биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө:

10.7.1.хөгжүүлэлтийг бүрэн дуусгах техникийн үндэслэлтэй байх;

10.7.2.биет бус хөрөнгийг бүрэн дуусгах ба түүнийг ашиглах эсхүл борлуулах зорилготой байх;

10.7.3.ашиглах эсхүл борлуулах боломжтой байх;

10.7.4.ирээдүйн магадлалт эдийн засгийн өгөөж буюу үйлчилгээний чадавхыг хэрхэн бий болгох;

10.7.5.хөгжүүлэлтийг бүрэн дуусгах ба тухайн биет бус хөрөнгийг ашиглах эсхүл борлуулах зохих техникийн, санхүүгийн болон бусад нөөц бэлэн боломжтой байх;

10.7.6.хөгжүүлэлтийн явцад уг биет бус хөрөнгөнд хамаарах зарлагыг найдвартай хэмжих чадвар боломжтой байх.

10.8.Санхүүгийн түрээсээр хөрөнгө авсан бол түрээсэлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ ба түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийн аль багаар түрээсийн хөрөнгийг хэмжинэ. Түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийг тооцоолоход ашиглах үр ашигт хүү нь түрээслэгчийн ашиглаж буй нуугдмал хүү байна. Санхүүгийн түрээсийн хугацаанд хөрөнгийг ашиглах эрхтэй хөрөнгөөр бүртгэж, тайлагнана.

10.9.Биет бус хөрөнгийн элэгдэл хорогдол:

10.9.1.биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа тодорхой бол ашиглалтын хугацаанд тохиромжтой аргаар хорогдуулна. Хэрэв тохиромжтой аргыг тодорхойлоогүй бол шулуун шугамын аргаар хорогдуулна.

10.9.2.биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа тодорхойгүй бол хорогдуулахгүй, үнэ цэнийн бууралтыг жил бүр шалгаж, бүртгэнэ.

10.10.Шаардлагатай гэж үзвэл биет бус хөрөнгийг дахин үнэлгээний загвараар бүртгэж болно. Биет бус хөрөнгийн идэвхтэй зах зээлийн үнэлгээг хийхэд амаргүй байдаг тул биет бус хөрөнгийг дахин үнэлэх нь маш ховор.

10.11.Гэрээ болон бусад хууль эрхээс үүссэн биет бус хөрөнгийн ашиглагдах хугацаа нь тухайн гэрээний буюу бусад хуулийн эрхийн хугацаанаас хэтрэхгүй боловч хөрөнгийг ашиглахаар хүлээж буй хугацаанаас хамааран дээрх хугацаанаас арай богино байж болно. Хэрэв эрхийг дахин сунгаж болох хязгаартай хугацаатай олгодог бол мэдэгдэхүйц зардал гаргахгүйгээр дахин сунгах нотолгоо байгаа тохиолдолд биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд дахин сунгах хугацааг оруулна.

10.12. Биет бус хөрөнгийг ашигласнаар цэвэр мөнгөн орлого бий болгохоор хүлээгдэж буй хугацааг урьдчилан тодорхойлох боломжгүй бол тухайн биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацааг тодорхойгүй гэж үзнэ.

10.13. Биет бус хөрөнгөнд хорогдуулга тооцоогүй үед ашиглалтын хугацааг тайлант жилийн төгсгөлд хянаж, тухайн хөрөнгийн тодорхойгүй ашиглагдах хугацааг хэвээр үлдээх шалтгаан байгаа эсэхийг тогтооно. Ийм шалтгаан байхгүй бол тодорхойгүй ашиглалтын хугацааг тодорхой хугацаагаар сольж, өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзээд, бүртгэлд тусгана.

10.14. Биет бус хөрөнгөтэй холбоотой ажил гүйлгээг дараах байдлаар бүртгэнэ:

10.14.1. худалдаж авсан биет бус хөрөнгийг хөрөнгийг өртгөөр нь үнэлж, бүртгэнэ:

Дебет: Биет бус хөрөнгө

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны өглөг

10.14.2. Биет бус хөрөнгийн хорогдлын зардлыг хуримтлуулахад:

Дебет: Хорогдлын зардал

Кредит: Хуримтлагдсан хорогдол

10.15. Санхүүгийн түрээсийн гэрээгээр хөрөнгө авсан нөхцөлд түрээсийн хугацаанд хөрөнгийг ашиглах эрхтэй хөрөнгө (биет бус хөрөнгө) бүртгэж, тайлагнана.

10.15.1. Санхүүгийн түрээсийн гэрээгээр хөрөнгө авахад:

Дебет: Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Кредит: Санхүүгийн түрээсийн өглөг

10.15.2. түрээсийн төлбөрийг төлөх үед:

Дебет: Санхүүгийн түрээсийн өглөг

Дебет: Хүүгийн зардал

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

10.15.3. ашиглах эрхтэй хөрөнгөд элэгдэл тооцох үед:

Дебет: Элэгдэл, хорогдлын зардал

Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны өглөг

10.16. Биет бус хөрөнгийг олж бэлтгэх, бусад хөрөнгөөр солилцох, холбогдох дараа үеийн зардал, дахин үнэлгээний загвар, үнэ цэнийн бууралт, данснаас хасах зэргийг энэ журмын “Үндсэн хөрөнгө” бүлэгт заасны дагуу хэмжиж, бүртгэнэ.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ӨР ТӨЛБӨР

11.1. Өр төлбөр гэж эдийн засгийн өгөөж буюу үйлчилгээний чадавх бүхий нөөцийн гадагшлах урсгалаар төлөгдөхөөр хүлээгдэж буй өнгөрсөн үйл ажиллагааны үр дүнд үүссэн ХЗХ-ны одоогийн үүрэг хариуцлагыг хэлнэ.

11.2. ХЗХ-ны өр төлбөрт гишүүдээс татан төвлөрүүлсэн хадгаламж, банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл, бусад эх үүсвэр, бусад санхүүгийн өр төлбөр, санхүүгийн бус өр төлбөр хамрагдана.

11.3. Одоогийн үүргийг барагдуулснаар эдийн засгийн өгөөж бүхий нөөцийг зарцуулах магадлалтай бөгөөд уг барагдуулалтыг хийх дүнг найдвартайгаар хэмжиж чадах өр төлбөрийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрч, толилуулна.

11.4.ХЗХ нь санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон үед санхүүгийн байдлын тайландаа санхүүгийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө.

11.5.Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн өр төлбөрийг Монголбанкнаас зарласан албан ханшаар тооцож төгрөгт хөрвүүлэн, төгрөг, гадаад валютаар давхар бүртгэх ба ханшийн хэлбэлзлээс үүсэх зөрүүг гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз, гарзаар хүлээн зөвшөөрнө.

11.6.Хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийн хүүг өдөр тутам хуримтлуулж, бүртгэнэ. Санхүүгийн хөрөнгө, түүний бүрэлдэхүүн хэсэгтэй холбоотой хүү, ногдол ашиг буюу адилтгах хуваарилалт, олз, гарзыг тухайн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

АРВАН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ХАДГАЛАМЖ

13.1.Хадгаламж нь хоршооны гишүүдээс хадгаламжийн хэлбэрээр татан төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг хэлнэ.

13.2.Хадгаламж нь хоршооны гишүүдээс бичгээр байгуулсан гэрээний үндсэн дээр тодорхой хүйтэйгээр хадгаламжийн хэлбэрээр татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэр бөгөөд үүнийг хоршооны гишүүний өдөр тутмын төлбөр тооцоонд ашиглахгүй. ХЗХ хадгаламжийн дансанд гэрээний нөхцөлд заасан хүү төлнө. Хадгаламжийн дансанд хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж, бусад төрлийн хадгаламж хамрагдана

12.3.Хадгаламжийн гэрээ, хэлцлийн дагуу ХЗХ-ны гишүүн эх үүсвэрийг байршуулж, санхүүгийн хөрөнгийг буцааж өгөх үүргийг ХЗХ хүлээсэн үед харилцах, хадгаламжийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрч, толилуулна.

12.4.Хадгаламжийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр үнэлнэ. Бодит үнэ цэнэ нь гэрээний дагуу байршуулсан эх үүсвэрийн дүнтэй тэнцүү байна.

12.5.Санхүүгийн тайланд хадгаламжийг хорогдуулсан өртгөөр үнэлж, тайлагнана. Хадгаламжийн хорогдуулсан өртөг нь анх хүлээн зөвшөөрч хэмжсэн дүнгээс тайлант хугацаанд нэмэгдсэн орлого, хадгаламжийн үлдэгдэлд тооцсон хүүгийн өглөгийг нэмж, тайлант хугацаанд хийгдсэн зарлагын гүйлгээ, холбогдох шимтгэлийг хасаж тодорхойлогдоно.

12.6.Хадгаламжийн дансны хүүгийн зардлыг холбогдох заавар, журам, хадгаламжийн дансны гэрээнд заасан хувиар тооцоолж, хуримтлуулан бүртгэнэ.

12.7.Хадгаламж эзэмшигч бүрээр нэрийн дансны дэлгэрэнгүй бүртгэл хөтөлж, гүйлгээ үлдэгдлийг холбогдох хяналтын данстай тулгаж хянах ба дансны гүйлгээг үндсэн баримттай нь тулган шалгана. Хадгаламжийн гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн дагуу хүүгийн тооцоолол, ангиллын гүйлгээг тухай бүр хийнэ.

12.8.Хадгаламжтай холбоотой ажил гүйлгээг дараах байдлаар бүртгэнэ:

12.8.1.гэрээний дагуу хадгаламжийн данс нээж мөнгөн хөрөнгийг төвлөрүүлж, орлогын гүйлгээ хийх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хадгаламж

12.8.2.бэлнээр орлого хийх үед:

Дебет:Бэлэн мөнгө
Кредит:Хадгаламж

12.8.3.хадгаламжаас зарлагын гүйлгээ хийх үед:

Дебет:Хадгаламж
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

12.8.4.гишүүний хадгаламжийн дансны үлдэгдэлд төлөх хүүг хуримтлуулах үед:

Дебет:Хадгаламжийн хүүгийн зардал
Кредит:Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг

12.8.5.хадгаламж эзэмшигчтэй байгуулсан гэрээ, журамд өөрөөр заагаагүй бол хадгаламж хаагдах, хугацаатай хадгаламжийн гэрээг хугацаа дуусах болон хугацаагүй хадгаламжид жилийн эцсээр хүү бодох үед хуримтлуулж тооцсон хадгаламжийн хүүгийн өглөгийг хадгаламжийн үндсэн үлдэгдэл рүү хаана.

Дебет:Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг
Кредит:Хадгаламж

12.8.6.хугацаатай хадгаламжийн гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалсан болон бусад шалтгаанаар хадгаламжийн хүү илүү тооцогдсон байвал зөрүү дүнгээр буцааж залруулна.

Дебет:Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг
Кредит:Хүүгийн зардлын буцаалт

АРВАН ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГААС АВСАН ЗЭЭЛ

13.1.Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас тодорхой зориулалт, хүү, хугацаа, эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр зээлсэн эх үүсвэр хамаарна.

13.2.Холбогдох заавар, журам, гэрээ, хэлцлийн дагуу бусад банк, санхүүгийн байгууллагаас эх үүсвэр татан төвлөрүүлж, санхүүгийн хөрөнгийг буцааж өгөх үүрэг хүлээсэн үед зээлийн эх үүсвэрийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрч, толилуулна.

13.3.Бусад банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Зээлийн эх үүсвэрийн анхны бодит үнийг тогтоохдоо эргүүлэн төлөх дүнгээс зээлтэй шууд холбоотой зардлыг хасна. Шууд холбоотой зардалд шимтгэл, хураамж гэх мэт уг зээлийн эх үүсвэрийг татахтай шууд холбоотой ажил гүйлгээний зардлууд багтана.

13.4.Зээлийн шимтгэлийг хэрхэн бүртгэх нь зээлийг олгогдох магадлалтай эсэх болон зээлд хамаарах үүрэг нь СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр”-ийн хүрээнд багтсан эсэхээс шалтгаалан тодорхойлогдоно. Зээл олгогдох магадлалтай бөгөөд зээлд хамаарах үүрэг нь СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр”-ийн хамрах хүрээнд багтаагүй тохиолдолд шимтгэлийг санхүүгийн хэрэгсэлд зориулагдсан төлбөр гэж үзэх тул хойшлуулан бүртгэж, үр ашигт хүүгийн аргаар тохируулна. Зээл олгогдоогүй тохиолдолд шимтгэлийг шийдвэр гарсан өдрөөр зардлаар хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд хамаарах хүүгийн зардлыг гэрээнд заасан нөхцөл, хувь хэмжээгээр тооцоолж, хуримтлуулан бүртгэнэ.

13.5. Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлтэй холбоотой ажил гүйлгээг дараах байдлаар бүртгэнэ:

13.5.1.банк, санхүүгийн байгууллагаас зээл авахад гэрээний дүнгээр бүртгэнэ.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл

13.5.2.зээлийн эх үүсвэрт багтсан шууд холбоотой шимтгэл, хураамжийг хойшлуулан бүртгэх үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн хойшлогдсон төлбөр

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

13.5.3.хойшлогдсон төлбөрийг зээлийн хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулах үед:

Дебет:Зээлийн хүүгийн зардал

Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн хойшлогдсон төлбөр

13.5.4.зээлийн хүүг хуримтлуулж бүртгэх үед:

Дебет:Зээлийн хүүгийн зардал

Кредит:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг

13.5.5.хүүгийн төлбөр хийх үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

13.5.6.хуримтлуулж бүртгээгүй хүүгийн дүнгээр төлбөр хийх үед:

Дебет:Зээлийн хүүгийн зардал

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

13.5.7.зээлийг эргүүлэн төлөх үед:

Дебет:Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

13.5.8.хэрэв хаагдсан зээлийн эх үүсвэрийн дансанд хамаарах зээлийн хойшлогдсон төлбөрийн данс үлдэгдэлтэй бол үүнийг мөн хааж, хүүгийн зардлаар бүртгэнэ.

АРВАН ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БУСАД САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР

14.1.Бусад санхүүгийн өр төлбөр гэж үйл ажиллагааны хувьд туслах чанартай бөгөөд нийт өр төлбөрийн дүнд бага хувь хэмжээтэй, санхүүгийн өр төлбөрийн тодорхойлолтыг хангаж буй өр төлбөр буюу ихэнхдээ бусад этгээдэд мөнгө ба бусад санхүүгийн хөрөнгийг шилжүүлэхээр хүлээсэн гэрээний үүргийг ойлгоно. Санхүүгийн өр төлбөрийн дэлгэрэнгүй тодорхойлолтыг НББОУС 32 “Санхүүгийн хэрэглүүр:Толилуулга” стандартын 11-д заасан бөгөөд нийтлэг тохиолдол, нөхцөл байдлыг энэ зааврын дагуу өр төлбөрийн ангиллыг тогтоох боломжгүй тохиолдолд уг стандартыг ашиглана.

14.2.Бусад санхүүгийн өр төлбөрт салбар хоорондын тооцоо, ногдол ашгийн өглөг, түрээсийн өглөг, даатгалын өглөг, ажилтны тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан гэх мэт бусдад өгөх өглөг хамрагдана.

14.3.Өр төлбөрийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнээр үнэлнэ. Санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд ажил гүйлгээний зардлыг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс хасна.

14.4.Өр төлбөрийг барагдуулахаар таамаглаж буй ирээдүйн мөнгөн гүйлгээг дискаунтчилсан өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үед өр төлбөр үүсгэж хүлээн авсан хөрөнгийн дүнгээр эсхүл уг өр төлбөрийг барагдуулахад төлөх мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дүнгээр өр төлбөрийг үнэлнэ.

14.5.Бусад санхүүгийн өр төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хорогдуулсан өртгөөр үнэлж, санхүүгийн тайланд толилуулна. Хүүтэй өр төлбөрийн хувьд хорогдуулсан өртгийг банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгийн хорогдуулсан өртгийн адил тооцоолох ба харин хүүгүй өр төлбөрийн хувьд хорогдуулсан өртөг нь анх хүлээн зөвшөөрсөн төлөгдөөгүй өр төлбөрийн дүнтэй тэнцүү байна.

14.6.Салбар хоорондын тооцооны бүртгэлийг энэ журмын “Бусад санхүүгийн хөрөнгө” бүлэгт, цалингийн өглөг, ажиллагчдад өгөх өглөг, ажилтны тэтгэвэр, тэтгэмжийн сангийн бүртгэлийг энэ журмын “Ажилтны тэтгэмж” бүлэгт тус тус заасан тул ногдол ашиг болон бусад өглөгийн бүртгэлийг энэ бүлэгт харуулав.

14.7.ХЗХ-ны бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрээр гишүүдэд төлөхөөр зарласан ногдол орлогыг энэ дансанд бүртгэнэ.

14.7.1.ногдол ашиг зарласан үед:

Дебет:Өмнөх үеийн хуримтлагдсан орлого
Кредит:Ногдол ашгийн өглөг

14.7.2.зарласан ногдол ашгийг төлөх үед:

Дебет:Ногдол ашгийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

14.8.ХЗХ-ны үйл ажиллагаатай холбоотойгоор аж ахуй нэгж, байгууллага, иргэдтэй хийх тооцоог өглөг дансаар бүртгэнэ. Өглөгтэй аж ахуй нэгж, байгууллага, иргэн тус бүрээр нэрийн данс нээж, тухай бүрд нь тооцоо хийнэ.

14.8.1.бараа, үйлчилгээг зээлээр худалдан авах үед:

Дебет:Хөрөнгийн холбогдох данс/ Зардлын холбогдох данс
Кредит:Бусад өглөг

14.8.2.нягтлан бодох бүртгэлийн аккрузал суурийн дагуу зардал хуримтлуулж өглөг бүртгэх үед:

Дебет:Зардлын холбогдох данс
Кредит:Бусад өглөг

14.8.3.бараа, үйлчилгээний үнэ болон хуримтлуулсан өглөгийг төлөх үед:

Дебет:Бусад өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

АРВАН ТАВДУГААР БҮЛЭГ. БУСАД САНХҮҮГИЙН БУС ӨР ТӨЛБӨР

15.1.Санхүүгийн бус өр төлбөрт эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг, тайлант үеийн орлогын албан татварын өглөг, бусад татварын өглөг, хойшлогдсон татварын өглөг, нөөц, хойшлогдсон орлого, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөнд хамаарах өр төлбөр хамрагдана.

15.2.ХЗХ нь гэрээ, хэлцэлд зааснаар эсхүл хуулийн дагуу үүрэг хүлээсэн үед холбогдох өр төлбөрийг санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрч, толилуулна.

15.3.Өр төлбөрийг төлөх эсхүл төлөгдсөн дүнгээр хэмжиж бүртгэнэ.

15.4.Тайлант үеийн болон хойшлогдсон орлогын албан татварын бүртгэлийг энэ журмын “Орлогын албан татвар” бүлэгт, аливаа нөөц (өр төлбөр)-ийн бүртгэлийн энэ журмын “Нөөц, болзошгүй өр төлбөр” бүлэгт тус тус заасан тул, хойшлогдсон орлого, борлуулах зорилготой өр төлбөрийн бүртгэлийг энэ бүлэгт харуулав.

15.5.Хойшлогдсон орлого гэж СТОУС-ын шаардлагын дагуу хүлээн зөвшөөрөлтийг нь хойшлуулсан бөгөөд хараахан орлого гэж тооцоогүй өр төлбөрийг хэлнэ.

15.5.1.орлогыг хойшлуулан бүртгэх үед:

Дебет:Холбогдох хөрөнгө, өр төлбөрийн данс

Кредит:Хойшлогдсон орлого

15.5.2.хойшлогдсон орлогыг хэрэгжүүлэн бүртгэх үед:

Дебет:Хойшлогдсон орлого

Кредит:Холбогдох орлогын данс

15.6.Зогсоосон үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрөнгийг худалдан борлуулахтай зэрэгцэн өр төлбөрийг барагдуулж байгаа тохиолдолд СТОУС 5 “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа” стандаотын дагуу уг өр төлбөрийг борлуулах зорилготой өр төлбөрөөр бүртгэж, тайлагнана.

15.6.1.өр төлбөрийг хөрөнгийн хамтаар шилжүүлэхээр тусгаарлан бүртгэх үед:

Дебет:Холбогдох өр төлбөрийн данс

Кредит:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөнд хамаарах өр

15.6.2.борлуулах зорилготой өр төлбөрийг шилжүүлснээр мөнгө төлөх үед:

Дебет:Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөнд хамаарах өр

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

15.7.ХЗХ нь аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас бусад бүх төрлийн албан татварын ногдуулалт, төлөгдөөгүй дүн, тэдгээрийн нэр төрөл тус бүрээр тооцоог хийж, баталгаажуулсан байна.

15.7.1.авто тээврийн болон өөрөө явах хэрэгслээс хураах татварыг төлөх дүнгээр:

Дебет:Холбогдох зардал

Кредит:АТБОЯХАТатварын өглөг

15.7.2.татварыг төлсөн үед:

Дебет:АТБОЯХАТатварын өглөг

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

АРВАН ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. АЖИЛТНЫ ТЭТГЭМЖ

16.1.Ажилтны тэтгэмж нь ажил эрхлэлт болон ажлаас халагдсантай холбогдуулан ХЗХ-оос олгож буй бүх төрлийн төлбөр, урамшуулал юм. Үүнд цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмж, шагнал урамшуулал, бусад олговор хамрагдана.

16.2.Тэтгэвэр, тэтгэмжийн сангийн өр төлбөр гэж улсын тэтгэврийн сангаас (хуулийн дагуу цалингаас заавал суутгах шимтгэл) гадна тэтгэвэр, тэтгэмж олгох

зорилгоор хувийн тэтгэврийн сангаар дамжуулан ажилтнууддаа тэтгэвэр, түүнтэй адил төстэй тэтгэмж олгохоор холбогдох хууль, тогтоомж, журам эсхүл гэрээний дагуу хүлээсэн үүргийг ойлгоно.

16.3. Ажилтны богино хугацаат тэтгэмж нь ажилтны байгууллагадаа ажилласан тайлант хугацааны эцсээс хойш 12 сарын дотор бүрэн барагдуулахаар хүлээгдэж буй тэтгэмж юм. Ажилтны богино хугацаат тэтгэмжид цалин, хөлс, нийгмийн даатгалын шимтгэл, ээлжийн амралтын цалин, өвчтэй хугацааны тэтгэмж, цалинтай чөлөө (хуримтлагдах ба үл хуримтлагдах), шагнал, урамшуулал багтана.

16.4. ХЗХ нь ажилтны гүйцэтгэсэн ажил эсхүл ажилласан цагт үндэслэн богино хугацааны тэтгэмжийг дискаунтчилаагүй төлөх дүнгээр хэмжиж, бүртгэнэ.

16.5. Ажилтнуудад олгох урт хугацаат тэтгэмж нь ажилтнуудад олгохоор бүртгэсэн тайлант хугацааны эцсээс хойш 12 сарын дотор барагдуулахгүй тэтгэмжийг ойлгоно. Ажилтны урт хугацааны тэтгэмжид ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж (тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан) болон бусад урт хугацаат тэтгэмж хамрагдана.

16.6. Улсын тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан буюу Нийгмийн даатгалын сангаас тогтоосон шимтгэлийн сантай холбогдуулан урт хугацаат өр төлбөр үүсгэн бүртгэхгүй.

16.7. Хувийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн сангийн өр төлбөр нь тогтоосон шимтгэлийн сан ба тогтоосон тэтгэмжийн сантай холбоотойгоор үүсэх бөгөөд хүлээх үүрэг нь уг санд хуримтлуулахаар зөвшөөрсөн шимтгэлийн дүнгээр хязгаарлагдана.

16.8. Тогтоосон шимтгэлийн санг дискаунтчилаагүй төлөх дүнгээр хэмжиж, зардал, өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Гэхдээ тэтгэвэр, тэтгэмжийн сангийн шимтгэлийг 12 сараас урт хугацаанд төлөхөөр бол эрсдэл багатай бондын зах зээлийн өгөөж эсхүл зах зээл идэвхгүй тохиолдолд Засгийн газрын бондын өгөөжийн хувийг ашиглан дискаунтчилна.

16.9. Ажилтан тогтоосон шимтгэлийн санд шимтгэл төлөх үүрэг хүлээх ба үүнийг өр төлбөрөөр бүртгэнэ. Төлсөн шимтгэл нь тайлант хугацааны шимтгэлийн дүнгээс хэтэрсэн тохиолдолд уг зөрүүг өр төлбөр бус харин хөрөнгөөр (урьдчилж төлсөн зардал) бүртгэх ба ирээдүйд төлөгдөх шимтгэлийг бууруулах буюу буцаан авна.

16.10. Тогтоосон тэтгэмжийн сангийн хувьд тогтоосон тэтгэмжийн цэвэр өр төлбөр буюу хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Төлбөрийн үүрэг болон зардлыг хэмжихэд актуар төсөөлөл хийх бөгөөд актуар олз, гарз бүртгэнэ. Энэ нь санхүүжилтгүй, санхүүжилттэй эсхүл хагас санхүүжилттэй байж болно. Сангийн өр төлбөрийг дискаунтчилсан дүнгээр, сангийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

16.11. Тогтоосон тэтгэмжийн өр төлбөрөөр бүртгэсэн дүн нь тогтоосон тэтгэмжийн өр төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ дээр хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй актуар олзыг нэмж, актуар гарзыг хасаж, ажилтнуудтай холбоотой хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй зардал, үүссэн өр төлбөрийг барагдуулах зорилготой тайлант хугацааны эцсээрх төлөвлөгөөт хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг хасаж тодорхойлогдоно. Тогтоосон тэтгэмжийн өр төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ нь төлөвлөгдсөн сангийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг хасаагүй нийт өр төлбөрийн дүнгээр тодорхойлогдоно.

16.12. Ажилтны цалин хөлс, нэмэгдэл, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн бүртгэлийг энэ журмын “Зардал” бүлгээс үзнэ үү.

16.13. Ажилтны богино хугацааны тэтгэмжийг дараах байдлаар бүртгэнэ:

16.13.1. ажилтнуудад төлөхөөр тооцоолсон тэтгэмж, шагнал, урамшууллын дүнгээр зардал, өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө:

Дебет:Зардлын холбогдох данс
Кредит:Цалингийн өглөг/ Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг

16.13.2.ажилтнуудад тэтгэмж, шагнал, урамшууллыг олгохоос өмнө хууль тогтоомжийн дагуу холбогдох татвар, шимтгэлийг суутгасан бол:

Дебет:Цалингийн өглөг эсхүл Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг
Кредит:Холбогдох татвар, шимтгэлийн өглөг

16.13.3.ажилтнуудад тэтгэмж, шагнал, урамшууллыг олгох үед:

Дебет:Цалингийн өглөг/ Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

16.14.Ажилтны урт хугацааны тэтгэмжийг дараах байдлаар бүртгэнэ:

16.14.1.ажилтнуудад олгохоор хүлээгдэж буй тэтгэвэр, тэтгэмж, шагнал, урамшууллын төлбөрийн дүнгээр зардлыг хуримтлуулан өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрөх үед:

Дебет:Хүүгийн зардал
Кредит:Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг

16.14.2.ирээдүйн төлбөрийн дискаунтчилсан дүнгээс хүүгийн зардал хүлээн зөвшөөрч бүртгэх үед:

Дебет:Хүүгийн зардал
Кредит:Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг

16.14.3.урт хугацааны тэтгэмжийн сангаас ажилтанд тэтгэмж олгох үед:

Дебет:Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

16.15.Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөртэй холбоотой ажил гүйлгээг дараах байдлаар бүртгэнэ:

16.15.1.ажилтны ажилласан жил, гүйцэтгэсэн ажил, олгосон цалингийн дүнд үндэслэн тэтгэврийн санг байгуулах болон сангийн өр төлбөрийг нэмэгдүүлэх үед:

Дебет:Ажилтнуудтай холбоотой зардал
Кредит:Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөр

16.15.2.тэтгэврийн сангийн хөрөнгө буюу төлөвлөгөөт хөрөнгийг тусгаарлан бүртгэх үед:

Дебет:Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөр
Кредит:Холбогдох хөрөнгийн данс

Хувийн тэтгэврийн сангийн хөрөнгийг харгалзах өр төлбөрт нэгтгэн цэвэр дүнг гарган, хувийн тэтгэврийн сангийн цэвэр өр төлбөрөөр санхүүгийн тайланд толилуулна.

16.15.3.тэтгэврийн сангийн өр төлбөрийг хүүгийн зардлаар бууруулах үед:

Дебет:Хүүгийн зардал
Кредит:Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөр

16.15.4.тэтгэврийн сангийн хөрөнгийг хүүгийн орлогоор нэмэгдүүлэх үед:

Дебет:Хувийн тэтгэврийн сангийн хөрөнгө
Кредит:Хүүгийн орлого

Хувийн тэтгэврийн сангийн хөрөнгө, өр төлбөрт хамаарах хүүгийн орлого, зардлыг нэгтгэж, цэвэр дүн гарган тэтгэврийн сангийн үнэлгээнд ашиглан, санхүүгийн тайланд толилуулна.

16.15.5.актуарчийн тооцоололд үндэслэн гаргасан тэтгэврийн сангийн цэвэр өр төлбөрийн зөрүүг актуар олз, гарзаар өөрийн хөрөнгийн дансанд бүртгэнэ.

Хувийн тэтгэврийн сангийн цэвэр өр төлбөрийг нэмэгдүүлэх үед:

Дебет:Актуар гарз – Бусад өөрийн хөрөнгө

Кредит:Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөр

Хувийн тэтгэврийн сангийн цэвэр өр төлбөрийг бууруулах үед:

Дебет:Хувийн тэтгэврийн сангийн өр төлбөр

Кредит:Актуар гарз – Бусад өөрийн хөрөнгө

АРВАН ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. БУЦАЛТГҮЙ ТУСЛАМЖ

17.1.Буцалтгүй тусламжийн холбогдох нөхцөлийг ХЗХ хангасан бөгөөд уг тусламжийг хүлээн авах хангалттай, ул үндэслэлтэй нотолгоо бүрдсэн үед буцалтгүй тусламжийг хүлээн зөвшөөрнө.

17.2.Буцалтгүй тусламжийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөх үед бодит үнэ цэнийн зөрүүг хойшлогдсон тусламжийн орлогод бүртгэх ба холбогдох нөхцөл биелсэн эсхүл зарцуулалт хийсэн үед орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Тусламжийн орлогыг хуваарилахдаа үр ашигт хүүгийн арга, шулуун шугамын аргын алийг нь ч ашиглаж болно.

17.3.Хойшлогдсон тусламжийн орлого гэж дараагийн тайлант хугацаанд хэрэгжих төсөлтэй холбогдуулан хойшлуулан бүртгээд, зарцуулсан тайлант хугацаанд нь орлогод хүлээн зөвшөөрч, бүртгэх орлогыг хэлнэ.

17.3.1.банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан, зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлд багтсан тусламжийн орлогыг буцалтгүй тусламжийн шалгуурыг биелүүлсэн тохиолдолд хойшлуулан бүртгэж, зээлийн хугацаанд орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

17.3.2.хөрөнгөөр өгсөн буцалтгүй тусламжийн хувьд хойшлогдсон тусламжийн орлого нь уг эргэлтийн бус хөрөнгийг олж бэлтгэхтэй холбоотой ба үүнийг уг биет буюу биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд хойшлуулан бүртгэнэ.

17.4.Дараах нөхцөл хангагдсан тохиолдолд зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн эх үүсвэр гэж үзнэ:

17.4.1.банк, санхүүгийн байгууллагаас олгож буй харьцангуй бага хүүтэйгээр олгож буй зээлийн эх үүсвэр;

17.4.2.эх үүсвэрийг зээлдүүлэгчдийн тогтоосон харилцагчдад тусгай нөхцөлөөр хүргэх буюу өөрөөр хэлбэл зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн эх үүсвэрийг тодорхой салбар эсхүл харилцагчдад (жижиг дунд аж ахуйн нэгж, бага орлоготой иргэд гэх мэт) зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэйгээр зээлдүүлж байгаа;

17.4.3.зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн эх үүсвэрээр зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэйгээр харилцагч зээлдэгчдэд олгож буй зээлийг санхүүжүүлж байгаа бол; (тусгай зах зээл);

17.4.4.эх үүсвэр байршуулж буй талтай хийсэн гэрээнд түүний ашиглалтын талаар тодорхой заалтууд орсон байх (өөрөөр хэлбэл, тодорхой харилцагч эсхүл

сектор, тогтсон хүүтэйгээр зээлдүүлэх, олгох зээлийн хүүгийн түвшин болон ерөнхий нөхцөл нь хөнгөлөлттэй байх гэх мэт);

17.4.5.зээлийн зарцуулалтыг хянаж, гэрээний заалтууд биелэгдэж байгаа эсэх талаар зээлдүүлэгчдэд мэдээлнэ.

17.5.Тусгай зориулалттай буцалтгүй тусламж гэдэг нь ашгийн бус төслийг санхүүжүүлэх зорилгоор Засгийн газар, дотоодын болон олон улсын бусад байгууллагаас эх үүсвэр авсан тохиолдолд уг эх үүсвэрийг урьдчилан тодорхойлж, эдгээр байгууллагатай тохиролцсон зориулалтын дагуу зарцуулахыг хэлнэ. Энэ нь зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлд хамааралгүй буцалтгүй тусламж бөгөөд зориулалтын дагуу зарцуулах хүртэл өр төлбөр (хойшлогдсон тусламжийн орлого)-өөр бүртгэнэ.

17.6.Хөрөнгийн буцалтгүй тусламжийг санхүүгийн тайланд хойшлогдсон орлогоор, эсхүл хөрөнгийн үлдэгдэл дүнг тусламжийн дүнгээр бууруулах замаар тус тус харуулж болно. Эхний аргыг сонгосон тохиолдолд тусламжийг хойшлогдсон тусламжийн орлогод бүртгэж, хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд системтэйгээр хуваарилан орлогод хүлээн зөвшөөрөх бол харин хоёрдох аргын дагуу хөрөнгийн дансны үлдэгдлийг бууруулан бүртгэнэ. Хоёр дахь аргын үед элэгдүүлэх хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд тусламжийг элэгдлийн зардлын дүнгээр бууруулан бүртгэнэ.

17.7.Засгийн газар болон бусад зээлдэгчдээс авсан зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнэ ба авсан мөнгөний зөрүүгээр буцалтгүй тусламжийг хэмжиж, бүртгэнэ

17.7.1.зээлийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөх үеийн олзыг хойшлуулан бүртгэх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Бусад эх үүсвэр
Кредит:Хойшлогдсон тусламжийн орлого

17.7.2.тайлант хугацааны эцэст хүүгийн зардлыг бүртгэхэд:

Дебет:Хүүгийн зардал
Кредит:Бусад эх үүсвэр

17.7.3.хойшлогдсон тусламжийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар хуваарилах ба ингэснээр цэвэр ашиг, алдагдалд үзүүлэх үр нөлөөлөл байхгүй болно. Харин шулуун шугамын аргаар хуваарилах тохиолдолд тусламжийн орлого ба хүүгийн зардал зөрүүтэй гарч, тайлант хугацааны ашигт нөлөөлнө.

Дебет:Хойшлогдсон тусламжийн орлого
Кредит:Тусламжийн орлого

17.7.4.хэрэв зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн эх үүсвэрийг хоршооны гишүүдээс татан төвлөрүүлж байгаа тохиолдолд анх удаа хүлээн зөвшөөрөх үеийн орлогыг бусад өөрийн хөрөнгийн дансанд өмчийн хуваарилалт байдлаар бүртгэнэ:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Бусад эх үүсвэр
Кредит:Бусад өөрийн хөрөнгө

17.8.Үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлэх буцалтгүй тусламжийг тогтсон зориулалтаар гэрээнд заасны дагуу зарцуулах ба зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг буцааж өгөх үед дараах байдлаар бүртгэнэ:

17.8.1.тусламжийн эх үүсвэрийг авах үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хойшлогдсон тусламжийн орлого

17.8.2.эх үүсвэрийг зарцуулах үед:

Дебет:Бусад зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

17.8.3.тусламжийн орлогыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэх үед:

Дебет:Хойшлогдсон тусламжийн орлого
Кредит:Тусламжийн орлого

17.8.4.тусламжийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг буцааж өгөх үед:

Дебет:Тусламжийн орлого
Кредит:Хойшлогдсон тусламжийн орлого

17.9.Өөрийн үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлэх хэлбэрээр (мэргэжлийн тодорхой үйлчилгээ, тусгай төсөл гэх мэт) эх үүсвэр авсан бол тусламжийг орлогын буцалтгүй тусламж гэж үзэх ба орлогыг анхны удаад хойшлуулан бүртгээд, дараа дараагийн тайлант хугацаанд зарлага гарсан даруйд орлогоор хүлээн зөвшөөрч, санхүүгийн тайланд толилуулна.

17.9.1.эх үүсвэрийг авах үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хойшлогдсон тусламжийн орлого

17.9.2.эх үүсвэрийг зарцуулах үед холбогдох зардалтай уялдуулан тусламжийн орлогыг хүлээн зөвшөөрнө:

Дебет:Хойшлогдсон тусламжийн орлого
Кредит:Тусламжийн орлого

17.10.ХЗХ хөрөнгө олж бэлтгэхтэй холбоотойгоор авсан тусламжийг холбогдох биет ба биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаанд хойшлуулан бүртгэж, холбогдох хөрөнгийг элэгдүүлэх буюу хорогдуулахтай зэрэгцэн орлогод шилжүүлэн хүлээн зөвшөөрнө.

17.10.1.буцалтгүй тусламж авах үед (хөрөнгө худалдан авахаас өмнө):

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Хойшлогдсон тусламжийн орлого

17.10.2.эх үүсвэрийг зарцуулах үед:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгийн холбогдох данс
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

17.10.3.хөрөнгийн элэгдэл, хорогдлыг тооцохтой зэрэгцэн хойшлогдсон тусламжийн орлогыг хэрэгжүүлнэ. Энэ бичилтийн үр дүнд хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа дуусахад үндсэн хөрөнгө ба хойшлогдсон тусламжийн орлогын дансны үлдэгдэлгүй болно.

Дебет:Хойшлогдсон тусламжийн орлого
Кредит:Тусламжийн орлого

АРВАН НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. НӨӨЦ, БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР

18.1.Нөөц нь төлөх цаг хугацаа болон дүн тодорхой бус өр төлбөр юм. Нөөцөд хуулийн байгууллагаар шийдэгдэж байгаа зүйлсэд байгуулсан нөөц, Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүргийн нөөц, бусад нөөц хамрагдана.

18.2.Болзошгүй өр төлбөр нь өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн, төлөх дүн мэдэгдэхгүй байгаа эсхүл төлөх магадлал багатай үүрэг юм. Болзошгүй өр төлбөрт тэнцлийн гадуурх зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг дансанд бүртгэсэн үүргүүд хамрагдана.

18.3.ХЗХ нь өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд хуулиар хүлээсэн болон гэрээний бус одоогийн үүрэгтэй, дүнг нь найдвартай тооцох боломжтой бөгөөд уг үүргийг барагдуулахад хөрөнгө зарцуулах магадлалтай үед нөөцийг хүлээн зөвшөөрнө.

18.4.Хэрэв дээрх нөхцөлүүд хангагдахгүй бол нөөц хүлээн зөвшөөрөхгүй, болзошгүй өр төлбөр гэж тодруулна. Болзошгүй өр төлбөрийг санхүүгийн тайланд тусгахдаа дараах зүйлсийг харгалзана:

18.4.1.бүх болзошгүй өр төлбөрийг тэнцлийн гадуур бүртгэж, тайлагнана.

18.4.2.бусдад хохирол учруулсны улмаас шүүхэд дуудагдаж байгаатай холбоотойгоор гарч болзошгүй зардлын дүнг тодруулах ба мөнгөн гүйлгээг тооцоолох боломжтой боловч төлөх магадлалгүй бол нөөцийг хүлээн зөвшөөрч, бүртгэхгүй, харин болзошгүй өр төлбөр гэж үзнэ.

18.4.3.янз бүрийн зорилгоор баталгаа гаргасан тохиолдолд тайлангийн өдрөөр хүчин төгөлдөр буй баталгааг болзошгүй өр төлбөр гэж үзнэ. Баталгаатай холбогдуулан ХЗХ-нд төлбөрийн нэхэмжлэл ирэхгүй боловч төлбөр төлж болзошгүй эрсдэл үүснэ.

18.4.4.зээлд хамаарах үүргийг мөн болзошгүй өр төлбөр гэж үзнэ. Харилцагчдад зээл олгох гэрээ байгуулсан боловч уг гэрээний дагуу хараахан зээл олгоогүй тохиолдолд хүлээсэн үүргийн дагуу мөнгийг шилжүүлэхэд бэлэн байна.

18.5.ХЗХ ямар нэг байдлаар алдагдалтай гэрээ байгуулсан бол тус гэрээний дагуу үүссэн одоогийн үүрэг хариуцлагыг нөөцөөр хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ. Алдагдалтай гэрээ гэдэг нь гэрээний дагуу хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд гарах зайлсхийх боломжгүй зардал нь гэрээний дагуу хүртэх эдийн засгийн өгөөжөөс давах нөхцөлтэй хийгдсэн гэрээг хэлнэ. Уг гэрээнд заасан зайлсхийх боломжгүй зардалд гэрээг цуцлах хамгийн бага цэвэр зардал буюу энэ нь тус гэрээг биелүүлэхэд үүсэх зардлаас бага байх бөгөөд үүнд гэрээг биелүүлэхгүй байснаар бий болсон нөхөн олговор, торгууль багтана.

18.6.Хэрэв ХЗХ-ийн тасралтгүй үйл ажиллагаа алдагдсан буюу ХЗХ-д бүтцийн өөрчлөлт хийгдсэн бол түүнээс үүсэх шууд зарлагыг агуулсан бүтцийн өөрчлөлтийн нөөц байгуулж, ашиглана.

18.7.Хуульч болон бусад шинжээчид шүүхийн шийдвэрээр төлбөр барагдуулах магадлалтай гэж таамагласан бол хуулийн байгууллагаар шийдэгдэж байгаа зүйлсэд зориулсан нөөцийг байгуулж, ашиглана.

18.8.Зээлтэй холбоотой хүлээсэн үүрэгт байгуулсан нөөц гэж санхүүгийн хүндрэлд орсон зээлдэгчийн зээлийн нөхцөлийг хөнгөвчлөхийн тулд гаргасан санхүүгийн баталгаа, бусад хүлээсэн үүрэгтэй холбоотой үүсэх зардалд зориулсан өр төлбөрийг ойлгоно. Зээлд хамаарах үүрэг үүссэн тайлагналын өдрөөр уг үүрэгтэй холбоотой зээлийн эрсдэл үүсдэггүй тул НББОУС 37 “Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө”, СТОУС 9 “Санхүүгийн хэрэглүүр”-д заасан хүлээн зөвшөөрөлтийн шалгуур хангагдсан нөхцөлд зээлд хамаарах үүрэгт зориулсан нөөцийг дараах хоёр шалгуур зэрэг хангасан үед хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ:

18.8.1.гэрээний нөхцөлийн дагуу эх үүсвэрийг зарцуулах магадлал тайлагналын өдөр өндөр байгаа (жишээлбэл, нээсэн зээлийн шугамыг ашиглаж зээл олгох, санхүүгийн баталгааны гэрээний дагуу төлбөр хийгдэх)

18.8.2.тайлагналын өдрөөр үнэ цэнэ буурсан буюу гэрээний дагуу зээлдэгч/эрх эзэмшигчид урьдчилан олгосон хөрөнгөө бүрэн нөхөж авах боломжгүй гэх бодитой нотолгоо байгаа.

18.9.Нөөцөөр хүлээн зөвшөөрсөн дүн нь тайлангийн өдрөөр уг одоогийн үүргийг барагдуулахад шаардлагатай зарлагын хамгийн сайн тооцоолол байна. Хамгийн сайн тооцооллыг хийхийн тулд олон үйл явдал, нөхцөлд байнга тохиолддог эрсдэл, тодорхойгүй байдлыг харгалзаж үзэхийн зэрэгцээ мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ материаллаг нөлөөтэй бол үүрэг хариуцлагын төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах хүлээгдэж буй зардлын өнөөгийн үнэ цэнийг тооцно.

18.10.Нөөцийн дүнг тайлангийн өдрөөр нягтлах бөгөөд хамгийн сайн тооцооллыг тусгаж, тохируулна.

18.11.Нөөцийг дараах байдлаар бүртгэнэ:

18.11.1.нөөцийг байгуулах болон нэмэгдүүлэх үед:

Дебет:Зардлын холбогдох данс
Кредит:Нөөц /өр төлбөр/

18.11.2.нөөцийг тодорхой зарлагад зориулж ашиглах буюу анх нөөц гэж хүлээн зөвшөөрөхөд хүргэсэн тэр зорилгоор ашиглана. Нөөцийг зориулалтын дагуу зарцуулах үед:

Дебет:Нөөц /өр төлбөр/
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

18.11.3.үүргийг барагдуулахад шаардагдах эдийн засгийн үр өгөөж буюу үйлчилгээний боломж бүхий хөрөнгийг зарцуулах магадлал бага бол нөөцийн дүнг буцаана. Нөөцийн буцаалтыг бүртгэх үед:

Дебет:Нөөц /өр төлбөр/
Кредит:Зардлын холбогдох данс/ Бусад орлого

АРВАН ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ТҮРЭЭС

19.1.Түрээс нь түрээслүүлэгч зөвшөөрсөн хугацаанд хөрөнгө ашиглах хугацаа эрхээ тодорхой төлбөртэйгөөр түрээслэгчид шилжүүлэх хэлцэл юм.

ТҮРЭЭСЛЭГЧ

19.2.ХЗХ бусдын хөрөнгийг түрээсэлж авсан бол ашиглах эрхтэй хөрөнгийг үндсэн хөрөнгө, ХӨЗҮХХ, эсхүл бусад хөрөнгөөр, түрээсийн өр төлбөрийг хугацааг нь харгалзан богино болон урт хугацаат өр төлбөрөөр бүртгэж, тайлагнана.

19.3.Ашиглах эрхтэй хөрөнгө гэж түрээсийн хугацаанд суурь хөрөнгийг ашиглах түрээслэгчийн эрхийг төлөөлсөн хөрөнгийг хэлнэ.

19.4.Суурь хөрөнгө гэж түрээсийн гэрээнд тусгагдсан нөхцөлийн дагуу түрээслэгчид ашиглах эрхийг шилжүүлсэн түрээслүүлэгчийн хөрөнгийг хэлнэ

19.5.Харин дараах түрээстэй холбоотой төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын сууриар зардалд хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ:

- Богино хугацаат түрээс (гэрээгээр сунгасан хугацааг оролцуулаад 12 сар хүртэлх хугацаатай түрээс);
- Бага үнэтэй суурь хөрөнгийн түрээс (жишээлбэл, утас, зөөврийн компьютер, оффисын тавилга гэх мэт).

19.6.Түрээсийн хугацааны эхэнд түрээсийн өр төлбөрийг ирээдүйд төлөгдөх төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмжинэ. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоонд түрээсийн

нуугдмал хүүгийн түвшнийг ашиглах ба хэрэв үүнийг мэдэхгүй бол түрээслэгчийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшнийг ашиглана. Түрээсийн өр төлбөрийг дараах байдлаар үнэлж, хэмжсэн дүнгээр санхүүгийн тайланд толилуулна:

- Харгалзах хүүгийн хэмжээгээр түрээсийн өр төлбөрийг нэмэгдүүлнэ;
- Төлсөн түрээсийн төлбөрийн хэмжээгээр түрээсийн өр төлбөрийг бууруулна;
- Дахин үнэлгээ, түрээсийн өөрчлөлт зэргийг тусгасан болон түрээсийн тогтмол төлбөрийн залруулгыг тусгасан дансны үнээр дахин хэмжинэ.

19.7.Түрээсийн хугацааны эхэнд ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өртөг нь дараах зүйлсээс бүрдэнэ:

- Түрээсийн өр төлбөрийн дүн;
- Түрээсийн эхний өдөр болон түүнээс өмнө төлсөн төлбөрөөс түрээсийн урамшууллыг хассан дүн;
- Анхдагч шууд зардал;
- Түрээсийн гэрээний нөхцөлтэй холбоотой суурь хөрөнгийг нүүлгэн шилжүүлэх, зайлуулах, буулгахтай холбоотойгоор гарахаар тооцсон зардал.

19.8.Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг дараах байдлаар үнэлж, хэмжсэн дүнгээр санхүүгийн тайланд толилуулна

19.8.1.өртгийн загвар ашиглана; эсхүл

19.8.2.хэмжилтийн бусад загварыг ашиглана:

19.9.Хэрэв түрээслэгч нь тодорхой хөрөнгийн ангид дахин үнэлгээний загвар ашигладаг бол тухайн хөрөнгийн ангид хамаарах ашиглах эрхтэй хөрөнгийг дахин үнэлгээний загвараар бүртгэж болно.

19.10.Хэрэв түрээслэгч нь ХӨЗҮХХ-өө бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг бол ХӨЗҮХХ-ийн тодорхойлолтыг хангасан ашиглах эрхтэй хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр бүртгэж болно.

19.11.Өртгийн загвар нь хөрөнгийг үндсэн хөрөнгийн нэгэн адил элэгдүүлэх арга юм. Хэрэв түрээсийн хугацааны эцэст түрээслэгчид хөрөнгө эзэмших эрхийг шилжүүлэхээр байвал хөрөнгийн ашиглалтын жилээр элэгдүүлнэ. Үгүй бол хөрөнгийн ашиглалтын жил ба түрээсийн хугацааны аль богино хугацаанд элэгдүүлнэ. Түрээсийн өр төлбөрийн дахин үнэлгээгээр шаардсаны дагуу аливаа дахин хэмжилтэд үндэслэн дансны үнэд тохируулга хийнэ. Хэрэв хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан бол үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

19.12.ХЗХ түрээслэгчид хөрөнгөө худалдаад, эргүүлэн түрээслэн авч түрээслэгч болно. Түрээсийн хөрөнгийг борлуулаад эргүүлэн түрээслэх ажил гүйлгээний бүртгэл нь түрээсийн төрөл болох санхүүгийн түрээс, үйл ажиллагааны түрээс гэдгээс хамаарна.

19.13.Хэрэв уг ажил гүйлгээг борлуулалт гэж үзвэл түрээслэгч нь хөрөнгө ашиглах эрхийг хэмжихдээ түрээслэгчид үлдсэн хөрөнгө ашиглах эрхэд хамаарах хөрөнгийн өмнөх дансны үнэтэй хувь тэнцүүлэн хэмжинэ. Харин хөрөнгө шилжүүлсний олз, гарзыг хүлээн зөвшөөрнө.

19.14.Хөрөнгийн борлуулалтыг бодит үнэ цэнээр хэмжээгүй, эсхүл түрээсийн төлбөр нь зах зээлийн үнээр илэрхийлэгдээгүй бол хөрөнгийг худалдсан тал (түрээслэгч) тохируулга хийнэ.

19.15.Түрээслүүлэгч нь хөрөнгийн худалдан авалтыг бүртгэх ба түрээслүүлэгчийн үүднээс түрээсийг ангилж бүртгэнэ.

19.16.Хэрэв уг ажил гүйлгээг борлуулалт биш гэж үзвэл хөрөнгийг худалдсан тал хөрөнгийн бүртгэлийг үргэлжлүүлэн хөтлөх бөгөөд төлөгдсөн хөрөнгийг санхүүгийн өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ. Худалдан авсан тал авсан хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөхгүй бөгөөд харин төлсөн хөрөнгийг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

19.17.1.түрээсийн хугацааны эхэнд буюу түрээслэгч суурь хөрөнгийг ашиглах боломжтой болсон өдрөөр:

Дебет:Ашиглах эрхтэй хөрөнгө
Кредит:Түрээсийн өглөг

19.17.2.түрээсийн өр төлбөрт харгалзах хүүг тооцоолон бүртгэсэн бол:

Дебет:Хүүгийн зардал
Кредит:Түрээсийн өглөг

19.17.3.түрээсийн төлбөр төлөгдсөн бол:

Дебет:Түрээсийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

19.17.4.ашиглах эрхтэй хөрөнгийн үнэлгээний бууралттай уялдуулан түрээсийн өр төлбөрийг бууруулж тохируулсан бол:

Дебет:Түрээсийн өглөг
Кредит:Бусад олз

19.17.5.ашиглах эрхтэй хөрөнгийн үнэлгээний өсөлттэй уялдуулан түрээсийн өр төлбөрийг нэмэгдүүлж тохируулсан бол:

Дебет:Бусад гарз
Кредит:Түрээсийн өглөг

19.17.6.ашиглах эрхтэй хөрөнгийг элэгдүүлсэн бол:

Дебет:Элэгдлийн зардал
Кредит:Хуримтлагдсан элэгдэл

ТҮРЭЭСЛҮҮЛЭГЧ

19.18.ХЗХ нь үйл ажиллагааны түрээсийн нөхцөлөөр бусдад өөрийн хөрөнгийг түрээслүүлнэ.

19.19.Үйл ажиллагааны түрээс нь санхүүгийн түрээснээс бусад түрээсийг хэлнэ. Өөрөөр хэлбэл энэ нь суурь хөрөнгийн өмчлөлтэй холбогдсон бараг бүх эрсдэл болон урамшууллыг шилжүүлэх нөхцөлгүй түрээс юм.

19.20.Үйл ажиллагааны түрээсийн орлогыг системтэй өөр суурь байхгүй бол түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

19.21.Түрээслүүлэгч үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөрийг шулуун шугамын, эсхүл бусад системтэй сууриар орлого болгон бүртгэнэ.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны авлага
Кредит:Түрээсийн орлого

19.22.Түрээслүүлэгч нь түрээсэлсэн хөрөнгөө бүртгэлээс хасдаггүй тул уг хөрөнгийг үргэлжлүүлэн элэгдүүлнэ.

Дебет:Элэгдлийн зардал

Кредит:Хуримтлагдсан элэгдэл

19.22.1.түрээслүүлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт:

Дебет:Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз
Кредит:Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт

19.23.Үйл ажиллагааны түрээсийн үед түрээслэгч нь анхдагч шууд зардлыг түрээсийн хугацааны эхэнд нийт дүнгээр нь “Урьдчилж төлсөн зардал” дансанд бүртгэж түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар хуваарилан тайлант хугацааны зардалд шингээнэ.

ХОРЬДУГААР БҮЛЭГ. ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ

20.1.Хөрөнгөөс нийт өр төлбөрийг хасаад үлдсэн хэсгийг өөрийн хөрөнгө гэнэ.

20.2.Өөрийн хөрөнгө нь гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө, хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, хандив, тусламж, хуримтлагдсан орлого, алдагдал, бусад өөрийн хөрөнгөөс бүрдэнэ.

20.3.Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө гэж ХЗХ-ны дүрмээр тогтоосон бөгөөд тухайн ХЗХ-нд гишүүнээр элсэхэд оруулах мөнгөн хөрөнгө юм.

20.4.ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөл, бүх гишүүдийн хурлаас гаргасан шийдвэрийн дагуу гарсан өөрчлөлтийг /шинээр гишүүн элсүүлэх, ногдол ашгаар оруулсан хөрөнгөө нэмэгдүүлэх гэх мэт/ гишүүний оруулсан хувь хөрөнгийн дансанд тусгана.

20.5.ХЗХ-ны дүрмийн дагуу оруулсан хувь хөрөнгө, ХЗХ-ын анх оруулсан хөрөнгийн эх үүсвэрийн хэмжээ юм. ХЗХ-ны гишүүдийн нэмж оруулсан хувь хөрөнгийг өөрийн хөрөнгөд нэмэгдүүлж бүртгэнэ.

20.5.Гишүүн бүрээр оруулсан хувь хөрөнгийн дэлгэрэнгүй бүртгэл хөтлөх ба хяналтын дансны үлдэгдэлтэй нийлж тохируулна.

20.5.1.ХЗХ-г үүсгэн байгуулахад гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгийн хэмжээгээр:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө

20.5.2.ХЗХ-ны гишүүдийн нэмж оруулсан хувь хөрөнгийн хэмжээгээр дээрхийн адил бичилтийг хийнэ:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө хөрөнгө
Кредит:Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө

20.5.3.ХЗХ-ны бүх гишүүдийн хурлаас гишүүдэд олгохоор хуваарилахаар шийдвэрлэсэн үед ногдол ашгийн дүнгээр:

Дебет:Хуримтлагдсан орлого
Кредит:Ногдол ашгийн өглөг

20.5.4.ногдол ашгийг мөнгөөр олгосон үед:

Дебет:Ногдол ашгийн өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

20.5.5.ХЗХ-ны гишүүнд ногдол ашиг хуваарилах үед гишүүд ногдол орлогоороо хувь хөрөнгөө нэмэгдүүлсэн бол:

Дебет:Ногдол ашгийн өглөг
Кредит:Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө

20.5.6.ХЗХ-ноос гарсан болон хасагдсан гишүүнийн оруулсан хөрөнгийг буцаан олгох үед:

Дебет:Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

20.5.7.гарсан, хасагдсан гишүүнтэй тооцоо хийх үед гишүүн ХЗХ-нд өр төлбөртэй байвал түүнийг суутгаж, үлдэгдэл хувь хөрөнгийг олгоно.

Дебет:Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө

Кредит:Гишүүдээс авах авлага

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

20.6.Өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл хэсэгт үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгийг дахин үнэлгээний загвараар бүртгэсэн тохиолдолд хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бүртгэнэ.

20.7.Эргэлтийн бус хөрөнгийн дахин үнэлгээгээр үүссэн үнэлгээний өсөлтийг хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансанд хуримтлуулан бүртгэх ба уг хөрөнгийг данснаас хасах үед түүнд харгалзах дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнг хуримтлагдсан орлогын дансанд хааж тохируулна.

20.7.1.хөрөнгийн дахин үнэлгээгээр үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн үнэлгээ нэмэгдсэн бол:

Дебет:Үндсэн хөрөнгө/ Биет бус хөрөнгө/ Хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

20.7.2.дахин үнэлсэн хөрөнгийг данснаас хасах үед:

Дебет:Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кредит:Хуримтлагдсан орлого

20.8.Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн бүртгэлийг энэ журмын “Үндсэн хөрөнгө” бүлэгт тусгасан.

Тусгай зориулалтын сан

20.10.ХЗХ-г хөгжүүлэх болзошгүй алдагдлыг нөхөх, гишүүдийн хадгаламжийг хамгаалах, гишүүдийн нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, гишүүдийн мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор тусгай зориулалтын санг цэвэр орлогоос байгуулна. Эдгээр сангуудад хуваарилах хөрөнгийн хэмжээ, сангийн зарцуулалтыг ХЗХ-ны бүх гишүүдийн хурлаар батална.

20.11.Бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр, холбогдох журамд үндэслэн тусгай зориулалтын санг байгуулж, холбогдох журам, зориулалтын дагуу зарцуулна.

20.11.1.цэвэр орлогоос нөөцийн санг байгуулах үед:

Дебет:Цэвэр орлого

Кредит:Нөөцийн сан

20.11.2.ХЗХ гишүүдийнхээ хадгаламжийн баталгааг хангах хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ дагуу даатгагдах хадгаламжийн дүнгээс илүү гарсан дүнгийн тодорхой хувиар ХЗХ-ны дүрэм, журамд заасны дагуу хадгаламж хамгаалалтын санг байгуулах үед:

Дебет:Хуримтлагдсан орлого

Кредит:Хадгаламж хамгаалалтын сан

20.11.3.ХЗХ гишүүд болон ажилтнуудынхаа нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор нийгмийн хөгжлийн санг байгуулах үед:

Дебет:Хуримтлагдсан орлого
Кредит:Нийгмийн хөгжлийн сан

20.11.4.сангаас холбогдох зориулалтаар зарцуулах үед:

Дебет:Тусгай зориулалтын сан
Кредит:Мөнгөн хөрөнгийн данс

20.11.5.Алдагдалтай ажилласан ХЗХ эдгээр сангуудыг байгуулахгүй.

Хуримтлагдсан орлого, алдагдал

20.12.ХЗХ нь үйл ажиллагаа явуулсны үр дүнд олсон орлого, алдагдлыг хуваарилах хүртэл тайлант жилийн цэвэр орлого, алдагдал дансанд бүртгэнэ.

20.12.ХЗХ-ны бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрээр тайлангийн үеийн цэвэр орлогоос эхлээд тусгай зориулалтын сангуудад хуваарилах ба үлдэх хэсгийг ХЗХ-ны гишүүдэд ногдол хувь хэлбэрээр хуваарилна. Үлдсэн хэсгийг хуримтлагдсан орлого дансанд шилжүүлж бүртгэнэ.

20.12.1.тайлант жилд ашигтай ажилласан бол жилийн эцэст цэвэр орлогын хэмжээгээр:

Дебет:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс
Кредит:Тайлант үеийн цэвэр орлого

20.12.2.тайлант жилд алдагдалтай ажилласан бол жилийн эцэст цэвэр алдагдлын хэмжээгээр:

Дебет:Тайлант үеийн цэвэр алдагдал
Кредит:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

20.12.3.цэвэр орлогыг хуваарилаад үлдсэн орлогыг хуримтлагдсан орлогод шилжүүлэх үед:

Дебет:Тайлант үеийн цэвэр орлого
Кредит:Хуримтлагдсан орлого

20.13.Бусад өөрийн хөрөнгө нь өөрийн хөрөнгийн дээр дурдсан бүрэлдэхүүн хэсгүүдээс бусад зүйлсийг хамарна. Тухайлбал, ажилтны тэтгэвэр, тэтгэмжийн сантай холбоотой актуар олз, гарзыг хуримтлуулан бүртгэх, зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээлийн эх үүсвэрийн үүсвэрийг хоршооны гишүүдээс татан төвлөрүүлж байгаа тохиолдолд анх удаа хүлээн зөвшөөрөх үеийн орлогыг бусад өөрийн хөрөнгийн дансанд өмчийн хуваарилалт байдлаар бүртгэх зэрэгт энэ дансыг ашиглана.

ХОРИН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРЛОГО

21.1.Орлогод орлого болон олз багтана.

21.1.1.орлого гэж гишүүний оруулсан хувь оролцоотой холбоогүй байдлаар өмчийг нэмэгдүүлэх үр дүн бүхий хөрөнгийн орлогын гүйлгээ буюу сайжруулалт, эсхүл өр төлбөрийн бууралт хэлбэрээр тухайн тайлант үед үүссэн эдийн засгийн үр өгөөжийн өсөлт юм.

21.1.2.олз гэж үйл ажиллагааны явцад үүсэж болох, орлогын тодорхойлолтод нийцэх бусад зүйлсийг ойлгоно. Тухайлбал, олзонд эргэлтийн бус хөрөнгийг данснаас хасах үеийн олз, хэрэгжсэн ба хэрэгжээгүй олз багтана.

21.2.Хөрөнгийн өсөлт эсхүл өр төлбөрийн бууралттай холбоотой ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийн нэмэгдэлт үүссэн бөгөөд түүнийг найдвартай хэмжиж чадах тохиолдолд орлогын тайланд орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.

21.3.Орлогыг хүлээн авсан мөнгө эсхүл үүссэн авлагын бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

21.4.Хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан тооцож, үнэлнэ. Гэрээний дагуу нэмэлт төлбөр, хойшлогдсон орлого, зардал гараагүй нөхцөлд хүүгийн орлогыг гэрээнд заасан нэрлэсэн хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцож, үнэлнэ.

21.5.Орлогод хүүгийн орлого, хүүгийн бус орлого, бусад орлого, олз хамрагдана.

21.6.Хүүгийн орлого нь тодорхой гэрээний үндсэн дээр зээлдэгчдэд олгосон зээл, бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан мөнгөн хөрөнгийг ашиглуулсны төлөө авч буй төлбөр юм.

21.6.1.зээлийн хүүг сар бүрийн эцэст хуримтлуулан тооцож бүртгэх үед:

Дебет:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага
Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

21.6.2.хуримтлуулан тооцсон зээлийн хүүг зээлдэгч төлөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

21.6.3.зээлийн хүүг хуримтлуулан тооцолгүйгээр шууд суутгасан бол хуримтлуулсан хүүгийн авлага үүсгэлгүйгээр хүүгийн орлого бүртгэнэ.

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

21.6.4.зээлийн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн аль нэг нь зээлийн гэрээнд заагдсан төлөгдөх хугацаанаас хойш 90 хоногийн дотор төлөгдөөгүй бол 91 дэх хоногоос эхлэн хүүг хуримтлуулан бүртгэхийг зогсоож, өмнө нь хуримтлуулсан хүүг буцаана.

Дебет:Зээлийн хүүгийн орлогын буцаалт
Кредит:Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага

21.6.5.тэнцлийн гадуурх хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон зээлийн хүүгийн дансанд бүртгэлтэй зээлийн хүү төлөгдөх үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө
Кредит:Зээлийн хүүгийн орлого

Хүүгийн бус орлого

21.7.Санхүүгийн үйлчилгээний шимтгэлийн орлогын бүртгэл нь түүний зориулалт, холбогдох санхүүгийн хэрэгслийн бүртгэлийн суурь зэргээс шалтгаалан тодорхойлогдоно. Санхүүгийн үйлчилгээний шимтгэл нь уг ажил үйлчилгээний онцлог шинж, мөн чанарыг агуулахгүй байх тохиолдол гарч болно. Иймээс санхүүгийн хэрэгслийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон шимтгэл, үйлчилгээний шимтгэл, тодорхой үйлчилгээ үзүүлсний төлөө авсан хураамж зэргийг ялгаатай авч үзнэ.

21.8. Үйлчилгээний дараах шимтгэлийг тайлант үеийн орлогод бүртгэнэ.

21.8.1. зээлийн үйлчилгээний шимтгэл: Зээлтэй холбоотой үйлчилгээ үзүүлэх үед төлөгдсөн шимтгэлийг үйлчилгээг үзүүлсэн даруйд орлогод бүртгэнэ.

21.8.2. зээл олгоход хамаарах болзошгүй үүргийн шимтгэл: Зээлийн тусгай хэлцэл байгуулж, үүнтэй холбоотой зээлд хамаарах үүрэг нь болзошгүй үүрэгтэй холбоотойгоор төлөгдсөн шимтгэлийг болзошгүй үүрэг хүлээх хугацаанд орлогоор хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

21.9. Хүүгийн бус орлогыг дараах байдлаар бүртгэнэ:

21.9.1. гишүүний элсэлтийн хураамжийн орлогыг бүртгэх үед:

Дебет: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит: Элсэлтийн хураамж

21.9.2. гишүүдэд үзүүлж буй санхүүгийн үйлчилгээний шимтгэл, хураамжийн орлогыг бүртгэх үед:

Дебет: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит: Үйлчилгээний шимтгэл, хураамж

21.9.3. ХЗХ хөрөнгөө үйл ажиллагааны түрээсээр түрээслүүлсэн тохиолдолд түрээсийн гэрээний дагуу түрээсийн орлогыг бүртгэх үед:

Дебет: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны авлага

Кредит: Түрээсийн орлого

21.10. Бусад орлого, олзонд хөрөнгө борлуулсан, данснаас хассаны олз, гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз, торгуулийн орлого, тэнцлийн гадуурх данснаас орсон орлого, хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз, өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз, хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн олз, хандив, тусламжийн орлого хамрагдана.

21.10.1. үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө, бусад хөрөнгийг олзтойгоор данснаас хассан, борлуулсан үед:

Дебет: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны авлага

Дебет: Хуримтлагдсан элэгдэл, хорогдол, үнэ цэнийн бууралт

Кредит: Хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит: Хөрөнгө борлуулсан, данснаас хассаны олз

21.10.2. гадаад валютаар авсан зээлийн эх үүсвэрийг Монголбанкнаас зарласан ханшаар тооцож, төгрөгт хөрвүүлэн бүртгэх ба ханшийн зөрүүний олзыг тооцож шилжүүлэн бүртгэнэ. Санхүүгийн тайланд ханшийн тэгшитгэлийн орлого, зардлыг хооронд нь хааж, орлого, эсхүл зардлаар толилуулна.

Ханш буурсан үед:

Дебет: Гадаад валютаар илэрхийлэгдэх өглөг

Кредит: Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз

Ханш өссөн үед:

Дебет: Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн гарз

Кредит: Гадаад валютаар илэрхийлэгдэх өглөг

21.10.3. хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийг зохируулан бүртгэх үед олз үүссэн бол:

Дебет: Хөрөнгийн холбогдох данс

Кредит:Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн олз

21.10.4.хандив тусламжаар Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө авсан үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Хандив, тусламжийн орлого

ХОРИН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ЗАРДАЛ

22.1.Зардалд зардал болон гарз багтана.

22.1.1.Зардал гэж өмч эзэмшигчдэд олгосон хуваарилалттай холбоогүй байдлаар өмчийг багасгах үр дүн бүхий хөрөнгийн зарлагын гүйлгээ буюу хорогдон багасалт, эсхүл өр төлбөрийн үүсэлт хэлбэрээр тухайн тайлант үед үүссэн эдийн засгийн үр өгөөжийн бууралт юм.

22.1.2.гарз гэж ХЗХ-ны үйл ажиллагааны явцад үүсэж болох, зардлын тодорхойлолтод нийцэх бусад зүйлсийг ойлгоно.

22.2.Хөрөнгийн бууралт эсхүл өр төлбөрийн өсөлттэй холбоотой ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийн багасалт үүссэн бөгөөд түүнийг найдвартайгаар хэмжиж чадах тохиолдолд орлогын тайланд зардлыг хүлээн зөвшөөрнө.

22.3.Зардлыг төлсөн мөнгө эсхүл үүссэн өглөгийн бодит үнэ цэнээр үнэлнэ.

22.4.Хүүгийн зардлыг үр ашигт хүүгийн түвшнээр тооцож үнэлнэ. Татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэртэй холбоотой нэмэлт урамшуулал, хямдруулалт, хойшлогдсон орлого болон зардал гараагүй нөхцөлд хүүгийн зардлыг гэрээнд заасан нэрлэсэн хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцож, үнэлнэ.

22.5.Зардалд хүүгийн зардал, эрсдэлийн сангийн зардал, үйл ажиллагааны зардал, бусад зардал, гарз хамрагдана.

22.6.Хүүгийн зардал нь ХЗХ-ны үйл ажиллагааны эх үүсвэрт ашиглах зорилгоор бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн төлбөр буюу өртөг юм.

22.7.ХЗХ-ны зээл, бусад үйлчилгээний эх үүсвэрт ашиглахын тулд бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн төлбөр буюу өртөг юм. ХЗХ нь хүүгийн зардлыг татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн төрлөөр ангилж бүртгэнэ.

22.7.1.хүүг хуримтлуулан тооцох үед:

Дебет:Хүүгийн зардал

Кредит:Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг

22.7.2.хүүг хуримтлуулалгүй, шууд төлсөн бол:

Дебет:Хүүгийн зардал

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.7.3.хугацаатай хадгаламжийн гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалсан болон бусад шалтгаанаар хадгаламжийн хүү өмнө илүү тооцогдсон байвал зөрүү дүнгээр буцааж залруулна.

Дебет:Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг

Кредит:Хүүгийн зардлын буцаалт

22.7.4.хүүгийн зардлын бүртгэлийг харгалзах бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний бүлэгт тусгасан болно. Тухайлбал, хадгаламж болон бусад банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд төлсөн хүүгийн зардлын бүртгэлийг тухайн эх үүсвэр тус бүрийн бүлгээс үзнэ үү.

22.8.Хураамж, шимтгэл бүхий санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд уг хураамж, шимтгэлийг хойшлуулан бүртгэж, үр ашигт хүүг тодорхойлон бүртгэх эсэхийг тогтооно. Хэрэв хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүд оруулан тооцсон бол үүнийг хүүгийн зардалд бүртгэнэ.

Эрсдэлийн сангийн зардал

22.9.Хөрөнгийн үнэ цэнэ буурч, эрсдэлийн сан байгуулахад холбогдох эрсдэлийн зардлыг хүлээн зөвшөөрнө. Эрсдэлийн сангийн зардлын бүртгэлийг энэ журмын харгалзах хөрөнгийн бүлэгт тусгасан. Тухайлбал, зээлийн эрсдэлийн сангийн бүртгэлийг зээлийн бүлгээс үзнэ үү.

22.9.1.болзошгүй эрсдэлээс хамгаалах санг байгуулах үед:

Дебет:Эрсдэлийн сангийн зардал
Кредит:Хөрөнгийн холбогдох эрсдэлийн сан

22.9.2.байгуулсан эрсдэлийн санг буцаах үед:

Дебет:Хөрөнгийн холбогдох эрсдэлийн сан
Кредит:Эрсдэлийн сангийн зардал

Ажилтнуудтай холбогдолтой зардал

22.10.Ажилтнуудтай холбогдолтой зардалд цалин хөлс, эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл, сургалтын зардал, ажиллагсдад олгосон нөхөн олговор, нэмэгдэл, хөнгөлөлт, урамшуулал, хүний нөөцийн бусад зардал хамрагдана.

22.10.1.цалингийн урьдчилгаа тавьж олгосон үед:

Дебет:Цалингийн урьдчилгаа
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.10.2.сарын эцэст цалин хөлсний тооцоолсон дүнгээр:

Дебет:Цалин хөлс, шагналын зардал
Кредит:Цалингийн өглөг

22.10.3.ээлжийн амралтын цалин, шагнал урамшуулал тооцоолсон бол:

Дебет:Цалингийн зардал
Кредит:Амралтын цалингийн өр төлбөр

22.10.4.шагнал, урамшуулал:

Дебет:Шагнал, урамшууллын зардал
Кредит:Шагнал, урамшууллын өр төлбөр

22.10.5.тооцоолсон цалин хөлс, шагнал урамшууллаас урьдчилгаа цалин болон хуулийн дагуу татвар, шимтгэлийг суутгаж, олгосон үед:

Дебет:Цалингийн өглөг
Кредит:Цалингийн урьдчилгаа
Кредит:НДШ-ийн өглөг
Кредит:ХХОАТ-ын өглөг
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.10.6.ажил олгогчийн төлөх эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн дүнгээр:

Дебет:НДШ-ийн зардал
Кредит:НДШ-ийн өглөг

22.10.7.хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмж, жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж бодох үед:

Дебет:Холбогдох зардлын данс (байгууллагаас төлөх дүнгээр)

Дебет:Бусад авлага (НДС-аас төлөх дүнгээр)

Кредит:Ажиллагчдад өгөх өглөг

22.10.8.нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэмжийг ХЗХ-ны дансанд шилжүүлсэн бол:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Кредит:Бусад авлага

22.10.9.тэтгэмжийг ажилтанд олгох үед:

Дебет:Ажиллагчдад өгөх өглөг

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Үйл ажиллагааны бусад зардал

22.11.Үйл ажиллагааны бусад зардалд үндсэн үйл ажиллагаатай холбогдон гарч байгаа зээл болон авлага барагдуулахтай холбогдолтой зардал, гишүүнчлэлийн татвар, шимтгэл, мэргэжлийн үйлчилгээний төлбөр гэх мэт удирдлага, борлуулалтын зардал багтана. Үйл ажиллагааны бусад зардлыг төрөл тус бүрээр ангилж, бүртгэнэ.

22.11.1 зардлыг хуримтлуулан бүртгэх үед:

Дебет:Зардлын холбогдох данс

Кредит:Өглөгийн холбогдох данс

22.11.2.хуримтлуулсан зардлыг төлж барагдуулах үед:

Дебет:Өглөгийн холбогдох данс

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.11.3.зардлыг шууд мөнгөөр төлөх үед:

Дебет:Зардлын холбогдох данс

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.11.4.үндэсний холбооны гишүүнчлэлийн татвар:

Дебет:Үндэсний холбооны гишүүний татвар

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.5.ХЗХ-дын үндэсний холбооноос үзүүлж буй тогтворжилтын үйлчилгээний шимтгэл:

Дебет:Тогтворжилтын үйлчилгээний шимтгэл

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.6.албан томилолтын зардал:

Дебет:Албан томилолтын зардал

Кредит:Дараа тайлангийн тооцоо

22.11.7.банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн шимтгэл, хураамжийг банкны хуулга, бусад баримтыг үндэслэн:

Дебет:Банкны шимтгэлийн зардал/ Зардлын холбогдох данс

Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.8.мэргэжлийн байгууллагын үйлчилгээ болон хөндлөнгийн хяналтын зардлыг тэдэнтэй байгуулсан гэрээ, нэхэмжлэлийг үндэслэн

Дебет:Аудит, мэргэжлийн үйлчилгээний зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.9.хадгаламжийн даатгалын хураамжийг хадгаламжийн даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээдээс тогтоосон хувь хэмжээний дагуу:

Дебет:Хадгаламжийн даатгалын хураамж
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Даатгалын өглөг

22.11.10.урьдчилж төлсөн зардлаас тайлант үед хамаарах хэсгийг зардалд тохируулна:

Дебет:Зардлын холбогдох данс
Кредит:Урьдчилж төлсөн зардал

22.11.11.ХЗХ-ны үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэх хангамжийн зүйлс, маягтыг худалдан авч, ашиглалтад шууд тавьж олгох үед:

Дебет:Бичиг хэргийн зардал/ Зардлын холбогдох данс
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.11.12.харуул хамгаалалтын, аюулгүй байдлын зардлыг гэрээ, нэхэмжлэх, бусад зардлын баримтыг үндэслэн бүртгэхэд

Дебет:Харуул хамгаалалтын, аюулгүй байдлын зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.13.зочин төлөөлөгчийн зардал:

Дебет:Зочин, төлөөлөгчийн зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

22.11.14.шатахуун болон тээврийн хэрэгслийн сэлбэг, засвар үйлчилгээний зардлыг жолоочийн тооцоо, нэхэмжлэх, бусад баримтыг үндэслэн бүртгэхэд:

Дебет:Шатахуун, тээврийн зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.15.цахилгаан, дулаан, уур, усны төлбөрийг нэхэмжилсэн эсхүл уг төлбөрийг төлж барагдуулах үед:

Дебет:Ашиглалтын зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг

22.11.16.барилга байгууламжид хийгдсэн урсгал засвар:

Дебет:Засварын зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Бусад өглөг/
Холбогдох бусад данс/

Бусад зардал, гарз

22.12.Бусад зардал, гарзад хөрөнгө борлуулсан, данснаас хассаны гарз, гадаад валютын ханшийн зөрүүний гарз, торгуулийн зардал, хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз, өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз, хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз хамрагдана.

22.12.1.эрх зүйн маргааны улмаас нөхөн төлбөр, торгууль төлөх үед:

Дебет:Торгуулийн зардал
Кредит:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны өглөг

22.12.2.үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө, бусад хөрөнгийг гарзтайгаар данснаас хассан, борлуулсан үед:

Дебет:Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө / Дансны авлага
Дебет:Хуримтлагдсан элэгдэл, хорогдол, үнэ цэнийн бууралт
Дебет:Хөрөнгө борлуулсан, данснаас хассаны олз
Кредит:Хөрөнгийн холбогдох данс

22.12.3.гадаад валютаар авсан зээлийн эх үүсвэрийг Монголбанкнаас зарласан ханшаар тооцож, төгрөгт хөрвүүлэн бүртгэх ба ханшийн зөрүүний олзыг тооцож шилжүүлэн бүртгэнэ. Санхүүгийн тайланд ханшийн тэгшитгэлийн орлого, зардлыг хооронд нь хааж, орлого, эсхүл зардлаар толилуулна.

Ханш буурсан үед:

Дебет:Гадаад валютаар илэрхийлэгдэх өглөг
Кредит:Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз

Ханш өссөн үед:

Дебет:Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн гарз
Кредит:Гадаад валютаар илэрхийлэгдэх өглөг

22.12.4.хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийг зохируулан бүртгэх үед гарз үүссэн бол:

Дебет:Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз
Кредит:Хөрөнгийн холбогдох данс

Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

22.13.Тайлангийн хугацааны эцэст орлого, зарлагын дансны үлдэгдлийг орлого, зарлагын нэгдсэн дансанд хааж, үр дүнг тооцон тайлант үеийн ашиг алдагдал дансанд хаалтын бичилт хийнэ.

22.13.1.орлогын дансны хаалтын бичилт:

Дебет:Орлогын холбогдох данс
Кредит:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

22.13.2.зардлын дансны хаалтын бичилт:

Дебет:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс
Кредит:Зардлын данс

22.13.3.орлого, зарлагын нэгдсэн дансны зөрүүгээр тайлангийн үеийн ашиг, алдагдлыг тодорхойлох бөгөөд дараах байдлаар бүртгэнэ:

Ашигтай бол:

Дебет:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс
Кредит:Тайлант үеийн цэвэр орлого

Алдагдалтай бол:

Дебет:Тайлант үеийн цэвэр алдагдал
Кредит:Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

ХОРИН ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

23.1.Нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг, алдагдал (Татварын өмнөх ашиг, алдагдал) гэж санхүүгийн бүртгэлээр тооцоолж гаргасан, тайлант үеийн татварын зардлыг хасахын өмнөх ашиг, алдагдлыг ойлгоно.

23.2.Татвар ногдуулах орлого (татварын алдагдал) гэж Монгол улсын татварын хуулийн дагуу тооцож, тухайн дүнгээс тайлант үед төлөх орлогын албан татварыг тооцох орлогыг хэлнэ.

23.3.Татварын түр зөрүү гэдэг нь татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үлдэгдэл ба татварын суурийн хоорондох зөрүүг хэлнэ. Түр зөрүүний нөлөөг хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн дансанд бүртгэнэ. Түр зөрүү нь татвар ногдох түр зөрүү ба хасагдах зөрүү гэсэн хоёр хэлбэртэй.

23.4.Татварын түр зөрүү дараах тохиолдолд үүснэ. Үүнд:

23.4.1.санхүүгийн тайлагнал ба татварын зорилгоор хөрөнгийн элэгдлийн арга, зарчим, хугацаа өөр байх

23.4.2.нөөц байгуулсан зардлыг татварын зорилгоор татвар ногдох орлогоос хасаж тооцохгүй байх

23.4.3.хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгийг данснаас хассанаас үүсэх зардлыг татварын зорилгоор татвар ногдох орлогоос хасаж тооцохгүй байх

23.4.4.мөнгөн зүйлсийн үлдэгдэлд валютын ханшийн тэгшитгэл хийснээс үүсэх валютын ханшийн хэрэгжээгүй олз, гарз

24.4.5.татварын хуулиар тогтоосон хязгаарлалтыг давсан урсгал засварын зардал

24.4.6.татварын албаар баталгаажуулсан татварын тайлангаарх алдагдлыг дараагийн үед шилжүүлэн тооцох

24.4.7.санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнийн өөрчлөлт

24.4.8.СТОУС-ын дагуу хийх залруулгууд

23.5.Татвар ногдох түр зөрүү гэдэг нь хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнийг нөхөх буюу барагдуулах үед ирээдүйн тайлант үеийн татвар ногдуулах орлогыг нэмэгдүүлэх нөлөө үүсгэх түр зөрүү юм. Татвар ногдох түр зөрүү үүссэн тохиолдолд хойшлогдсон татварын өр төлбөрийг заавал хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

23.6.Хасагдах түр зөрүү гэдэг нь хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнийг нөхөх буюу барагдуулах үед ирээдүйн тайлант үеийн татвар ногдуулах орлогыг бууруулах нөлөө үүсгэх түр зөрүү юм. Хасагдах түр зөрүүг ирээдүйд нөхөх боломжтой үед хойшлогдсон татварын хөрөнгө хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

23.7.Хойшлогдсон татварын хөрөнгө ирээдүйд нөхөгдөх боломжтой эсэхийг үнэлэхдээ ирээдүйд татвар ногдуулах хангалттай хэмжээний орлого (хасагдах түр зөрүүний ирээдүй үеийн буцаалтыг оролцуулалгүйгээр) олох эсэх буюу ирээдүйн тайлант үед олох хүлээгдэж буй татвар ногдуулах орлогын төсөөлөлд үндэслэнэ. Тухайлбал, дараагийн тайлант үеүдэд алдагдалтай ажиллах магадлалтай байгаа нөхцөлд хасагдах түр зөрүү нөхөгдөхгүй тул хойшлогдсон татварын хөрөнгө хүлээн зөвшөөрч, бүртгэхгүй.

23.8.Татвар ногдох ба хасагдах түр зөрүүг үүсэх нөхцөл байдал нь:

	<i>Хөрөнгийн хувьд</i>	<i>Өр төлбөрийн хувьд</i>
Дансны үнэ > Татварын суурь	Татвар ногдох түр зөрүү үүснэ	Хасагдах түр зөрүү үүснэ
Дансны үнэ < Татварын суурь	Хасагдах түр зөрүү үүснэ	Татвар ногдох түр зөрүү үүснэ

23.9.Орлогын албан татварын зардал нь тайлант жилийн болон хойшлуулсан татварын зардлын нийлбэрээс бүрдэх бөгөөд орлогын тайланд тусгагддаг.

23.10.Тайлант хугацаанд хамаарах орлогын албан татварын өглөгийг тайлант хугацааны эцсээр хүчин төгөлдөр үйлчилж буй татварын хувь хэмжээгээр татварын эрх бүхий байгууллагад төлөх, хүлээн авах дүнгээр хэмжинэ.

23.11.Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн үлдэгдлийг хүчин төгөлдөр үйлчилж буй татварын хувь хэмжээг ашиглан тооцоолно.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөр = Татвар ногдох, эсхүл хасагдах түр зөрүү × Татварын хувь хэмжээ

23.12.Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн эцсийн үлдэгдэл ба эхний үлдэгдлийн зөрүүгээр хойшлогдсон татварын зардал, орлогыг тооцоолж, хэмжинэ.

23.13.Хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дансны өсөлт, хойшлогдсон татварын өр төлбөрийн дансны бууралтыг хойшлогдсон татварын орлогод бүртгэнэ. Харин хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дансны бууралт, хойшлогдсон татварын өр төлбөрийн дансны өсөлтийг хойшлогдсон татварын зардалд бүртгэнэ.

23.14.Тайлант үеийн татварыг дараах байдлаар бүтгэнэ:

23.14.1.орлогын албан татварыг урьдчилж төлөхөд татварын авлага дансанд бүртгэнэ.

Дебет: ААНОАТ-ын авлага
Кредит: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

23.14.2.хууль тогтоомжид заасан татварын хувь хэмжээгээр тооцоолсон тайлант хугацаанд хамаарах татварыг ААНОАТ-ын өглөгт бүртгэнэ.

Дебет: Тайлант үеийн орлогын албан татварын зардал
Кредит: ААНОАТ-ын өглөг

23.14.3. татварын авлага, өр төлбөрийг нэгтгэн цэвэр дүнг тодорхойлохдоо:

Дебет: ААНОАТ-ын өглөг
Кредит: ААНОАТ-ын авлага

23.15.Хойшлогдсон татварыг дараах байдлаар бүтгэнэ:

23.15.1. татвар ногдох түр зөрүү үүсвэл хойшлогдсон татварын өр төлбөр хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

Дебет: Хойшлогдсон татварын зардал
Кредит: Хойшлогдсон татварын өглөг

23.15.2. хойшлогдсон татварын өглөгийг буцаах үед:

Дебет: Хойшлогдсон татварын өглөг
Кредит: Хойшлогдсон татварын зардал, орлого

23.15.3. ирээдүйд нөхөгдөх боломжтой хасагдах түр зөрүү үүссэн үед:

Дебет: Хойшлогдсон татварын хөрөнгө
Кредит: Хойшлогдсон татварын зардал, орлого

23.15.4. хойшлогдсон татварын хөрөнгийг буцаах үед:

Дебет: Хойшлогдсон татварын зардал
Кредит: Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

23.15.5. дараа жилүүдэд шилжүүлэх татварын тайлангаарх алдагдлын хувьд хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөхдөө:

Дебет: Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Кредит:Хойшлогдсон татварын зардал, орлого

23.15.6.татварын тайлангаарх алдагдлыг дараа жилүүдэд шилжүүлэх үед:

Дебет:Хойшлогдсон татварын зардал

Кредит:Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

23.15.7.дараа жилүүдэд шилжүүлэлгүй үлдсэн татварын тайлангаарх алдагдлыг буцаахдаа:

Дебет:Хойшлогдсон татварын зардал

Кредит:Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

ХОРИН ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ТЭНЦЛИЙН ГАДУУРХ ДАНС

24.1.Тэнцлийн гадуурх данс нь зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг, тэнцлээс хассан хөрөнгө, зээлийн барьцаа хөрөнгө, барьцаанд тавьсан хөрөнгө, тэнцлийн гадуурх бусад хөрөнгө зэрэг үйл ажиллагааг бүртгэх данс юм.

Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг

24.2.Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийг гэрээнд заасан болзошгүй өр төлбөрийн үнийн дүнгээр бүртгэнэ. Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой хүлээх үүрэгт харилцагчийн нэрийн өмнөөс гаргасан баталгаа, батлан даалт, нээсэн зээлийн шугам зэрэг бусдын өмнөөс хүлээж болзошгүй ХЗХ-ны үйлчилгээтэй холбоотой бүх үүрэг багтана.

24.3.Батлан даалт нь төлбөрийн нөхцөл нь харилцагчийн болон өөрийн нэрийн өмнөөс гадаад, дотоодын банк, төлбөр хүлээн авагчдад гаргасан цаашид хүлээж болзошгүй үүргийг хэлнэ.

24.4.Баталгаа нь харилцагч гуравдагч талд хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадахгүй нөхцөл байдал үүсвэл харилцагчийн өмнөөс төлбөрийг барагдуулах үүрэг хүлээсэн буцаан дуудахгүй баталгаа бөгөөд зээлтэй адил эрсдэл агуулдаг.

24.5.ХЗХ холбогдох журмын дагуу гаргасан батлан даалтыг үндэслэн тэнцлийн гадуур бүртгэж, батлан даалтын хугацаа дуусаж, төлбөр төлөгдөх үед зарлагадна. Батлан даалт гаргуулагч нь төлбөрийг хугацаандаа төлөөгүй нөхцөлд харилцагчийн өмнөөс төлбөрийг барагдуулж, тухайн харилцагчтай зээлийн гэрээ байгуулна.

24.6.Баталгааг тэнцлийн дотор зээлийн багцад тусгах бөгөөд үүнтэй зэрэгцэн тэнцлийн гадуурх дүнг зарлагадна. ХЗХ нь барагдуулсан баталгааны төлбөр нь харилцагчийн санхүүгийн хүндрэлтэй нөхцөл байдал буюу өөрөөр хэлбэл үнэ цэнийн бууралтыг харуулдаг учраас зээлийн дансны үнэ нь урьдчилан тооцсон эргэн төлөгдөх дүнтэй тэнцүү байдаг.

24.7.Зээлийн шугам нь зээл олгохоор хүлээсэн үүргийн хамгийн түгээмэл хэлбэр бөгөөд зээлийн дүнг бүтнээр нь, эсхүл хэсэгчлэн авах хүсэлт гаргах эрхтэй хүсэлтээр зээл авах боломжийг олгодог.

24.8.Гишүүдэд зээлийн шугам нээсэн тухай бүрд үүнийг тэнцлийн гадуурх зээлд хамаарах үүрэг дансанд бүртгэнэ. Хэрэв харилцагч зөвшөөрсөн хязгаарын тодорхой хэсгийг авах хүсэлт гаргавал тухайн хэсгийг зээл болгон хүлээн зөвшөөрч бүртгэх бөгөөд зээлийн шугамын зөвшөөрсөн дүнгийн ашиглагдаагүй үлдсэн хэсгийг тэнцлийн гадуурх дансанд үлдээнэ.

24.9.Мөнгөн хөрөнгийн болон хөрвөх чадвараа тооцохдоо зээлийн шугамын дагуу гарахаар хүлээгдэж буй дүнг тодорхойлно. Өөрийн хөрвөх чадвараа зохистой

тогтоохын тулд зээлийн шугамыг хэрхэн ашиглах талаар харилцагчаас холбогдох мэдээлэл авна.

24.10.Бусад болзошгүй үүрэг гэдэг нь тэнцлийн гадуурх дансны жагсаалтад ороогүй бусад үүрэг багтана. Мөн НББОУС 37 “Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө”-ийн дагуу болзошгүй өр төлбөрийн тодорхойлолтыг хангах боломжит төлбөрүүдийг бүртгэнэ. Төлбөр төлөгдөх магадлал нь 50 хувиас бага болохыг зээлийн хороо үнэлсэн нөхцөлд энэхүү хүлээсэн үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй, харин төлөгдөх боломжтой болсноор эрсдэлд өртөх дүнг холбогдох дансанд бүртгэж, тодруулна.

Тэнцлээс хассан хөрөнгө

25.11.Тэнцлээс хассан хөрөнгө нь холбогдох хууль, журмын дагуу эргэн төлөгдөхгүй гэж үзсэн ХЗХ-ны албан ёсны шийдвэрт үндэслэн санхүүгийн тэнцлээс хассан хөрөнгө юм. Хассан хөрөнгийг тэнцлээс хассан дүнгээр нь бүртгэнэ. Үүнд: зээлийн эрсдэлийн сангаар хаасан зээл, өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангаар хассан хөрөнгө, авлагын эрсдэлийн сангаас хассан авлага, хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон хүү зэрэг орж болно.

25.12.Шүүхэд нэхэмжлэл гаргах, өр барагдуулах байгууллагад хандах зэргээр зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг төлүүлэх арга хэмжээ үргэлжлүүлэн авах талаар тодорхой тусгана. Зээлийн төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардал ямар байхыг тогтоож, цаашид өр авлагыг барагдуулах чиглэлээр авах арга хэмжээг эрчимжүүлэн, гаргасан шийдвэр, авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг баримтжуулна.

25.13.Тодорхой нэг зээлийг эргэн төлөгдөхгүй гэж тооцон нийт зээлийн дүнд эрсдэлийн сан байгуулсан бол эргэн төлөгдөх магадлалыг харгалзан холбогдох хууль, журмын дагуу тухайн зээлийг эрсдэлийн сангаар хаах шийдвэр гаргаж болно. Хэрвээ зээлийг тэнцлээс хасах шийдвэр гаргасан бол санхүүгийн байдлын тайлангийн холбогдох зээлийн дүн, түүнд харгалзах эрсдэлийн санг зарлагадан, улмаар зээлийн үлдэгдэл төлбөрийн дүнг тэнцлийн гадуурх “Зээлийн эрсдэлийн сангаар хаасан зээл” дансанд бүртгэнэ.

25.14.Хэрэв тэнцлээс хассан зээлийн төлбөр дараагийн тайлант үед эргэн төлөгдвөл түүнийг ашиг, алдагдлын дансанд орлого болгон бүртгэх бөгөөд эргэн төлөгдсөн дүнгээр тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадна.

25.15.Бусад хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийг буурахад хүргэсэн нөхцөл байдал өөрчлөгдсөн бол зээлийн эргэн төлөгдөх байдлыг зээлийн хороо дахин үнэлж, тэргүүлэгчдийн зөвлөлд санал хүргүүлнэ. Тэргүүлэгчдийн зөвлөл нь гарсан дүгнэлтийг бүх гишүүдийн хуралд танилцуулж уг хөрөнгө бүхэлдээ буюу хэсэгчлэн эргэн төлөгдөх боломжтой гэдэг дүгнэлтэд хүрвэл эргэн төлөгдөх дүнг хүлээн зөвшөөрч бүртгэх шийдвэр гаргаж, өмнө тэнцлээс хассан дүнг буцаана. Холбогдох зээлийг тэнцлийн гадуурх данснаас хасаж, нөхөгдөх дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд “Зээл”-ийн холбогдох дансанд бүртгэнэ.

25.16.Зарим онцгой тохиолдолд өмчлөх бусад хөрөнгө бүхлээрээ нөхөгдөхгүй байж болно. Тухайлбал, өмчлөх бусад хөрөнгө нь борлогдохгүй, эргэн төлөх боломжгүй болсон худалдан авах хүн олдохгүй, ХЗХ өөр зориулалтаар ашиглах боломжгүй бөгөөд ямар нэгэн эдийн засгийн үр өгөөж авчирдаггүй барилга, байшин гэх мэт. Ийм тохиолдолд бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрээр өмчлөх бусад хөрөнгийг харгалзах эрсдэлийн сангаар нь хааж, холбогдох дүнг тэнцлийн гадуурх “Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангаар хассан хөрөнгө” дансанд бүртгэж, хөрөнгийг худалдах арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авна.

25.17.Хэрэв тэнцлээс хассан хөрөнгийг зах зээлд буцаан борлуулах боломжтой болж удирдлага тодорхой хэмжээний төлбөр хүлээн авахаар байвал тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадаж, түүнийг санхүүгийн байдлын тайланд нөхөгдөхөөр тооцсон дүнгээр нь хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ.

25.18.Хэрэв авлагын тодорхой дүн нь нөхөгдөх магадлал бага гэж үзвэл бүх гишүүдийн хуралд танилцуулж тэнцлийн гадуур бүртгэхээр шийдвэр гаргасан бол авлагыг харгалзах эрсдэлийн сангаар нь тэнцлээс хасаж, тэнцлийн гадуурх “авлагын эрсдэлийн сангаас хаасан авлага” дансанд бүртгэж, авлага төлүүлэх арга хэмжээг үргэлжлүүлнэ.

25.19.Бусад хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийг буурахад хүргэсэн нөхцөл байдал арилсан бол удирдлага авлагын эргэн төлөгдөх байдлыг дахин үнэлж удирдлагын зүгээс тэдгээр хөрөнгүүд нь бүхэлдээ буюу хэсэгчлэн эргэн төлөгдөх боломжтой гэж үзвэл төлөгдөх дүнг тэнцэлд бүртгэх шийдвэр гаргаж, өмнө тэнцлээс хассаныг буцаана. Энэ нөхцөлд холбогдох хөрөнгийг тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадаж, эргэн төлөгдөх дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд дах бусад санхүүгийн хөрөнгө дансанд бүртгэнэ.

25.20.Зээлийн үндсэн төлбөр, хүүгийн төлбөрийн аль нэг нь зээлийн гэрээнд заагдсан хугацаанаас хойш 90 хоногийн дотор төлөгдөөгүй бол 91 дэх хоногоос эхлэн хүүг хуримтлуулан тооцохыг зогсоож өмнө нь хуримтлуулсан хүүг буцаана. Буцаасан хүүгийн дүнгээр “Хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон хүү” дансанд бүртгэх бөгөөд зээлийн үндсэн төлбөр болон хүүг төлүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авна.

25.21.Хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон хүүг зээлдэгч нэг бүрийн нэрийн дансаар задлан бүртгэх бөгөөд зээл болон хүүг нэгэн зэрэг төлүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Хэрэв зээлийн хүү төлөгдсөн бол төлөгдсөн дүнгээр тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадаж, санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Зээлийн барьцаа хөрөнгө

25.22.Барьцаа хөрөнгө гэж зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбогдуулан эргүүлэн авах нөхцөлтэйгээр харилцагчаас барьцаа болгон өгсөн хөрөнгийг ойлгоно. Барьцаа хөрөнгөнд санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө багтана. Барьцаа хөрөнгийг зээл олгосон өдрийн зах зээлийн үнээр бүртгэнэ.

25.23.Барьцаа болгон хүлээн авсан хөрөнгийг тэнцлийн гадуур бүртгэнэ. Зээлдэгч зээл, авлагынхаа төлбөл зохих нийт дүнг хугацаанд нь төлсөн тохиолдолд барьцаанд авсан хөрөнгийг уг тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадна.

25.24.Зээлдэгч төлбөрөө хугацаанд нь барагдуулж чадаагүй бөгөөд шүүхээс зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг хаахын тулд барьцаанд авсан хөрөнгийг эзэмших эрхийг ХЗХ өөртөө шилжүүлэн авахыг зөвшөөрсөн тохиолдолд тухайн хөрөнгийг тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадна. Уг хөрөнгийг өмчлөх бусад хөрөнгийн дансанд бүртгэх бөгөөд санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна.

25.25.Барьцаа хөрөнгийн талаарх мэдээлэл нь зээлийн багц болон бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлд өртөх магадлалыг үнэлэхэд чухал бөгөөд СТОУС-ын дагуу зээлийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолоход ашиглагдана. Түүнчлэн СТОУС 7 “Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга”-ын дагуу хийх тодруулгад барьцаа хөрөнгийн талаар дэлгэрэнгүй, шинэчлэгдсэн мэдээллийг оруулна.

25.26.Авто тээврийн хэрэгсэл зэрэг хөдлөх хөрөнгийн үнэ цэн нь цаг хугацаа өнгөрөхийн хирээр буурч байдаг бөгөөд хөдлөх хөрөнгийг барьцаа болгон хүлээн авахдаа уг үнэ цэнийн бууралтыг харгалзан үзэж, бүртгэнэ. Хэрэв өмчлөх эрх нь ХЗХ-д шилжин ирээгүй байгаа бол харилцагч гэрээг зөрчсөн даруйд өмчлөх эрхийг

эзэмших хуульд заасан арга хэмжээг авна. Хөрөнгийн үнэ цэнэ болон нөхцөл байдлын талаарх шинжээчийн үнэлгээг байнга (*жилд нэгээс доошгүй удаа*) хийнэ.

25.27. Үл хөдлөх хөрөнгийг хурдан хугацаанд худалдан борлуулах боломжтой үнэд суурилан үнэлнэ. Хэрэв хөрөнгийн зах зээл идэвхгүй бөгөөд үнэ цэнийг нь бүртгэхэд хүндрэлтэй байгаа тохиолдолд зах зээлийн өнөөгийн үнээс доогуур бүртгэж болно. Хэрэв өмчлөх эрх нь ХЗХ-д шилжин ирээгүй байгаа бол харилцагч буюу гишүүн гэрээг зөрчсөн даруйд өмчлөх эрхийг эзэмших арга хэмжээг авна. Төлбөрөө төлөхгүй байгаа харилцагч буюу гишүүний хөрөнгийг битүүмжлэх болон хөрөнгийг хураан хяналтдаа авч, худалдан борлуулах эрхийг баталгаажуулахад шаардагдах хугацааг харгалзан үзнэ. Хөрөнгийн үнэ цэнэ болон нөхцөл байдлын талаарх шинжээчийн үнэлгээг байнга (*жилд нэгээс доошгүй удаа*) хийнэ.

25.28. Зээлийн гэрээ зөрчигдөх буюу төлбөр төлөхгүй тохиолдолд бусад барьцааг бэлэн мөнгөнд хурдан хөрвөх шинж чанарыг харгалзан хөрөнгийг барьцаанд авна. ХЗХ гэрээ зөрчигдөх буюу төлбөр төлөгдөхгүй нөхцөл байдал үүсэхэд төлбөрөө төлүүлэх тодорхой арга зам болон түүнийг гүйцэтгэх эрх зүйн чадамжийг бий болгоно.

Барьцаанд тавьсан хөрөнгө

25.29. Барьцаанд тавьсан хөрөнгө гэж банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан санхүүжилтийн эх үүсвэрийн барьцаанд тавьсан хөрөнгийг бүртгэнэ. Барьцаанд тавьсан хөрөнгийг төрлөөр нь бүлэглэж, барьцаанд тавьсан хөрөнгийн холбогдох дансанд бүртгэнэ. Эдгээр хөрөнгийг харгалзах хөрөнгийн төрлөөс нь хамааруулан тэдгээрийн бодит үнэ, эсхүл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд дахин үнэлнэ.

25.30. Хөрөнгийн аль нэг хэсгийг гэрээний дагуу барьцаа болгон өгөх бүрд уг барьцааны дүнг барьцаанд тавьсан хөрөнгө гэж тэнцлийн гадуурх дансанд бүртгэнэ. Барьцааны гэрээний хугацаа нь дууссаны дараа барьцаанд тавьсан хөрөнгийн дүнг тэнцлийн гадуурх данснаас зарлагадна.

Тэнцлийн гадуурх бусад данс

25.31. Тэнцлийн гадуурх бусад дансанд бүртгэлийн маягт, хадгалсан үнэ бүхий зүйлс, хэрэглэж буй тамга тэмдэг, цахим карт зэргийг хамруулна.

25.32. Үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэж байгаа тамга, тэмдэг, дардас, лац зэрэг дугаарлагдсан чухал шаардлагатай тэмдгүүдийг тэнцлийн гадуур “Хэрэглэж буй тэмдэг” дансанд бүртгэнэ. Тамга, тэмдэг нь тодорхой үнэтэй бөгөөд үүнийг тэнцлийн дотуур дансанд бүртгэсэн байж болно. Тэмдгийг төрөл болон эзэмшигч тус бүрээр нэрийн данс нээж, тоо ширхгээр загварыг тэмдэглэн орлогодно.

25.33. Тамга, тэмдэг ажил хэргийн шаардлага хангахаа болих, ХЗХ татан буугдах, алга болох үед тэнцлийн дансанд гүйлгээ хийгдэх үед нэрийн данснаас хасалт хийж, шалтгааныг тодорхой бичнэ

25.34. ХЗХ харилцагч байгууллага, гишүүдэд цахим карт гаргахад зориулсан цахим бэлдцийг тэнцлийн гадуур “Цахим карт” дансанд картын төрлөөр нэрийн данс нээж, тоо ширхгээр орлогодож бүртгэнэ. Цахим картыг харилцагч байгууллага, гишүүдэд гаргасан нөхцөлд “Цахим карт” данснаас хасна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТОДРУУЛГА БЭЛТГЭХ ЗААВАР

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

1.1.Хадгаламж зээлийн хоршоо (ХЗХ) -ны нийтлэг зориулалттай иж бүрэн санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд энэ зааврыг мөрдөнө.

1.2.Санхүүгийн тайлан, тодруулгын үзүүлэлтийг төгрөгөөр илэрхийлсэн ба тодруулбал зохих мэдээллийг заавал тодруулна.

1.3.Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах, санхүүгийн тайлан, бусад мэдээ баримтыг тогтсон загварын дагуу үнэн зөв бэлтгэж, заасан хугацаанд багтаан гаргах үүргийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу ХЗХ-ны Тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ.

1.4.ХЗХ нь санхүүгийн тайланг оны эхнээс өссөн дүнгээр улирал бүр бэлтгэж, улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 10.3 дахь хэсэгт заасан хугацаанд харилцагч санхүүгийн байгууллагад цахим хэлбэрээр хүргүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОЛИЛУУЛГА

Санхүүгийн тайлан, түүний зорилго

2.1.Нийтлэг зорилготой санхүүгийн тайлангийн зорилго нь нөөцийн хуваарилалтын талаарх шийдвэрийн үнэлгээ ба шийдвэр гаргахад хэрэглэгчдэд ач холбогдолтой уг байгууллагын санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээний тухай мэдээллээр хангах явдал юм.

Санхүүгийн тайлангийн бүрэлдэхүүн

2.2.Санхүүгийн тайлан нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 8.1 дэх хэсэгт заасны дагуу дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүдтэй байна:

- 2.2.1.санхүүгийн байдлын тайлан
- 2.2.2.орлогын дэлгэрэнгүй тайлан
- 2.2.3.өмчийн өөрчлөлтийн тайлан
- 2.2.4.мөнгөн гүйлгээний тайлан
- 2.2.5.санхүүгийн тайлангийн тодруулга

Санхүүгийн тайлан бэлтгэх зарчим, ерөнхий шинж чанар

2.3.Нийтлэг зорилготой санхүүгийн тайланд тусгах мэдээлэл нь хамааралтай байх, үнэн зөв илэрхийлсэн, ойлгомжтой байх, цаг хугацаандаа байх, зэрэгцүүлэх боломжтой байх, шалгах боломжтой байх зэрэг чанарын шинжүүдийг хангана.

2.4.ХЗХ-ны санхүүгийн тайлан бэлтгэхэд дараах ерөнхий зарчмыг баримтална.
Үүнд:

2.4.1.санхүүгийн тайланг аккруэл сууриар бэлтгэнэ.

2.4.2.санхүүгийн тайланд санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, нэмэлт тайлбар, тодруулгыг үнэн зөв толилуулна.

2.4.3.байгууллагыг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох нөхцөл байдал үүссэнээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайланг тасралтгүй байх сууриар бэлтгэнэ.

2.4.4.санхүүгийн тайлан дахь толилуулга ба ангиллыг нэг үеэс дараагийн үед тогтвортой хадгална.

2.4.5.санхүүгийн тайланд материаллаг зүйлсийг тусад нь толилуулна. Материаллаг бус дүнтэй зүйлсийг шинж чанар буюу үүргийнх нь дагуу ижил зүйлсийн дүнтэй нэгтгэн толилуулна.

2.4.6.байгууллагын санхүүгийн тайлан, тодруулгыг холбогдох тайлангийн маягтын дагуу өмнөх үеийн мэдээлэлтэй зэрэгцүүлсэн байдлаар толилуулна.

2.4.7.энэ заавар болон холбогдох стандартаар цэвэр дүнг гаргахыг шаардсан буюу зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд хөрөнгө, өр төлбөр болон орлого, зардлыг цэвэр дүнгээр тайлагнахгүй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

3.1.Санхүүгийн байдлын тайлан нь ХЗХ-ны санхүүгийн байдал буюу хөрөнгө, өр төлбөр, өмчийн үлдэгдлийг тайлагналын өдрөөр тасалбар болгон толилуулна.

3.2.Санхүүгийн байдлын тайландаа хөрөнгө ба өр төлбөрийг шинж чанар, хөрвөх чадвараар жагсааж, толилуулна.

3.3.Санхүүгийн байдлын тайланг (СТ-1) загварын дагуу бэлтгэнэ.

3.4.Иж бүрэн санхүүгийн тайлан нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгыг багтаасан тайланг хэлэх ба үүнийг жилээр толилуулна. Санхүүгийн байдлын зүйлсийг тайлант жилийн эхнээс өссөн дүнгээр гаргах ба санхүүгийн тайлангийн жил 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхэлж, 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРЛОГЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

4.1.Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан нь тайлант хугацааны үйл ажиллагааны үр дүнг хэмждэг тайлан бөгөөд орлого, зардлыг аккруэл сууриар бүртгэж, толилуулна.

4.2.Орлогын дэлгэрэнгүй тайланг СТ-2 загварын дагуу бэлтгэнэ. Орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн үзүүлэлтүүдийг дүнгээр тусгах ба өмнөх хугацааны дүнг тайлант хугацаатай ижил хугацаагаар тасалбар болгон харуулна.

4.3.Орлого, зардлыг үндсэн төрлөөр ангилан орлогын дэлгэрэнгүй тайлан бэлтгэж, тодруулна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

5.1.Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан нь цэвэр хөрөнгө буюу эздийн өмчид гарсан аливаа өөрчлөлтийг толилуулна.

5.2.Өмчийн өөрчлөлтийн тайланд ХЗХ-ны гишүүдтэй хийсэн өмчийн ажил гүйлгээ, тэдэнд хамаарах хөрөнгийн хуваарилалт, тайлант хугацааны цэвэр ашиг, алдагдал, нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт, алдааны залруулгын хуримтлагдсан үр нөлөө, тайлант хугацааны эх болон эцэс дэх цэвэр хөрөнгө буюу эздийн өмчийн ангилал тус бүрийн дансны үнэ, сангуудын тохируулга, өөрчлөлтийг толилуулна.

5.3.Өмчийн өөрчлөлтийн тайланг СТ-3 загвараар бэлтгэнэ.

5.4.Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулгыг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдлийг залруулах замаар тохируулж, залруулагдсан эхний үлдэгдлийг тодорхойлно.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

6.1.Тайлант хугацааны мөнгөн хөрөнгийн хөдлөл өөрчлөлтийг мөнгөн гүйлгээний тайланд үзүүлнэ.

6.2.Мөнгөн гүйлгээний тайланг СТ-4 загвараар бэлтгэнэ.

6.3.Зэрэгцүүлэх зорилгоор оруулж байгаа өмнөх хугацааны дүнг тайлант хугацааныхтай яг ижил хугацаагаар тасалбар болгон харуулна.

6.4.Мөнгөн гүйлгээний тайланг шууд аргаар бэлтгэнэ.

6.5. Мөнгөн гүйлгээний тайлан нь дор дурдсан хэсгүүдээс бүрдэнэ. Үүнд:

6.5.1.үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.5.2.хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.5.3.санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.5.4.мөнгөн хөрөнгийн цэвэр өсөлт (бууралт)

Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.6.Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ нь ХЗХ-ны мөнгөн хадгаламж ба зээл олгох үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрөнгө ба өр төлбөр өөрчлөгдөх үйл ажиллагааг хамарна.

6.7.Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого хэсэгт гишүүдийн байршуулсан хадгаламж, олгосон зээлийн төлөлт, зээлийн хүүгийн төлбөр, даатгалын нөхөн төлбөр, буцаан авсан татвар, бусад мөнгөн орлогыг харуулна.

6.8.Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлага хэсэгт олгосон зээл, эргүүлэн төлсөн хадгаламж, төлсөн хүү, үйл ажиллагааны зардалд төлсөн мөнгөн зарлагыг харуулна.

Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.9.Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ нь ирээдүйд олох орлого ба мөнгөн гүйлгээ бий болгох нөөцийн хувьд зарцуулсан дүнг илэрхийлдэг.

6.10.Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ нь үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгө, бусад урт хугацаанд ашиглагдах хөрөнгийг олж эзэмших болон худалдах үйл ажиллагааг хамарна.

6.11.Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн орлого хэсэгт эдгээр хөрөнгийг борлуулаад орсон мөнгөн орлогын дүнг харуулна.

6.12.Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны зарлага хэсэгт эдгээр хөрөнгийг худалдан авах, олж бэлтгэхэд ба их засварт зарцуулсан мөнгөн зарлагыг тусгана.

Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

6.13.Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ нь санхүүжилтийн бусад эх үүсвэр, гишүүдээс оруулсан хөрөнгө оруулалттай холбоотойгоор өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгө өөрчлөгдөх үйл ажиллагааг хамарна.

6.14.Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого хэсэгт банк, санхүүгийн байгууллага, төсөл, хөтөлбөрийн зээл, бусад эх үүсвэр, гишүүний оруулсан хөрөнгө оруулалт, хандив тусламж, тэдгээртэй адилтгах бусад эх үүсвэрээс орсон орлогыг харуулна.

6.15.Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлага хэсэгт гишүүний татан авсан хөрөнгө, банк, санхүүгийн байгууллага, төсөл, хөтөлбөрийн зээл, бусад эх үүсвэр эргэн төлөлт, мөнгөөр төлсөн ногдол ашиг зэрэг мөнгөн зарлагыг харуулна.

Мөнгөн хөрөнгийн цэвэр өсөлт (бууралт)

6.16.Мөнгөн хөрөнгийн цэвэр өсөлт, бууралтыг үндсэн үйл ажиллагааны, хөрөнгө оруулалтын, санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний нийлбэрээр тодорхойлно. Мөн үүнд мөнгөн хөрөнгөтэй холбогдуулан үүссэн ханшийн зөрүүгийн нөлөөллийг багтаах ба уг нөлөөллийг тооцоолохдоо мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийг валютын албан ханшаар дахин илэрхийлж, өмнөх ханшаар илэрхийлж байсан дүнгээс хасна.

6.17.Тайлант хугацааны мөнгөн хөрөнгийн эцсийн үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хассан мөнгөн хөрөнгийн цэвэр өөрчлөлт нь мөнгөн гүйлгээний тайлангийн бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүнтэй тэнцүү байна.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

7.1.Санхүүгийн тайлангийн тодруулгад доорх зүйлсийг хамруулна:

7.1.1.санхүүгийн тайланг бэлтгэх тулгуур үзэл баримтлал, ажил гүйлгээ ба үйл явдлыг бүртгэхээр сонгож авсан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаарх тайлбарыг агуулсан байх;

7.1.2.санхүүгийн байдлын тайлан, орлогын дэлгэрэнгүй тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан зэрэг санхүүгийн тайлангуудад тусгагдаагүй боловч СТОУС-аар шаарддаг мэдээллийг тодруулсан байх;

7.1.3.санхүүгийн байдлын тайлан, орлогын дэлгэрэнгүй тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлантай холбоотойгоор хийсэн нарийвчилсан шинжилгээ, нэмэлт тайлбар, болзошгүй үүрэг гэх мэт нэмэлт мэдээллийг санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тусгасан байх.

7.2.Санхүүгийн тайлангийн тодруулгад санхүүгийн тайлангийн зүйл тус бүрийн мэдээллийг тайлангийн дэс дарааллын дагуу толилуулна. Толилуулж, тодруулж буй дүнг зэрэгцүүлэх сууриар бэлтгэнэ.

7.3.“Тодруулга:1.Тайлан бэлтгэх үндэслэл” тодруулгад ХЗХ-ны хуулийн этгээдийн нэр, санхүүгийн тайлангийн дуусгавар болсон огноо, санхүүгийн тайлангийн хамарсан хугацаа, байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтад гарсан гол өөрчлөлт, санхүүгийн тайлан СТОУС-д нийцсэн тухай тайлбар, нягтлан бодох бүртгэлийн ашиглаж буй суурь, ерөнхий бодлогын товч тайлбар зэргийг товч тодорхойлж, харуулна.

7.4.Шинээр гарсан бөгөөд тухайн тайлант жилийн эхнээс мөрдөж эхлэх СТОУС, дараагийн тайлант үеэс хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх стандарт, тайлбарыг тус тус анхааран үзэж, мөрдлөг болгох ба шинэ стандарт, тайлбарыг мөрдсөн жилийн ба түүнээс хойших жилүүдийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх үр нөлөөллийг үнэлнэ. Энэ мэдээллийг СТОУС-д нийцүүлсэн тухай мэдэгдэл, эсхүл санхүүгийн тайлангийн тодруулгын холбогдох хэсэгт дурдана.

7.5.Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг тодруулахдаа санхүүгийн тайланд тусгасан үзүүлэлтүүдийг бүртгэх аргуудыг тайлбарлан үзүүлнэ. Зарим зүйлсийг хүснэгтээр илэрхийлж болно. Үүнээс гадна нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг тодруулахдаа дараах зүйлсийн тухай дурдаж болно:

7.5.1.санхүүгийн тайланг бэлтгэж, тайлагнах арга ажиллагаа;

7.5.2.мөрдөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх маягт, аргачлал;

7.5.3.бүртгэлийн ба тайлагналын валют;

7.5.4.нягтлан бодох бүртгэлийн тусгай бодлого;

7.5.5.бүх төрлийн нөөц, сан байгуулах арга;

7.5.6.бодит үнэ цэнийн үнэлгээ, тооцоолол;

7.5.7.болзошгүй зүйлс;

7.5.8.нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт, алдааны залруулга;

7.5.9.нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан бэлтгэх зарчим.

7.6.Тайлант хугацааны эцэст гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн зүйлсийг төгрөгт хөрвүүлэхэд ашигласан гадаад валютын албан ханшийг тодруулж болно. Энэ мэдээллийг нягтлан бодох бүртгэлийн тодруулгын аль тохиромжтой гэж үзсэн хэсэгт дурдана.

7.7.“Тодруулга:2.Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт” тодруулгад нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт, алдаа, тооцооллыг өөрчлөлтийн талаар НББОУС 8 “Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа”-д заасны дагуу тодруулна.

7.8.Хэрэв ХЗХ нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо өөрчилсөн бол өөрчлөх болсон шалтгаан, өөрчлөлтийн шинж чанар, шилжилтийн нөхцөлийг тодорхойлж, нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлого илүү найдвартай, хамааралтай мэдээллээр хангана гэж үзсэн шалтгаан, түүний санхүүгийн тайланд үзүүлсэн нөлөөлөл зэргийг тодруулна.

7.9.НББОУС 8 “Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа”-д заасны дагуу нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлтийг гүйцээн мөрдөх горимоор хүлээн зөвшөөрч байгаа бол түүний шинж чанар, санхүүгийн тайланд үзүүлсэн нөлөө, ирээдүйд үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл зэргийг тодорхойлох боломжтой үед тодруулна.

7.10.Өмнөх тайлант хугацаанд хамаарах алдааг илрүүлж, залруулсан бол энэ талаар тодруулна.

7.11 “Тодруулга:3.Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө” тодруулгад НББОУС 7 “Мөнгөн гүйлгээний тайлан”-д заасан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн шалгуур хангасан хөрөнгө, түүний тайлант үеийн эхний, эцсийн үлдэгдэлд гарсан өөрчлөлт, бусад шаардлагатай нэмэлт тайлбарыг тодруулна.

7.12.ХЗХ-ны эзэмшилд байгаа боловч өөрөө ашиглах боломжгүй, барьцаанд байгаа мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг (барьцаанд тавьсан, эсхүл гуравдагч этгээдийн хязгаарласан данс гэх мэт) тусгайлан тодруулна.

7.13 “Тодруулга:4.Зээл” тодруулгад зээлийн өрийн үлдэгдлийг хугацаа, чанар, бүтээгдэхүүнийг төрлөөр харуулахын зэрэгцээ дараах зүйлсийг нэмж тодруулна:

7.13.1.зээлийн барьцаа, батлан даалт;

7.13.2.эрсдэлийн сангаас хаасан зээлийн дүн;

7.13.3.өмнөх тайлант хугацаанд сангаар хаасан зээлээс тайлант хугацаанд барагдуулсан дүн;

7.14.“Тодруулга:5 Бусад санхүүгийн хөрөнгө” тодруулгад дансны авлага, бусад авлага, тооцоотой холбогдуулан дараах тодруулгыг нэмж бэлтгэнэ:

7.14.1.барагдуулах хугацаагаар ангилан харуулах;

7.14.2.авлагын эрсдэлийн сангийн тайлант хугацааны өөрчлөлт, эрсдэлийн сангаас хаасан авлагын дүн;

7.14.3.бусад авлага, бусад авлага, тооцоог данснаас хасахад үүссэн олз, гарз.

7.15.“Тодруулга:6 татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага” тодруулгад татварын авлагыг татварын төрлөөр, НДШ-ийн авлагыг ангиллаар нь салгаж харуулна.

7.16 “Тодруулга:7.Үндсэн хөрөнгө”-д дараах мэдээллийг нэмж тодруулна:

7.16.1.ашигласан элэгдлийн арга, элэгдүүлэх хувь хэмжээ;

7.16.2.үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралттай холбоотой хөдөлгөөн гарсан бол хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын зардал эсхүл буцаалт, холбогдох тооцоолол, үнэлгээ;

7.16.3.үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлсэн бол үнэлгээ хийгдсэн өдөр, дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансанд гарсан өсөлт, бууралт, ашигласан үнэлгээний аргачлал, эсхүл хөрөнгийн үнэлгээчнээр үнэлүүлсэн үнэлгээ;

7.16.4.санхүүгийн түрээсээр авсан хөрөнгө, холбогдох санхүүгийн түрээсийн өглөг;

7.16.5.барьцаанд байгаа үндсэн хөрөнгө;

7.16.6.бүтээн босгох ажлын үе шатанд байгаа үндсэн хөрөнгийн өртөгт хүлээн зөвшөөрсөн зардлын дүн, бүтэц;

7.16.7.үндсэн хөрөнгийн санхүүжилтэд бүртгэсэн, хараахан хүлээн аваагүй үндсэн хөрөнгийн худалдан авалтын урьдчилгаа;

7.16.8.үндсэн хөрөнгийг данснаас хасахад үүссэн олз ба гарз.

7.17.“Тодруулга:8.Биет бус хөрөнгө”-д дараах мэдээллийг нэмж тодруулна:

7.17.1.ашиглалтын хугацаа нь тодорхой биет бус хөрөнгийн хувьд хорогдуулгыг тооцоход ашигласан арга, хорогдуулах хугацаа, норм, тайлант жилийн хорогдлын зардлын дүн;

7.17.2.дахин үнэлгээний өөрчлөлтөөс гарсан өртгийн өсөлт, бууралт ба өмч, орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн өсөлт, бууралт;

7.17.3.биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийг бууруулахтай холбоотойгоор хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын зардал эсхүл буцаалт, холбогдох тооцоолол, үнэлгээ;

7.17.4.бүтээн босгох ажлын үе шатанд байгаа биет бус хөрөнгийн өртөгт хүлээн зөвшөөрсөн зардлын дүн, бүтэц;

7.17.5.биет бус хөрөнгийн санхүүжилтэд бүртгэсэн, хараахан хүлээн аваагүй биет бус хөрөнгийн худалдан авалт;

7.17.5.биет бус хөрөнгийг данснаас хасахад үүссэн олз ба гарз.

7.18.“Тодруулга:9.Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө”-д урьдчилж төлсөн тооцоо/ зардал, д бараа материал, өмчлөх бусад хөрөнгө, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө, дуусаагүй барилга, хойшлогдсон татварын хөрөнгийг тус тус тодруулна.

7.19.Бараа материалтай холбогдуулан үнэлгээний бууралт, данснаас хасахад үүссэн олз, гарзыг нэмж тодруулж болно.

7.20.Өмчлөх бусад хөрөнгийг чанар, нэр төрлөөр нь ангилж харуулах ба дараах зүйлсийг тодруулна:

7.20.1.тайлант хугацаанд зээлийн өрөнд авсан санхүүгийн ба санхүүгийн бус хөрөнгийн дүн, холбогдох мэдээлэл;

7.20.2.данснаас хассан өмчлөх бусад хөрөнгийн дүн;

7.20.3.тайлант хугацаанд худалдан борлуулсан хөрөнгийн дүн, үүссэн олз ба гарз;

7.20.4.өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн өөрчлөлт, үлдэгдэл;

7.20.5.тайлант хугацааны эрсдэлийн сангийн зардлын дүн.

7.21.СТОУС 5 “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа”-д заасны дагуу тодруулна.

7.22."Тодруулга:10. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө" тодруулгад НББОУС 40 "Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө"-д заасны дагуу тодруулгыг хийнэ. Үүнд: хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөнд ашигласан хэмжилтийн суурь, бодит үнэ цэнийн загвар ашигладаг бол бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан арга, бодит үнэ цэнийн тохируулгаас үүссэн олз, гарз, хэрэв түрээсэлдэг бол түрээсийн орлого, түрээсэлсэн хөрөнгөтэй холбоотой гарсан зардал, хэрэв өртгийн загвар ашигладаг бол хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа, элэгдэл тооцох арга болон бусад тодруулгыг хийнэ.

7.23."Тодруулга:11.Хадгаламж" тодруулгад хадгаламжийн эх үүсвэрийг хугацаагаар нь ангилах бөгөөд материаллаг дүн бүхий хадгаламжийн талаар тусад нь тайлбарлаж тодруулна.

7.24."Тодруулга:12.Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл" тодруулгад зээлийг валютын төрөл, хугацаагаар нь ангилах бөгөөд материаллаг дүн бүхий зээлийн талаар тусад нь тайлбарлаж тодруулна.

7.25."Тодруулга:13.Бусад санхүүгийн өр төлбөр" тодруулгад бусдад өгөх өглөгийн бүрэлдэхүүн тус бүрээр эхний ба эцсийн үлдэгдлийг тодруулна. Мөн шаардлага бусад нэмэлт тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.

7.26."Тодруулга:14.Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өр төлбөр" тодруулгад татвар, нийгмийн даатгалын өр төлбөртэй холбоотой өр төлбөрийг тодруулна.

7.27."Тодруулга:15.Нөөц, болзошгүй өр төлбөр" тодруулгад НББОУС 37 "Нөөц,болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө" стандартын дагуу тайлагналын өдрийн байдлаар нөөц, болзошгүй өр төлбөрийн шинж чанар, боломжтой бол тэдгээрийн үр нөлөөллийг харуулсан тооцооллыг тодруулна.

7.28."Тодруулга:16.Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр" тодруулгад бусад санхүүгийн бус өр төлбөрийг тодруулна.

7.29."Тодруулга:17.Гишүүний оруулсан хөрөнгө" тодруулгад өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүн тус бүрээр эхний ба эцсийн үлдэгдэл, гарсан өөрчлөлтийг харуулж, тодруулна.

7.30."Тодруулга:18.Өмчийн бусад хэсэг" тодруулгад өмчийн бусад хэсэгт байгаа сангуудыг дүнг тодруулж, дэлгэрэнгүй тайлбар хийнэ.

7.31."Тодруулга:19.Хүүгийн орлого" тодруулгад тайлант хугацааны хүүгийн орлоготой холбогдуулан шаардлагатай нэмэлт тайлбар, тэмдэглэл оруулна.

7.32."Тодруулга:20.Хүүгийн зардал" тодруулгад тайлант хугацааны хүүгийн зардалтай холбогдуулан шаардлагатай нэмэлт тайлбар, тэмдэглэл оруулна.

7.33."Тодруулга:21.Эрсдэлийн сангийн зардал" тодруулгад зээл ба авлага нь буцаан төлөгдөх боломжгүй бол холбогдох журмын дагуу эрсдэлийн сангаар хаана. Зарим тохиолдолд хуулийн дагуу бүх асуудлууд шийдэгдэн, зардлын дүн тодорхой болсны дараа л зээл ба авлагыг данснаас хасдаг бол эрсдэлийн сангаас хаах зээл, авлагын талаар баримтлах бодлогыг тодруулна.

7.34."Тодруулга:22.Хүүгийн бус орлого" тодруулгад хүүгийн бус орлогын төрлүүдээр тайлант ба өмнөх оны дүнг зэрэгцүүлэн харуулж, шаардлага нэмэлт тайлбар, тэмдэглэлийг тодруулна.

7.35."Тодруулга:23.Бусад орлого, олз"-ын тодруулгад тэнцлийн гадуурх данснаас орсон орлого, торгуулийн орлого, олзны төрлүүдээр тайлант ба өмнөх оны дүнг зэрэгцүүлэн харуулж, шаардлага нэмэлт тайлбар, тэмдэглэлийг тодруулна.

7.36."Тодруулга:24.Хүүгийн бус зардал" тодруулгад тайлант хугацааны хүүгийн бус зардлыг ажиллагсдын, үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн болон үйл ажиллагааны зардлын дүн ангилал бүрээр ангилан тодруулна.

7.37."Тодруулга:25.Бусад зардал, гарз" тодруулгыг бусад зардал, гарзтай холбоотой зардлын ангилал бүрээр тодруулна.

7.38."Тодруулга:26.Орлогын татварын зардал" тодруулгад тайлант орлогын татварын зардалтай холбогдуулан дараах нэмэлт тодруулгыг бэлтгэнэ:

7.38.1.татвар ноогдох орлогын дүн, тооцоолсон ба бодит татварын зардлын хооронд хийгдэх тохируулга;

7.38.2.тайлант үеийн татварын зардлыг бууруулахад ашиглагдах, өмнөх хугацааны бүртгээгүй татварын алдагдал, татварын хөнгөлөлт, түр зөрүүнээс үүссэн өгөөжийн дүн;

7.38.3.өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн татварын алдагдал, татварын хөнгөлөлт, хойшлогдсон татварын зардлыг бууруулахад ашиглагдах өмнөх хугацааны түр зөрүүнээс үүссэн өгөөжийн дүн;

7.38.4.татварын зардал (орлого) ба нягтлан бодох бүртгэлийн ашгийн хоорондын хамаарлыг харуулахдаа мөрдөгдөж буй татварын хувь хэмжээгээр үржүүлж, тооцоололд ашигласан татварын хувь хэмжээг тодруулна. Эсхүл татварын дундаж хувь хэмжээ ба ашигласан хувь хэмжээний хооронд тохируулга хийж, тооцоололд ашигласан татварын хувь хэмжээний үндэслэл.

7.39."Тодруулга:27.Бусад дэлгэрэнгүй орлого" тодруулгад үндсэн хөрөнгийн болон биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, эрсдэлийн сангийн өсөлт, бууралт гэх мэт бусад дэлгэрэнгүй орлогод тусгасан өсөлт, бууралтын талаар тодруулна.

7.40."Тодруулга:28.Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ" тодруулгад холбоотой талуудын ажил гүйлгээ нь бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны хүрээнд явагдсан ч гэсэн эдгээр нь ихээхэн анхаарал татдаг асуудал тул ийм ажил гүйлгээг ердийн нөхцөлөөр хийсэн эсэх талаарх мэдээллийг тодруулна.

7.41.НББОУС 24 "Холбоотой талуудын тодруулга"-д заасны дагуу хамгийн дээд хяналт тавигч тал болон тавигчийн нэр, удирдах албан тушаалтанд олгосон цалин, урамшуулал, урт ба богино хугацаат тэтгэмж, ажил эрхлэлтийн дараах болон ажлаас халагдсаны тэтгэмж, хувьцаанд суурилсан төлбөр, холбоотой талтай хийсэн ажил гүйлгээний талаар тодруулах ба ингэхдээ дараах зүйлсийг харгалзана:

7.41.1.тайлант хугацааны орлогын дэлгэрэнгүй тайланд багтсан холбоотой талын бүх ажил гүйлгээг тодруулна;

7.41.2.тодруулга хийх шаардлагатай холбоотой талуудын ажил гүйлгээнээс үүссэн нөөц, болзошгүй өр төлбөр (баталгаа, зээлийн шугам гэх мэт).

7.42."Тодруулга:29.Болзошгүй хөрөнгө ба өр төлбөр"-д болзошгүй хөрөнгө ба өр төлбөрийн мөн чанар, хэрэв практикт боломжтой бол тэдгээрийн санхүүгийн нөлөөллийн тооцооллыг тодруулна.

7.43."Тодруулга:30.Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал" тодруулгад НББОУС 10 "Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал"-ын дагуу тайлагналын өдрийн дараах үл залруулагдах үйл явдлын материаллаг ангилал бүрээр эдгээрийн онцлог шинж, санхүүгийн үр нөлөөг тодруулна. Тухайлбал, санхүүгийн тайлагналын өдөр, санхүүгийн тайланг хэвлэн нийтлэх хугацааны хооронд гарсан дараах зүйлсийг тодруулна:

7.43.1.үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтад гарсан томоохон өөрчлөлт;

7.43.2.нөлөө бүхий үйл явдал (НББОУС 10 “Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал”-д заасан залруулах ба үл залруулах үйл явдал) болон нягтлан бодох бүртгэлийн зааварт багтсан дараа үеийн үйл явдлаас үүссэн олз ба гарз;

7.44.”Тодруулга:31.Эрсдэлийн удирдлага” тодруулгад санхүүгийн хэрэгслийн санхүүгийн байдал ба үр дүнд үзүүлсэн үр нөлөөг СТОУС 7 “Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга”-д заасны дагуу тодруулна.

7.44.1.эрсдэлийг удирдахтай холбогдуулан удирдлагын баримталж буй зорилго, бодлого, хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааг тайлбарлана.

7.44.2.эрх бүхий албан тушаалтанд зориулан гаргадаг дотоод мэдээлэлд үндэслэн ХЗХ-д үүсэж буй эрсдэлийн талаар мэдээллийг гаргана.

7.45.Зах зээлийн эрсдэлтэй холбоотойгоор эрсдэлийн төрөл тус бүрээр (хүүгийн эрсдэл, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын эрсдэлтэй холбоотой гэх мэт) хийсэн мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг тодруулгад дурдана. Эрсдэлийн төрөл тус бүрээр тухайн эрсдэлд өртсөн хөрөнгийн дүнг жилийн эцсийн байдлаар, ашиг, алдагдал, өөрийн хөрөнгөнд эдгээр эрсдэл хэрхэн нөлөөлөх талаар тодруулна.

7.46.”Тодруулга:32.Бодит үнэ цэнийн тодруулга”-д бүх төрлийн санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг тодруулна. Үүнд санхүүгийн тайланд өртгөөр буюу хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлсэн данс багтана. Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг ижил төстэй ангид хувааж, бодит үнэ цэнийн шатлалаар нь тодруулгад тусгана.

7.47.”Тодруулга:33.Тэнцлийн гадуурх данс” тодруулгад тайлант хугацаанд тэнцлийн гадуурх дансанд бүртгэсэн зүйлсийн үлдэгдэл, түүнд гарсан өөрчлөлтийг тодруулна. Зэрэгцүүлэх зорилгоор өмнөх хугацааны дүнг тайлант хугацааныхтай ижил хугацаагаар тасалбар болгон харуулна. Хүлээж болзошгүй үүрэгт байгуулсан эрсдэлийн сангийн талаар санхүүгийн тайланд тодруулна.

Хадгаламж, зээлийн хоршооны нягтлан
бодох бүртгэлийн журмын хоёрдугаар
хавсралт

Регистрийн дугаар:

Хаяг : _____

Шуудангийн хаяг: _____

Утас : _____ Факс : _____

Өмчийн хэлбэр : Төрийн хувь хувийн хувь.

.....-ИЙН

..... ОНЫ

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

Хянаж хүлээн авсан байгууллагын нэр	Сар, өдөр	Гарын үсэг

..... хадгаламж зээлийн хоршооны
..... оны ... -р сарын ...-ны өдрийн санхүүгийн
тайлангийн тухай мэдэгдэл

_____ хадгаламж зээлийн хоршооны Гүйцэтгэх захирал
_____, ерөнхий нягтлан бодогч /Санхүү хариуцсан захирал/
_____ бид тайлант хугацааны үйл ажиллагааны үр дүн,
санхүүгийн байдлыг “Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай” хуулийн 17.1 дэх заалтын
дагуу ... оны ...-р.сарын-ны өдрөөр гаргасан санхүүгийн тайланд үнэн зөв, бүрэн
тусгасан болохыг баталж байна. Үүнд:

- 1.Тайлант хугацааны бүх үйл явдал, ажил гүйлгээ бодитоор гарсан бөгөөд холбогдох анхан шатны баримтад үндэслэсэн;
- 2.Тайлан, тодруулгад тусгасан санхүүгийн болон бусад мэдээллийг материаллаг хэмжээнд үнэн зөв тайлагнасан;
- 3.Санхүүгийн тайланг тайлант хугацаагаар тасалбар болгосон ба орхигдсон, давхардсан зүйл байхгүй;
- 4.Ажил гүйлгээг зөв ангилан бүртгэж, хөрөнгө, өр төлбөр, өмчийг санхүүгийн тайланд зохистой үнэлгээгээр тусгасан;

Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан хөрөнгө нь байгууллагын өмчлөлд байгаа ба өр төлбөрийг төлөх үүргийг байгууллага хүлээж байгаа болно.

(тамга тэмдэг, гарын үсэг)

Гүйцэтгэх захирал _____ /.....гарын үсгийн тайлал...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /.....гарын үсгийн тайлал/

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

....оны...сарын...өдөр

(Хуулийн этгээдийн нэр)

(төгрөгөөр)

д/д	Үзүүлэлт	Тодруулга	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ХӨРӨНГӨ			
1.1	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө	3		
1.2	Зээл	4		
1.3	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5		
1.4	Санхүүгийн хөрөнгийн дүн			
1.5	Татвар, НДШ-ийн авлага	6		
1.6	Үндсэн хөрөнгө	7		
1.7	Биет бус хөрөнгө	8		
1.8	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	9		
1.9	Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	10		
1.10	Санхүүгийн бус хөрөнгийн дүн			
1.11	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН			
2	ӨР ТӨЛБӨР			
2.1	Хадгаламж	11		
2.2	Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	12		
2.3	Бусад санхүүгийн өр төлбөр	13		
2.4	Санхүүгийн өр төлбөрийн дүн			
2.5	Татвар, НДШ-ийн өр төлбөр	14		
2.6	Нөөц /Болзошгүй өр төлбөр /	15		
2.7	Хойшлогдсон татварын өр төлбөр			
2.8	Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр	16		
2.9	Санхүүгийн бус өр төлбөрийн дүн			
2.10	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДҮН			
3	ӨМЧ /өөрийн хөрөнгө/			
3.1	Гишүүний оруулсан хөрөнгө	17		
3.2	Өмчийн бусад хэсэг	18		
3.3	Хуримтлагдсан ашиг, алдагдал			
3.4	НИЙТ ӨМЧИЙН ДҮН			
3.5	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨМЧИЙН ДҮН			

(тамга тэмдэг, гарын үсэг)

Гүйцэтгэх захирал _____ /...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /...../

ОРЛОГЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

....оны...сарын...өдөр

(Хуулийн этгээдийн нэр)

(төгрөгөөр)

д/д	Орлого, зардлын зүйл	Тодруулга	Өмнөх үеийн дүн	Тайлант үеийн дүн
1	Хүүгийн орлого			
1.1	Зээлийн хүүгийн орлого			
1.2	Зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого			
1.3	Банкнаас авсан хүүгийн орлого			
1.4	Зээлийн хүүгийн орлогын буцаалт			
1.5	Хүүгийн орлогын цэвэр дүн	19		
2	Хүүгийн зардал			
2.1	Хадгаламжийн хүүгийн зардал			
2.2	Банкнаас авсан зээлийн хүүгийн зардал			
2.3	Санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн хүүгийн зардал			
2.4	Хүүгийн зардлын буцаалт			
2.5	Хүүгийн зардлын цэвэр дүн	20		
3	Хүүгийн цэвэр орлого (1.5-2.5)			
4	Эрсдэлийн сангийн зардал	21		
5	Эрсдэлийн сангийн дараах цэвэр орлого (3-4)			
6	Бусад орлого			
6.1	Хүүгийн бус орлого	22		
6.2	Бусад орлого, олз	23		
7	Бусад зардал			
7.1	Хүүгийн бус зардал	24		
7.2	Бусад зардал, гарз	25		
8	Татварын өмнөх ашиг, алдагдал (5+6-7)			
9	Орлогын татварын зардал	26		
10	Татварын дараах ашиг, алдагдал (8-9)			
11	Зогсоосон үйл ажиллагааны цэвэр орлого, зардал			
12	Тайлант үеийн цэвэр ашиг, алдагдал (10+11)			
13	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	27		
14	Тайлант хугацааны нийт дэлгэрэнгүй орлогын дүн (12+13)			

(тамга тэмдэг, гарын үсэг)

Гүйцэтгэх захирал _____ /...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /...../

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

...оны...сарын...өдөр

(Хуулийн этгээдийн нэр)

(төгрөгөөр)

д/д	Өөрийн хөрөнгийн зүйл	Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө	Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Хандив тусламж	Сангууд	Бусад	Хуримт- лагдсан ашиг	Нийт дүн
1	20... ОНЫ-Р САРЫН –НЫ ӨДРИЙН ҮЛДЭГДЭЛ							
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга							
3	Залруулсан үлдэгдэл							
4	Тайлант үеийн цэвэр ашиг, алдагдал							
5	Бусад дэлгэрэнгүй орлого							
6	Өмчид гарсан өөрчлөлт							
7	Хуваарилсан ногдол ашиг							
8	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн							
9	20... ОНЫ -Р САРЫННЫ ӨДРИЙН ҮЛДЭГДЭЛ							
10	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга							
11	Залруулсан үлдэгдэл							
12	Тайлант үеийн цэвэр ашиг, алдагдал							
13	Бусад дэлгэрэнгүй орлого							
14	Өмчид гарсан өөрчлөлт							
15	Хуваарилсан ногдол ашиг							
16	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн							
17	20... ОНЫ-Р САРЫН-НЫ ӨДРИЙН ҮЛДЭГДЭЛ							

(тамга тэмдэг, гарын үсэг)

Гүйцэтгэх захирал _____ /...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /...../

....оны...сарын...өдөр
(төгрөгөөр)

(Хуулийн этгээдийн нэр)

д/д	Үзүүлэлт	Өмнөх үеийн дүн	Тайлант үеийн дүн
1	ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
1.1	Гишүүдийн хадгаламжаас хүлээн авсан		
1.2	Зээл, хүүгийн төлбөрт хүлээн авсан		
1.3	Банкнаас хүлээн авсан хүүгийн орлого		
1.4	Даатгалын нөхвөрөөс хүлээн авсан		
1.5	Бусад		
1.6	Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого		
1.7	Олгосон зээл		
1.8	Хадгаламжийг эргүүлэн төлсөн		
1.9	Хүүгийн төлбөрт төлсөн		
1.10	Ажиллагсад олгосон		
1.11	Татвар, нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн		
1.12	Ашиглалтын зардалд төлсөн		
1.13	Хангамжийн зүйл худалдан авахад төлсөн		
1.14	Бусад		
1.15	Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлага		
1.16	Үндсэн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
2	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
2.1	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө борлуулснаас хүлээн авсан		
2.2	Хөрөнгө оруулалтаас хүлээн авсан		
2.3	Бусад урт хугацаат хөрөнгө борлуулснаас хүлээн авсан		
2.4	Үнэт цаас борлуулснаас хүлээн авсан		
2.5	Хүлээн авсан ногдол ашиг		
2.6	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн орлого		
2.7	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн		
2.8	Хөрөнгө оруулалт олж эзэмшихэд төлсөн		
2.9	Бусад урт хугацаат хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн		
2.10	Үнэт цаас олж эзэмшихэд төлсөн		
2.11	Бусад		
2.12	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн зарлага		
2.13	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
3	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
3.1	Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө		
3.2	Банк, санхүүгийн байгууллагаас хүлээн авсан зээл		
3.3	Хандив, тусламжаар хүлээн авсан орлого		
3.4	Бусад		
3.5	Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого		
3.6	Гишүүний татан авсан хувь хөрөнгө		
3.7	Банк, санхүүгийн байгууллагын зээлд төлсөн		
3.8	Төлсөн ногдол ашиг		
3.9	Бусад		
3.10	Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлага		
3.11	Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
4	Валютын ханшийн зөрүү		
5	Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээ		
6	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		
7	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		

(тамга тэмдэг, гарын үсэг)

Гүйцэтгэх захирал _____/...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____/...../

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

_____ (Хуулийн этгээдийн нэр)

...оны...сарын...өдөр

(төгрөгөөр)

Үндсэн үйл ажиллагааны чиглэл /төрөл/ :

- (a) _____
 (б) _____
 (в) _____

Салбар, төлөөлөгчийн газрын нэр, байршил :

- (a) _____
 (б) _____
 (в) _____

ТОДРУУЛГА:1 ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ ҮНДЭСЛЭЛ

.....

ТОДРУУЛГА:2 НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГЫН ӨӨРЧЛӨЛТ

.....

ТОДРУУЛГА:3.МӨНГӨ, ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Бэлэн мөнгө	11100		
1.1	Кассанд байгаа бэлэн мөнгө	11110		
1.2	Жижиг мөнгөн сан	11120		
2	Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан мөнгө (3 хүртэлх сарын хугацаатай) (2.1+...+2.4)	11200		
2.1	Харилцах данс	11210		
2.1.1	банканд байршуулсан мөнгө	11211		
2.1.2	бусад санхүүгийн байгууллага дахь харилцах данс	11212		
2.2	Хадгаламж	11300		
2.2.1	хугацаагүй хадгаламж	11310		
2.2.2	хугацаатай хадгаламж	11320		
2.3	Замд яваа мөнгө	11400		
2.4	Мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө (3 хүртэлх сарын хугацаатай)	11500		
3	Мөнгөн хөрөнгөнд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага	11600		
4	Дүн (1+2+3)			

Тэмдэглэл: (Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үлдэгдэлд гарсан өөрчлөлт, бусад тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

.....

ТОДРУУЛГА:4.3ЭЭЛ

4.1.Зээлийн дансны үнийн бүрэлдэхүүн

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хэвийн зээл	12100		
2	Хугацаа хэтэрсэн зээл	12200		
3	Чанаргүй зээл	12300		
3.1	хэвийн бус зээл	12310		
3.2	эргэлзээтэй зээл	12320		
3.3	муу зээл	12330		
4	Зээлийн хойшлогдсон төлбөр	12400		
5	Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага	12500		
6	Зээлийн эрсдэлийн сан	12600		
7	Дүн (1+2+3+4+5+6)			

4.2.Олгосон зээлийн үлдэгдэл, түүнд гарсан өөрчлөлт

№	Үзүүлэлт	Иргэнд олгосон	Хуулийн этгээдэд олгосон	Нийт дүн
1	Эхний үлдэгдэл			
2	Нэмэгдсэн			
3	Хасагдсан (-)			
4	Төлөгдсөн Данснаас хассан			
5	Эцсийн үлдэгдэл			
6	Хасах нь: Зээлийн хойшлогдсон төлбөр			
7	Нэмэх нь: Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага			
8	Хасах нь: Зээлийн эрсдэлийн сан			
8	Хорогдуулсан өртөг			

4.3.Зээлийн барьцаа хөрөнгийн тодруулга

№	Үзүүлэлт	Иргэнд олгосон	Хуулийн этгээдэд олгосон	Нийт дүн
1	Баталгаагүй зээл			
2	Гишүүний хадгаламжийг барьцаалсан зээл			
3	Гуравдагч талын баталгаа бүхий зээл			
4	Барьцаат зээл:			
4.1	- Орон сууц			
4.2	- Бусад үл хөдлөх хөрөнгө			
4.3	- Үнэт цаас			
4.4	- Мөнгөн хадгаламж			
4.5	- Бусад хөрөнгө			
5	Дүн			

4.4.Зээлийн эрсдэлийн сангийн өөрчлөлт

№	Үзүүлэлт	Иргэнд олгосон	Хуулийн этгээдэд олгосон	Нийт дүн
1	Эхний үлдэгдэл			
2	Нэмж байгуулсан			
3	Хасагдсан (-)			
4	Зээл төлөгдсөн Сангаас хаасан Бусад			
5	Эцсийн үлдэгдэл			

4.5.Зээлийн үнэ цэнийн бууралт

№	Үнэ цэнэ буурсан зээл	Хугацаа хэтрээгүй	90 хоног хүртэл хугацаа хэтэрсэн	91-180 хоногоор хугацаа хэтэрсэн	181-360 хоногоор хугацаа хэтэрсэн	361-аас дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн
1	Иргэнд олгосон зээл					
2	Хуулийн этгээдэд олгосон зээл					
3	Хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага					
4	Хасах нь: Эрсдэлийн сан					
5	Дүн					

Тэмдэглэл. (Зээлтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ. Тухайлбал, хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнэ буураагүй зээл байгаа бол тодруулах ба хүлээж болзошгүй үүрэг, эрсдэлийн үнэлгээ, үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолсон аргачлал, томоохон зээлдэгчдийн зээлийг тодруулна.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:5.БУСАД САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

5.1.Бусад санхүүгийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүн

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Дансны авлага (цэвэр дүнгээр)	13100		
2	Холбоотой талаас авах авлага	13300		
3	Салбар хоорондын тооцоо	13400		
4	Ажиллагчдаас авах авлага	13500		
5	Бусад	13600		
6	Дүн	1400		

5.2.Дансны авлага

№	Үзүүлэлт	Дансны авлага	Авлагын эрсдэлийн сан	Дансны авлага (цэвэр дүнгээр)
1	Эхний үлдэгдэл			
2	Нэмэгдсэн			
3	Хасагдсан (-)			
4	Төлөгдсөн Данснаас хассан			
5	Эцсийн үлдэгдэл			

Тэмдэглэл: (Дансны авлага, эрсдэлийн сангийн талаар болон бусад тайлбар тэмдэглэлийг хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:6.ТАТВАР, НДШ-ИЙН АВЛАГА

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Татварын авлага	15010		
1.1	ААНОАТ-ын авлага	15011		
1.2	НӨАТ-ын авлага	15012		
1.3	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын авлага	15013		
1.4	Бусад татварын тооцоо	15014		
2	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага	15020		
3	Дүн (1+2)			

Тэмдэглэл. (Авлагатай холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:7.ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

№	Үзүүлэлт	Газрын сайжруулалт	Барилга, байгууламж	Компьютер, дагалдах хэрэгсэл	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга эд хогшил	Бусад үндсэн хөрөнгө	Нийт дүн
		161000	162000	163000	164000	165000	166000	
1	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ /өртөг/							
1.1	Эхний үлдэгдэл							
1.2	Нэмэгдсэн дүн							
1.2.1	Худалдаж авсан, өөрөө барьж байгуулсан							
1.2.2	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар							
1.2.3	Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар							
1.2.4	Зээл, тусламж, хандиваар							
1.2.5	Бусад							
1.2.6	Дахин үнэлгээний нэмэгдэл							
1.3	Хасагдсан дүн (-)							
1.3.1	Худалдсан							
1.3.2	Үнэгүй шилжүүлсэн							
1.3.3	Акталсан							
1.4	Үндсэн хөрөнгө дахин ангилсан							
1.5	Үндсэн хөрөнгө, ХОЗҮХХ* хооронд дахин ангилсан							
1.6	Эцсийн үлдэгдэл							
2	ХУРИМТЛАГДСАН ЭЛЭГДЭЛ							
2.1	Эхний үлдэгдэл							
2.2	Нэмэгдсэн дүн							
2.2.1	Байгуулсан элэгдэл							
2.2.2	Дахин үнэлгээгээр нэмэгдсэн							
2.2.3	Үнэ цэнийн бууралтын буцаалт							
2.2	Хасагдсан дүн							
2.2.1	Данснаас хассан хөрөнгийн элэгдэл							
2.2.2	Дахин үнэлгээгээр хасагдсан							
2.2.3	Үнэ цэнийн бууралт							
2.4	Эцсийн үлдэгдэл							
3	ДАНСНЫ ЦЭВЭР ДҮН							
3.1	Эхний үлдэгдэл							
3.2	Эцсийн үлдэгдэл							

2.4	Эцсийн үлдэгдэл											
3	ДАНСНЫ ЦЭВЭР ДҮН											
3.1	Эхний үлдэгдэл											
3.2	Эцсийн үлдэгдэл											

Тэмдэглэл: (Биет бус хөрөнгөтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ. Тухайлбал, хөрөнгийн өртгийг тооцох аргачлал, ашигласан хорогдуулах аргыг хөрөнгийн ангилал бүрээр тодруулна. Хөрөнгийн дахин үнэлгээтэй холбоотой дэлгэрэнгүй мэдээллийг энд оруулна)

Биет бус хөрөнгийн тодорхойлолт, хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангаж хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн мэдээллийн сангийн болон хөгжүүлэлтийн хөрөнгийг тодруулна.

*Мэдээллийн сан- Мэдээллийн сан нь нөөцийг үр ашигтайгаар ашиглах замаар зохион байгуулагдсан мэдээллийн файлуудаас бүрдэнэ.

**Хөгжүүлэлт-шинэ буюу мэдэгдэхүйц сайжруулсан материал, төхөөрөмж, бүтээгдэхүүн, процесс, системийн үйлдвэрлэл эсвэл үйлчилгээний төлөвлөлт, зохиомжид судалгааны үр дүн болон бусад мэдлэгийг, тэдгээрийн арилжааны зорилготой үйлдвэрлэл, ашиглалт эхлэхээс өмнө хэрэглэх үйл ажиллагаа юм.

.....

ТОДРУУЛГА:9.БУСАД САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Урьдчилж төлсөн тооцоо/ зардал	15030		
1.1	Урьдчилж төлсөн тооцоо	15031		
1.2	Урьдчилж төлсөн зардал	15032		
2	Бараа материал	15040		
3	Өмчлөх бусад хөрөнгө	15050		
3.1	Үл хөдлөх хөрөнгө	15051		
3.2	Хөдлөх хөрөнгө	15052		
3.3	Өмчлөх бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн эрсдэлийн сан	15053		
4	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	15061		
5	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	15062		
6	Дуусаагүй барилга	15063		
7	Бусад	15064		
8	Дүн (1+2+3+4+5+6+7)	15000		

Тэмдэглэл. (Бусад санхүүгийн бус хөрөнгөтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:10.ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	15070		
2				
3	Дүн (1+2)			

Тэмдэглэл. (Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:11.ХАДГАЛАМЖ

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хугацаагүй хадгаламж	21100		
2	Идэвхгүй гишүүний хугацаагүй хадгаламж	21200		
3	Хугацаатай хадгаламж	21300		
4	Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг	21400		
5	Дүн (1+2+3+4)			

Тэмдэглэл.(Хадгаламжийн үйл ажиллагаатай холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ)

.....

.....

ТОДОТГОЛ:12.БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГААС АВСАН ЗЭЭЛ

№	Төрөл	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Банкнаас авсан зээл	22100		
2	Санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл	22200		
3	Зээлийн хойшлогдсон төлбөр	22300		
4	хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг	22400		
5	Дүн (1+2+3+4)	22000		

Тэмдэглэл:(Банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан эх үүсвэртэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ. Тухайлбал, валютын төрөл, зээлдүүлэгч банкаар тодруулж болно.)

ТОДРУУЛГА:13.БУСАД САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР

№	Ангилал	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Дансны өглөг	23100		
2	Ногдол ашгийн өглөг	23200		
3	Салбар хоорондын тооцоо	23300		
4	Түрээсийн өглөг	23400		
5	Даатгалын өглөг	23500		
6	Бусад	23600		
7	Дүн (1+2+3+4+5+6)	23000		

Тэмдэглэл.(Бусад санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

ТОДРУУЛГА:14.ТАТВАР, НДШ-ИЙН ӨР ТӨЛБӨР

№	Ангилал	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Татварын өглөг	24100		
1.1	НӨАТ-ын өглөг	24110		
1.2	ААНОАТ өглөг	24120		
1.3	ХАОАТ-ын тооцоо	24130		
1.4	Бусад татварын өглөг	24140		
2	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг	24200		
3	Дүн	24000		

Тэмдэглэл. (Татвар, НДШ-ийн өр төлбөрийн төрлөөр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

ТОДРУУЛГА:15.НӨӨЦ,БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР

№	Ангилал	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хуулийн байгууллагаар шийдэгдэж байгаа зүйлсэд байгуулсан нөөц	25100		
2	Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүргийн нөөц	25200		
3	Бусад	25300		
	Дүн (1+2+3)	25000		

Тэмдэглэл. (Нөөц, болзошгүй өр төлбөртэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

ТОДРУУЛГА:16.БУСАД САНХҮҮГИЙН БУС ӨР ТӨЛБӨР

№	Ангилал	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хойшлогдсон орлого	26100		
2	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй өр төлбөр	26200		
3	Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	26300		
4	Бусад	26400		

5	Дүн (1+2+3)	26000		
----------	--------------------	--------------	--	--

Тэмдэглэл. (Бусад санхүүгийн бус өр төлбөрийн төрлөөр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 17.ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ.

17.1.Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө

№	Гишүүний оруулсан хөрөнгө	Дансны код	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
1	Идэвхтэй гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө	31100				
2	Идэвхгүй гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө	31200				
3	Дүн	31000				

Тэмдэглэл. (Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгөтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:18.ӨМЧИЙН БУСАД ХЭСЭГ /Сангууд/

№	Үзүүлэлт	Нөөцийн сан	Тогтворжилтын сан	Хадгаламж хамгаалалтын сан	Нийгмийн хөгжлийн сан	Бусад сан	Нийт дүн
1	Эхний үлдэгдэл						
2	Нэмэгдсэн дүн:						
3	Нэмж байгуулсан						
4	Хасагдсан дүн:						
5	Эрсдэлийн сангийн нөөцийн буцаалт						
	Эрсдэлийн сангийн нөөцийн хэрэгжсэн дүн						
6	Эцсийн үлдэгдэл						

Тэмдэглэл.(Өмчийн бусад хэсгийн шаардлагатай тодруулгыг хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 19.ХҮҮГИЙН ОРЛОГО

Тэмдэглэл.(Хүүгийн орлогыг тооцоолоход ашигласан үр ашигт хүүгийн түвшин, бусад тайлбар, тэмдэглэлийг тодруулна)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 20.ХҮҮГИЙН ЗАРДАЛ

Тэмдэглэл.(Хүүгийн зардлыг тооцоолоход ашигласан үр ашигт хүүгийн түвшин, бусад тайлбар, тэмдэглэлийг тодруулна)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:21.ЭРСДЭЛИЙН САНГИЙН ЗАРДАЛ

№	Үзүүлэлт	Дансны код	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал	5210		

2	Авлагын эрсдэлийн сангийн зардал	5220		
3	Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн зардал	5230		
4	Дүн (1+2)	5200		

Тэмдэглэл. (Эрсдэлийн сангийн зардал тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 22.ХҮҮГИЙН БУС ОРЛОГО

№	Үзүүлэлт	Дансны код	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Элсэлтийн хураамж	4210		
2	Үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	4220		
3	Түрээсийн орлого	4230		
4	Бусад хүүгийн бус орлого	4240		
5	Хүүгийн бус орлогын дүн (1+2+3+4)	4200		

Тэмдэглэл. (Хүүгийн бус орлогын төрөл тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 23.БУСАД ОРЛОГО, ОЛЗ

№	Орлогын төрөл	Дансны код	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Тэнцлийн гадуурх данснаас орсон орлого	4301		
2	Торгуулийн орлого	4302		
3	Хандив, тусламжийн орлого	4303		
4	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз	4304		
5	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө борлуулсны, данснаас хассаны олз	4305		
6	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн үнэ цэний бууралтын буцаалтын орлого, олз	4306		
7	Хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз	4307		
8	Өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз	4308		
9	Бусад	4309-4311		
10	Дүн (1+2+3+4+5+6+7+8+9)	4300		

Тэмдэглэл. (Бусад орлого, олзтой холбоотой тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 24.ХҮҮГИЙН БУС ЗАРДАЛ

№	Үзүүлэлт	Дансны код	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Ажиллагсдын зардал	5310		
1.1	Цалингийн зардал	5311		
1.2	Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын зардал	5312		
1.3	Бусад хүний нөөцийн зардал	5313-5317		
2	Үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн зардал	5320		
2.1	Зээл олголтын зардал	5321		
2.2	Зээл болон бусад авлагыг барагдуулахтай холбогдолтой зардал	5322		
2.3	Үндэсний холбооны гишүүний татвар	5323		

2.4	Тогтворжилтын үйлчилгээний шимтгэл	5324		
2.5	Бусад үйлчилгээний зардал	5325		
3	Үйл ажиллагааны зардал	53300		
3.1	Ашиглалтын зардал	53301		
3.2	Элэгдэл, хорогдлын зардал	53302		
3.3	Түлш шатахуун, тээврийн зардал	53303		
3.4	Түрээсийн зардал	53304		
3.5	Харилцаа холбооны зардал	53305		
3.6	Засварын зардал	53306		
3.7	Үйл ажиллагааны бусад зардал	53307- 53322		
4	Дүн (1+2+3)			

Тэмдэглэл. (Хүүгийн бус зардлын төрөл тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 25. БУСАД ЗАРДАЛ, ГАРЗ

№	Зардлын төрөл	Дансны код	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Торгууль	5401		
2	Хандив олгосны зардал	5402		
3	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө борлуулсны, данснаас хассаны гарз	5403		
4	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний гарз	5404		
5	Хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз	5405		
6	Өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз	5406		
7	Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз	5407		
8	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз	5408		
9	Бусад	5409		
10	Дүн	5400		

Тэмдэглэл. (Бусад зардал, гарзтай холбоотой тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 26 ОРЛОГЫН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

№	Үзүүлэлт	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Тайлангийн үеийн орлогын татварын зардал		
2	Хойшлогдсон татварын зардал /орлого/		
3	Дүн		

Тэмдэглэл. (Орлогын татварын зардал /орлого/-ын бүрэлдэхүүн тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА: 27. БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГО

№	Зардлын төрөл	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Үндсэн хөрөнгө ба биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансны өсөлт, бууралт		
2	Борлуулахад бэлэн үнэт цаасны дахин үнэлгээний өсөлт, бууралт		
3	Эрсдэлийн сангийн нөөцийн өсөлт, бууралт		

4	Бусад		
6	Дүн (1+2+3+4+5)		

Тэмдэглэл. (Бусад дэлгэрэнгүй орлоготой холбоотой тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:28.ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДАЙ ХИЙСЭН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ

28.1. НЭГДМЭЛ СОНИРХОЛТОЙ ЭТГЭЭД, ХУВЬ ХҮНИЙ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ****

№	Үзүүлэлт	Тэргүүлэх удирдлага	Эзэмшлийн хувь	Тайлбар
1	Нэр			
2				
3				

****- НББОУС- 24 “Холбоотой талуудын тодруулга”-д заасны дагуу тодруулна.

.....

.....

28.2.ТЭРГҮҮЛЭХ УДИРДЛАГЫН БҮРЭЛДЭХҮҮНД ОЛГОСОН НӨХӨН ОЛГОВРЫН ТУХАЙ МЭДЭЭЛЭЛ

№	Нөхөн олговрын нэр	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Богино болон урт хугацааны тэтгэмж		
2	Ажил эрхлэлтийн дараах, ажлаас халагдсаны тэтгэмж		
3			
4	Дүн		

*****- Тэргүүлэх удирдлагад ямар бүрэлдэхүүнийг хамруулснаа тодруулна. Тухайлбал, тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүд гэх мэт.

.....

.....

28.3.ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДАЙ ХИЙСЭН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ

№	Холбоотой талын нэр	Ажил гүйлгээний утга	Дүн	Тайлбар
1				
2				

ТОДРУУЛГА:29.БОЛЗОШГҮЙ ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨР

Тэмдэглэл. (Болзошгүй хөрөнгө ба өр төлбөрийн мөн чанар, хэрэв практик боломжтой бол тэдгээрийн санхүүгийн нөлөөллийн тооцооллыг тодруулна.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:30.ТАЙЛАГНАЛЫН ҮЕИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Тэмдэглэл. (Тайлагналын өдрийн дараах үл залруулагдах үйл явдлын материаллаг ангилал тус бүрийн хувьд мөн чанар, санхүүгийн нөлөөллийн тооцоолол зэргийг тодруулж бусад тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:31.ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Тэмдэглэл. (Эрсдэлийн удирдлага, зохион байгуулалт, эрсдэлийг үнэлж, хэмжиж, хянан, тайлагнах тогтолцооны талаар товч тайлбар хийнэ.)

.....

.....

ТОДРУУЛГА:32.БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ТОДРУУЛГА

32.1.ХОРОГДУУЛСАН ӨРТГӨӨР ИЛЭРХИЙЛСЭН САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ТОДРУУЛГА

№	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл		Эцсийн үлдэгдэл	
		Дансны үнэ	Бодит үнэ цэн	Дансны үнэ	Бодит үнэ цэн
1	САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ				
2	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө				
3	Зээл				
4	Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
5	Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлсэн санхүүгийн хөрөнгийн дүн				
6	САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР				
7	Хадгаламж				
8	Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл				
9	Бусад эх үүсвэр				
10	Бусад санхүүгийн өр төлбөр				
11	Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлсэн санхүүгийн өр төлбөрийн дүн				

Тэмдэглэл. (Бодит үнэ цэнэтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

ТОДРУУЛГА:33.ТЭНЦЛИЙН ГАДУУРХ ДАНС

№	Тэнцлийн гадуурх данс	Дансны код	Өмнөх үеийн дүн	Тайлант үеийн дүн
1	Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг (цэвэр дүн)	6100		
2	Зээлийн барьцаа хөрөнгө	6200		
3	Тэнцлээс хассан хөрөнгө	6300		
4	Барьцаанд тавьсан хөрөнгө	6400		
5	Тэнцлийн гадуурх бусад данс	6500		
6				
7	Дүн (1+2+3+4+5)			

Тэмдэглэл. (Тэнцлийн гадуурх данстай холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ.)

Хадгаламж, зээлийн хоршооны нягтлан
бодох бүртгэлийн журмын гуравдугаар
хавсралт

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ДАНСНЫ ЖАГСААЛТ

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

1.1.Нягтлан бодох бүртгэлийн дансны жагсаалтын зохион байгуулалт нь тухайн хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны онцлогийг бүрэн тусгасан, нягтлан бодох бүртгэлээр дамжуулан хүлээн авах мэдээллийн хэрэгцээг бүрэн хангахад чиглэгдсэн байна.

1.2.Хадгаламж, зээлийн хоршоонд мөрдөгдөх дансны жагсаалт нь хэчнээн тооны, ямар агуулгатай данснаас бүрдэх, дансны дугаар хэдэн оронтой байх нь тухайн хоршооны үйл ажиллагааны онцлог, удирдлагын мэдээллийн системийн хэрэгцээнээс хамаарна.

1.3.Дансны жишиг жагсаалт нь санхүүгийн байдлын тайлангийн данснууд, орлого, зардлын данснууд, тэнцлийн гадуурх данснуудаас бүрдэнэ.

1.4.Хөрөнгө, өр төлбөр, өөрийн хөрөнгийн данснууд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн данснуудад хамаарагдан тайлангийн үеийн эцэст үлдэгдэлтэй байна.

1.5.Орлого, зардлын данснууд нь тайлангийн үеийн эцэст орлого, зарлагын нэгдсэн дансанд хаагдана.

ХОЁР. ДАНСНЫ ЖИШИГ ЖАГСААЛТ

2.1. Санхүүгийн байдлын тайлангийн данс

Дансны код	Дансны нэр
НЭГ. ХӨРӨНГӨ	
110000	МӨНГӨ, ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ
111000	Бэлэн мөнгө
111100	Касст байгаа бэлэн мөнгө
111200	Жижиг мөнгөн сан
112000	Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө
112100	Харилцах данс
112110	Банканд байршуулсан харилцах
112120	Бусад санхүүгийн байгууллага дахь харилцах данс
113000	Хадгаламж
113100	Хугацаагүй хадгаламж
113200	Хугацаатай хадгаламж
114000	Замд яваа мөнгө
115000	Мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө
116000	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага
120000	ЗЭЭЛ
121000	Хэвийн зээл
121100	Иргэн
121200	Хуулийн этгээд
122000	Хугацаа хэтэрсэн зээл
122100	Иргэн
122200	Хуулийн этгээд
123000	Чанаргүй зээл
123100	Хэвийн бус зээл
123110	Иргэн

Дансны код	Дансны нэр
123120	Хуулийн этгээд
123200	Эргэлзээтэй зээл
123210	Иргэн
123220	Хуулийн этгээд
123300	Муу зээл
123310	Иргэн
123320	Хуулийн этгээд
124000	Зээлийн хойшлогдсон орлого
125000	Зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн авлага
126000	Зээлийн эрсдэлийн сан
126010	Иргэн
126020	Хуулийн этгээд
127000	Зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэйгээр олгосон зээлийн бодит үнийн залруулга
130000	БУСАД САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ
131000	Дансны авлага
131100	Гишүүдээс авах авлага
131110	Хэвийн авлага
131120	Хугацаа хэтэрсэн авлага
131130	Чанаргүй авлага
131131	Хэвийн бус
131132	Эргэлзээтэй
131133	Муу
131200	Хуулийн этгээдээс авах авлага
131210	Хэвийн авлага
131220	Хугацаа хэтэрсэн авлага
131230	Чанаргүй авлага
131231	Хэвийн бус
131232	Эргэлзээтэй
131233	Муу
132000	Авлагын эрсдэлийн сан
132100	Иргэн
132200	Хуулийн этгээд
133000	Холбоотой талаас авах авлага
134000	Салбар хоорондын тооцоо
135000	Ажиллагчдаас авах авлага
136000	Бусад
150000	САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ
150100	Татварын авлага
150110	ААНОАТ-ын авлага
150120	ХХОАТ-ын авлага
150130	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын авлага
150140	Бусад татварын авлага
150200	Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага
150300	Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо
150310	Урьдчилж төлсөн тооцоо
150320	Дараа тайлангийн тооцоо
150330	Урьдчилж төлсөн зардал
150400	Бараа материал
150410	Хангамжийн материал
150420	Бусад
150500	Өмчлөх бусад хөрөнгө
150510	Өмчлөх бусад хөдлөх хөрөнгө
150511	Хэвийн өмчлөх бусад хөдлөх хөрөнгө
150512	Хугацаа хэтэрсэн өмчлөх бусад хөдлөх хөрөнгө
150513	Чанаргүй өмчлөх бусад хөдлөх хөрөнгө

Дансны код	Дансны нэр
1505131	Хэвийн бус
1505132	Эргэлзээтэй
1505133	Муу
150520	Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
150521	Хэвийн өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
150522	Хугацаа хэтэрсэн өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
150523	Чанаргүй өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
1505231	Хэвийн бус
1505232	Эргэлзээтэй
1505233	Муу
150530	Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сан
150600	Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө
150610	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө
150620	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө
150630	Дуусаагүй барилга
150640	Бусад
150700	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө
150710	Хуримтлагдсан элэгдэл
150720	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
160000	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ
161000	Газрын сайжруулалт
161100	Хуримтлагдсан элэгдэл
161200	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
162000	Барилга, байгууламж
162100	Барилга
162110	Хуримтлагдсан элэгдэл
162120	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
162200	Байгууламж
162210	Хуримтлагдсан элэгдэл
162220	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
163000	Компьютер, дагалдах хэрэгсэл
163110	Хуримтлагдсан элэгдэл
163120	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
164000	Тээврийн хэрэгсэл
164110	Хуримтлагдсан элэгдэл
164120	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
165000	Тавилга, эд хогшил
165110	Хуримтлагдсан элэгдэл
165120	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
166000	Бусад үндсэн хөрөнгө
166110	Хуримтлагдсан элэгдэл
166120	Хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
170000	БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ
170100	Зохиогчийн эрх
170110	Зохиогчийн эрхийн хуримтлагдсан хорогдол
170120	Зохиогчийн эрхийн үнэ цэнийн бууралт
170200	Программ хангамж
170210	Программ хангамжийн хуримтлагдсан хорогдол
170220	Программ хангамжийн үнэ цэнийн бууралт
170300	Мэдээллийн сан
170310	Мэдээллийн сангийн хуримтлагдсан хорогдол
170320	Мэдээллийн сангийн үнэ цэнийн бууралт
170400	Патент
170410	Патентын хуримтлагдсан хорогдол
170420	Патентын үнэ цэнийн бууралт
170500	Тусгай зөвшөөрөл
170510	Тусгай зөвшөөрлийн хуримтлагдсан хорогдол

Дансны код	Дансны нэр
170520	Тусгай зөвшөөрлийн хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
170600	Газар эзэмших эрх
170610	Газар эзэмших эрхийн хуримтлагдсан хорогдол
170620	Газар эзэмших эрхийн үнэ цэнийн бууралт
170700	Хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн хөгжүүлэлтийн хөрөнгө
170710	хөгжүүлэлтийн хөрөнгийн хуримтлагдсан хорогдол
170720	хөгжүүлэлтийн хөрөнгийн хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралт
170800	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө
170810	Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн хуримтлагдсан хорогдол
170900	Бусад биет бус хөрөнгө
170910	Бусад биет бус хөрөнгийн хуримтлагдсан хорогдол
170920	Бусад биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт
200000	ӨР ТӨЛБӨР
210000	Хадгаламж
211000	Хугацаагүй хадгаламж
212000	Идэвхгүй гишүүний хугацаагүй хадгаламж
213000	Хугацаатай хадгаламж
213100	30 хоног хүртэлх
213200	1-3 сарын хугацаатай
213300	3-6 сарын хугацаатай
213400	6-12 сарын хугацаатай
213500	1-5 жилийн хугацаатай
213600	5 жилээс дээш хугацаатай
214000	Хадгаламжид хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг
220000	Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл
221000	Банкнаас авсан зээл
221100	30 хоног хүртэлх
221200	1-3 сарын хугацаатай
221300	3-6 сарын хугацаатай
221400	6-12 сарын хугацаатай
221500	1-5 жилийн хугацаатай
221600	5 жилээс дээш хугацаатай
222000	Санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл
222100	30 хоног хүртэлх
222200	1-3 сарын хугацаатай
222300	3-6 сарын хугацаатай
222400	6-12 сарын хугацаатай
222500	1-5 жилийн хугацаатай
222600	5 жилээс дээш хугацаатай
223000	Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн хойшлогдсон төлбөр
224000	Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлд хуримтлуулж тооцсон хүүгийн өглөг
230000	БУСАД САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР
231000	Дансны өглөг
232000	Ногдол ашгийн өглөг
232010	Гишүүний ногдол ашгийн өглөг
232020	Идэвхгүй гишүүний ногдол ашгийн өглөг
233000	Салбар хоорондын тооцоо
233100	Салбар хоорондын тооцооны өглөг
234000	Түрээсийн өглөг
235000	Даатгалын өглөг
236000	Бусад өглөг
236100	Цалингийн өглөг
236200	Холбоотой талд өгөх өглөг
236300	Ажиллагчдад өгөх өглөг
236400	Тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан
236500	Гишүүн байгууллагын татварын өглөг

Дансны код	Дансны нэр
236600	Бусад
240000	ТАТВАР, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН ӨР ТӨЛБӨР
241000	Татварын өглөг
241100	НӨАТ-ын өглөг
241200	ААНОАТ-ын өглөг
241300	ХАОАТ-ын өглөг
241400	Бусад татварын тооцоо
242000	Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг
250000	НӨӨЦ, БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР
251000	Хуулийн байгууллагаар шийдэгдэж байгаа зүйлсэд байгуулсан нөөц
252000	Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүргийн нөөц
253000	Бусад нөөц
260000	БУСАД САНХҮҮГИЙН БУС ӨР ТӨЛБӨР
261000	Хойшлогдсон орлого
262000	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөнд хамаарах өр
263000	Хойшлогдсон татварын өр төлбөр
264000	Бусад
300000	ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ
310000	Гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө
311000	Идэвхтэй гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө
312000	Идэвхгүй гишүүний оруулсан хувь хөрөнгө
320000	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл
321000	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл
322000	Биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл
330000	Хандив, тусламж
340000	Сангууд
341000	Нөөцийн сан
342000	Тогтворжилтын сан
343000	Хадгаламж хамгаалалтын сан
344000	Нийгмийн хөгжлийн сан
345000	Бусад сан
350000	Хуримтлагдсан орлого, алдагдал
351000	Тайлант үеийн цэвэр орлого, алдагдал
352000	Өмнөх үеийн хуримтлагдсан орлого, алдагдал

2.2. Орлого, зардлын данс

Дансны код	Дансны нэр
400000	ОРЛОГО
410000	Хүүгийн орлого
411000	Зээлийн хүүгийн орлого
411100	Иргэн
411200	Хуулийн этгээд
412000	Зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого
413000	Банкнаас авсан хүүгийн орлого
414000	Зээлийн хүүгийн орлогын буцаалт
420000	Хүүгийн бус орлого
421000	Элсэлтийн хураамж
422000	Үйлчилгээний шимтгэл, хураамж
423000	Түрээсийн орлого
424000	Бусад хүүгийн бус орлого
430000	Бусад орлого, олз
430100	Тэнцлийн гадуурх данснаас орсон орлого
430200	Торгуулийн орлого
430300	Хандив, тусламжийн орлого
430400	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз
430500	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө борлуулсны, данснаас хассаны олз

Дансны код	Дансны нэр
430600	Үндсэн хөрөнгө ,биет бус хөрөнгийн үнэ цэний бууралтын буцаалтын орлого, олз
430700	Хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз
430800	Өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний олз
430900	Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн олз
431000	Мөнгөний илүүдэл
431100	Бусад орлого
500000	ЗАРДАЛ
510000	Хүүгийн зардал
511000	Хадгаламжийн хүүгийн зардал
512000	Банкнаас авсан зээлийн хүүгийн зардал
513000	Санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал
514000	Бусад хүүгийн зардал
515000	Хүүгийн зардлын буцаалт
520000	Эрсдэлийн сангийн зардал
521000	Зээлийн эрсдэлийн зардал
522000	Авлагын эрсдэлийн зардал
523000	Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн зардал
530000	Үйл ажиллагааны зардал
531000	Ажиллагсдын зардал
531100	Ажиллагсдын цалингийн зардал
531200	Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардал
531300	Ажиллагсдын сургалтын зардал
531400	Гэрээт ажиллагсдын цалингийн зардал
531500	Ажиллагсад олгосон нөхөн олговрын зардал
531600	Ажиллагсад олгосон нэмэгдэл, хөнгөлөлт, урамшууллын зардал
531700	Хүний нөөцийн бусад зардал
532000	Үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн зардал
532100	Зээл олголтын зардал
532200	Зээл болон бусад авлагыг барагдуулахтай холбогдолтой зардал
532300	Үндэсний холбооны гишүүний татвар
532500	Бусад үйлчилгээний зардал
533000	Үйл ажиллагааны зардал
533010	Ашиглалтын зардал
533020	Элэгдэл, хорогдлын зардал
533030	Түлш, шатахуун, тээврийн зардал
533040	Түрээсийн зардал
533050	Харилцаа холбооны зардал
533060	Засварын зардал
533070	Улсын тэмдэгтийн хураамж
533080	Хадгаламжийн даатгалын хураамж
533090	Зохицуулалтын үйлчилгээний хөлс
533100	Харуул хамгаалалт, аюулгүй байдлын зардал
533110	Аудит, мэргэжлийн үйлчилгээний зардал
533120	Даатгалын зардал
533130	Бичиг хэргийн зардал
533140	Зочин, төлөөлөгчийн зардал
533150	Ариун цэврийн зардал
533160	Газрын төлбөр
533170	Гишүүдийн сургалт, судалгааны зардал
533180	Албан томилолтын зардал
533190	Банкны шимтгэлийн зардал
533200	Хурал зохион байгуулах зардал
533210	Өмчлөх бусад хөрөнгийн урсгал зардал
533220	Үйл ажиллагааны бусад зардал
540000	Бусад зардал, гарз

Дансны код	Дансны нэр
540100	Торгуулийн зардал
540200	Хандив олгосны зардал
540300	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө борлуулсны, данснаас хассаны гарз
540400	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний гарз
540500	Хөрөнгийг зах зээлийн түвшнээс өндөр хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз
540600	Өр төлбөрийг зах зээлийн түвшнээс бага хувь хэмжээгээр анх удаад хүлээн зөвшөөрсний гарз
540600	Хөрөнгийн үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз
540700	Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз
540800	Мөнгөний дутагдал
540900	Бусад зардал
550000	Орлогын албан татварын зардал
551000	Тайлант үеийн орлогын албан татварын зардал
552000	Хойшлогдсон татварын зардал
560000	Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

2.3.Тэнцлийн гадуурх данс

Дансны код	Дансны нэр
610000	Зээл, зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг
610100	Батлан даалт
610200	Баталгаа
610300	Зээлийн шугам
610400	Бусад болзошгүй үүрэг
620000	Зээлийн барьцаа хөрөнгө
621000	Үл хөдлөх хөрөнгө
622000	Хөдлөх хөрөнгө
623000	Бусад барьцаа
630000	Тэнцлээс хассан хөрөнгө
631000	Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө
632000	Зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан зээл
633000	Өмчлөх бусад хөрөнгийн эрсдэлийн сангаас хаасан хөрөнгө
634000	Авлагын эрсдэлийн сангаас хаасан авлага
635000	Хуримтлуулж тооцохыг зогсоосон хүү
635100	Зээлийн
635200	Өмчлөх бусад хөрөнгө
635300	Авлага
640000	Барьцаанд тавьсан хөрөнгө
641000	Үл хөдлөх хөрөнгө
642000	Хөдлөх хөрөнгө
643000	Бусад хөрөнгө
650000	Тэнцлийн гадуурх бусад данс
651000	Бүртгэлийн маягт
652000	Хадгалсан үнэ бүхий зүйлс
653000	Хэрэглэж буй тамга, тэмдэг
654000	Цахим карт
655000	Бусад

-ооо-

Та журмын төсөлд өгөх саналаа доорх мэйл хаягаар ирүүлнэ үү.
dariimaa_d@mof.gov.mn
amarjargal_batsuuri@mof.gov.mn